

T.C.
Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Hadis Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

HADİSLERDE SÂLİHA KADIN (BUHÂRÎ ÖRNEĞİ)
Hayri KURUÇOLAK
Iğdır 2019

T.C.
İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Hadis Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

HADİSLERDE SÂLIHA KADIN (BUHÂRÎ ÖRNEĞİ)

Hazırlayan

Hayri KURUÇOLAK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Musa ÇETİN

İğdır 2019

TAAHHÜTNAME
(Bilimsel Etiğe Uygunluk Metni)

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Iğdır Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**HADİSLERDE SÂLİHA KADIN (BUHÂRÎ ÖRNEĞİ)**” adlı çalışmamın kendi çalışma ve gayretim sonucunda meydana geldiğini, alıntılara kaynak gösterdiğimi ve yürürlükteki tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, bu çalışmamın kağıt ve elektronik kopyalarının Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirtilen koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri doğrultusunda gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin tamamının veya uygun görülen kısımlarının erişime açılması tamamen Sosyal Bilimler Enstitüsünün takdirindedir.
- Tezim sadece Iğdır Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

02/08/2019

Hayri KURUÇOLAK

KABUL VE ONAY

HAYRİ KURUÇOLAK tarafından hazırlanan **HADİSLERDE SÂLİHA KADIN (BUHÂRÎ ÖRNEĞİ)** adlı çalışma, **29/08/2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından **TEMEL İSLAM BİLİMLERİ** Anabilim Dalı, **HADİS** Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak **oyçokluğu / oybirliği** ile kabul edilmiştir.

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Osman BAYRAKTUTAN

Başkan

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut SÖNMEZ

Üye

(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Musa ÇETİN

Danışman

ÖZET

Çalışmamızın içeriği sâliha bir hanım olmayı, Hz. Peygamber(s.a.v.)'in hadis ve sünneti çerçevesinde ele almaktır. Bu bakımdan birinci bölümde İslâm öncesi dönemde kadına verilen değer ve kadının toplumsal statüsü üzerinde durulmuştur. Nitekim İslâm öncesi yaşanan olumsuzluklar bilinmelidir ki İslâm sonrası düzelmeler fark edilebilsin. İkinci bölümde ise İslâm dininin kadını, içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarmasından ve ona verdiği değerden bahsedilmiştir. Böylece İslâm öncesi kadının durumunu ve İslâm sonrası kadının durumunu kıyaslamak mümkün olacaktır. En nihayetinde üçüncü bölümde ise kadınlara bu kadar değer veren Allah (c.c.) için yaşamaktan ve ona layık bir kul olmaktan bahsedilmektedir. Bu kulluğun nasıl yapılacağı konusunda ise rehber olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hadis-i şerifleri ölçü alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İffet, hayâ, ahlak, sâliha kadın...

ABSTRACT

The content of our study is to be a righteous lady, Hz. The Prophet (s.a.v.) Had in the framework of the hadith and Sunnah. In this respect, in the first chapter, the value given to women in the pre-Islamic period and the social status of women are emphasized. As a matter of fact, the negativities experienced before Islam should be known so that the improvements after Islam can be noticed. In the second part, it is mentioned that the Islamic religion rescues the woman from the bad situation and the freedom she gives to her. Thus, it will be possible to compare the situation of pre-Islamic women and post-Islamic women. Finally, in the third chapter, it is mentioned that living for Allah (c.c.) Who values women so much and being a worthy servant. How to make this servant as a guide Hz. The hadiths of Muhammad (s.a.v.) Were measured.

Key Words: Chastity, life, morality, secret woman...

ÖNSÖZ

İslâm dini insanları hidâyete ulaştırmak için gönderilmiş son hak dindir. İslâm dini dışında semavi din olarak kabul ettiğimiz Yahudilik ve Hıristiyanlık İslâm'dan önce insanları hidâyete buluşturmak için Allah (c.c.) tarafından Peygamberleri aracılığıyla gönderilmiş iki dindir. O dinler gönderildiği gibi kalmamış bu dine mensup birtakım insanlar tarafından değişikliğe maruz kalmış ve kutsal kitapları üzerinde tahribat yapılmıştır. Meydana gelen bu tahribatlar üzerine Allah (c.c.) insanları hidâyete kavuşturmak için son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.v.) aracılığıyla İslâm dinini göndermiş, her türlü değişiklik ve tahribata karşı korumuştur.

Hz. Muhammed (s.a.v.), Kur'ân-ı açıklayıcı bir hidâyet rehberi olarak gönderilmiştir. İnsanları giyim kuşam, davranış, hak, adalet, dürüstlük, takva gibi konularda uyarmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) kadınlar için de en güzel sözleri söylemiş onları en değerli varlıklar olarak tanımlamıştır. Müslümanlar kadınlarına en büyük değeri veren kişiler olmalıdır. Onları her zaman koruyup gözetmelidirler. Bu konuda en büyük örnek her zaman Hz. Peygamber olmuştur. Onun yokluğunda ise Hulefâ-i Raşidin ve onların izinden gidenler olmuştur.

Bizler de, en başta Hz. Muhammed (s.a.v.) olmak üzere onların hayatını kendimize örnek olarak almalı, İslâm'ın emrettiği gibi bir yaşam sürmeliyiz. Bunu yapmak için de peşinden gitmemiz gereken kişi Hz. Muhammed'dir. Sâlih ve sâliha birer kul olmanın anahtarı onun hayatını örnek almaktan geçer. Bu çalışmada da bu konu üzerinde durulmuştur. Çalışmayı yaparken farklı kaynaklardan yararlanarak istifade edilmiştir. Ancak bana en çok destek olan ve yol gösteren kişi danışman hocam olmuştur. Bu araştırmayı ortaya koymam da bana yol gösteren ve ilmiyle beni aydınlatan Dr. Öğr. Üyesi Musa Çetin hocama ayrıca teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Hayri KURUÇOLAK

IĞDIR/2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	7
PROBLEMLER	7
KONUNUN KAPSAMI	7
ARAŞTIRMANIN METODU	8
BİRİNCİ BÖLÜM	9
İSLÂM ÖNCESİ DÖNEMDE KADINLARIN DURUMU	9
1.1.İslâm Öncesi Cahiliye Toplumunda Kadınlar	9
1.2. İslâm Öncesi Dönemde Evlilik Hayatı	13
1.2.1. Üvey Anneyle Nikâh: Makt	13
1.2.2. Süreli Nikâh: Mut'a	15
1.2.3. Takas Nikâhı: Şiğâr.....	17
1.2.4. İki Kız Kardeşle Aynı Zamanda Evlilik	18
1.2.5. İstibda Nikâhı.....	19
1.2.6. Gizli Dost Tutma: Hidn	20
1.2.7. Eş Değiştirme: Bedel	20
1.2.8. On Kişiden Az Erkeklerle Nikâh	21
İKİNCİ BÖLÜM	22
İSLÂM DİNİNİN KADINLARA VERDİĞİ DEĞER	22
2.1. İlk Dönem İslâm Toplumunda Kadının Yeri	22
2.2. İslâm'da Kadının Yeri	27
2.3. İslâm'a Göre Ailede Kadının Yeri	31
2.4. Kur'ân'da Övülen Hanımlar	36
2.4.1. Hz. Meryem	37
2.4.2. Hz. Asiye	40
2.4.3. Hz. Hacer	42
2.4.4. Hz. Aişe	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
HADİSLERDE SÂLİHA KADIN (BUHÂRÎ ÖRNEĞİ)	46
3.1. Ahlak Açısından Hadislerin Yeri Ve Önemi	46
3.2. Sâliha Kadın Kimdir	48
3.3. Hadislerde Sâliha Kadın (Buhârî Örneği)	52

3.3.1. Kadının İffeti.....	57
3.3.2. Kadının Örtünmesi.....	64
3.3.3. Kadının Çalışması.....	66
3.3.4. Kadının Sorumlulukları	69
3.4. Sâliha Bir Hanımda Bulunması Gereken Özellikler	73
3.4.1. İffet ve Hayâ	74
3.4.2. İtaat ve Sadakat.....	75
3.4.3. İhlas ve Samimiyet.....	76
3.4.4. Tevâzu.....	77
3.4.5. Haşyet	78
3.4.6. Zikir	79
SONUÇ	80
BİBLİYOGRAFYA	83

KISALTMALAR

<i>(s.a.v):</i>	Sallallahü Aleyhi ve Sellem
<i>(c.c):</i>	Celle Celalühü
<i>(r.a):</i>	Radiyallahu Anhü
<i>a.g.e.:</i>	Adı Geçen Eser
<i>a.g.m.:</i>	Adı Geçen Makale
<i>ay.:</i>	Aynı Yer
<i>b.:</i>	Bin
<i>bkz.:</i>	Bakınız
<i>bl.:</i>	Bölüm
<i>c.:</i>	Cilt
<i>Çev.:</i>	Çeviren
<i>Der.:</i>	Derleyen
<i>DEÜİF:</i>	Dokuz Eylül İlahiyat Fakültesi Dergisi
<i>d.n.:</i>	Dipnot
<i>DİA:</i>	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
<i>DİB:</i>	Diyanet İşleri Başkanlığı
<i>DİD:</i>	Diyanet İlmî Dergi
<i>ET.:</i>	Erişim Tarihi
<i>H.:</i>	Hicri
<i>Haz.:</i>	Hazreti
<i>Hız.:</i>	Hazreti
<i>M.S:</i>	Milattan Sonra
<i>md.:</i>	Madde
<i>Neşr.:</i>	Neşreden
<i>ö.:</i>	Ölümü, ölüm tarihi
<i>s.:</i>	Sayfa
<i>thk.:</i>	Tahkik
<i>trc.:</i>	Tercüme Eden
<i>ts.:</i>	Tarihsiz
<i>vb.:</i>	Ve Benzeri
<i>yy.:</i>	Basım Yeri Yok
<i>Yay.:</i>	Yayınları

GİRİŞ

PROBLEMLER

İslâm'ın yayılması ve Müslümanların sayılarının artmasıyla sorun teşkil eden meseleler de artmıştır. Kadınlar iş hayatına ve sosyal hayata girmiş bununla birlikte aile hayatında ve toplum yapısında bir takım değişiklikler olmuştur. Bu değişimler bazen olumlu bazen de olumsuz yönde hayatımızı etkilemektedir. Eşler kendi sorumluluklarını yerine getirmediği takdirde aileler yıpranmakta ve toplumumuzda boşanma sayısı artmaktadır. Zamanla dinimizin kadınlar hakkındaki öğretileri unutulmuş ya da göz ardı edilerek dikkate alınmamıştır. Bu eksiklik kişinin Allah'a, ailesine ve çevresindekilere karşı sorumluluklarını unutmalarına neden olmuştur.

Bu durumları göz önünde bulundurursak, İslâm'ın aile ve sosyal çevre hakkındaki öğütlerinin önemini daha kolay kavrarız. İslâm dini kadınlara çok büyük değer vermektedir. Hz. Muhammed (s.a.v) bu konuda en büyük örnek olmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v) hadis-i şeriflerinin okunmaması, unutulması ya da hayatımıza uygulanmaması bu konudaki en büyük eksikliklerden biridir. Peygamber efendimiz hadislerinde kadınların nasıl giyinmesi gerektiğinden nasıl konuşması gerektiğine kadar her şeyi açıklamıştır. Asıl sorun bu kaynakların bilinmemesi ve araştırılmamasıdır. Bu sorunlar üzerine çalışma yapmak elzem görülmüştür.

KONUNUN KAPSAMI

Toplumda kadınların rolü gün geçtikçe artmaktadır. Sosyal hayatta yer alan kadınların toplum içerisinde ve aile ortamında bir takım görevleri vardır. Bu çalışmada kadınları konu alan, aile ve sosyal hayatı ilgilendiren hadisler değerlendirilmiştir.

Konu ile ilgili araştırmalar Buhârî ile sınırlı tutularak bu çerçevede değerlendirmelerde bulunulmuştur. Buhârî'de geçen kadınlar ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili hadisler değerlendirilmiştir. Bunun dışında konuyu daha iyi ifade edebilmek için Buhârî de bulunmayan ama kadınlarla ilişkisi bulunan başka güvenilir kaynaklardan da faydalanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN METODU

Araştırmanın ilk bölümünde İslâm öncesi dönemlerde kadına verilen değer ve kadınların toplusal statüsü üzerinde durulmuştur. Kadın erkek ilişkilerine değinilerek yaŐanılan zorluklar belirtilmiştir. Bu araŐtırmalarda Peygamber efendimizin hadisleri yanında tarihsel kaynaklardan da faydalanılarak çalışma sürdürülmüŐtür.

Aynı zamanda bu çalışma yapılırken literatür taraması yapılmış, elde edilen kaynaklar değerlendirilerek onlardan faydalanılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde İslâm dininin kadına verdiği değerden, üçüncü bölümünde ise hadisler ıŐıęında sâliha bir kadında bulunması gereken özelliklerden bahsedilmiştir. AraŐtırmada birinci kaynak Sahih-i Buhârî olmuştur. Bu hadisler tespit edildikten sonra Kütüb-i Sitte’de geçen benzer hadislere bakılarak Buhârî Őerhlerine müracaat edilmiştir. AraŐtırma yapılırken elde edilen güvenilir kaynaklar deęerlendirilmiŐ, baŐlıklar halinde gruplandırılmıŐtır. Konu hakkında daha detaylı bilgi edinebilmek için başka râvilerin Őerhlerinden de faydalanılmıŐ, bir Őerhte kendisinden önceki kitaptan daha geniş açıklamalar öncekilerle verilmiŐse ikisine de deęinilmiŐtir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLÂM ÖNCESİ DÖNEMDE KADINLARIN DURUMU

1.1.İslâm Öncesi Cahiliye Toplumunda Kadınlar

İslâm öncesi Arap toplulunu ve yaşam tarzını incelediğimiz zaman karşımıza içler acısı bir tablo çıkmaktadır. Kanunsuzluğun ve adaletsizliğin hüküm sürdüğü, kadınların bir eşya gibi alınıp satıldığı “Cahiliye toplumu”¹ ile karşı karşıya kalıyoruz.

Cahiliye dönemi toplumunda kadınlara yönelik aşağılayıcı bir bakış açısı vardı. Erkeklerin üstün tutulduğu bu dönemde kadın, topluluğun bir ferdi değil, erkeklerin arzularını tatmin etmek için kullanılan bir mahlûk olarak görülmüştür. Kadınlar, cariye olarak alınıp satılmış ve hiçbir hak verilmemiştir. İçinde yaşadıkları toplumda kadınlara yapılan muameleler bir utanç kaynağı olmuştur. Oysa erkeğin konumu bundan çok farklı idi. Erkekler mensup oldukları kabilenin en önemli parçasıydı. Bu dönemde erkekleri kadınlardan ayrı ve üstün kılan en önemli özellikleri erkek olmalarıydı. Kabilelerinin gücünü onlar temsil ediyordu. Buna bağlı olarak kız çocukları doğduğunda onları istemiyorlar, hatta bundan utanç duyuyorlardı. Bu konuda Kur’ân-ı Kerim’de şöyle buyurulmaktadır:

*“Birine kızı doğdu diye haber gelse öfkelenirdi ve çehresi bozulurdu. Kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Onu aşağılık duygusu içinde yanında mı tutsun, yoksa toprağa mı gömsün! Bakın ki verdikleri karar ne kadar da çirkindir!”*²

Bu ayetten de anlaşıldığı üzere cahiliye toplumunda bir utanç kaynağı olarak görülen kız çocukları, babaları tarafından diri diri toprağa gömülerek öldürülmüştür³

¹ Cahiliye: Arapların İslam öncesi tutum, davranış ve yaşam biçimlerini İslami dönemlerden ayırt etmek için kullanılan bu kavram; İslam’a uymayan her türlü söz, fiil ve davranışı da ifade etmek için kullanılır. Bkz. Fikret Karaman, İsmail Karagöz vd. *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Ankara: DİB Yay. 2006, s. 79; Ayrıca bkz. Ali İmran, 3/154; Maide, 5/50; Feth, 48/26; Ahzab, 33/33.

² Nahl 16/58-59

³ Diri diri gömme usulü birkaç şekilde vuku bulmuştur. Bazı kişiler çocuklarını altı yaşına kadar beklettikten sonra bir gün annesine: “Giydir ve süsle ben onu anneannesinin yanına götüreceğim.” deyip, kuyunun başına geldiğinde ani bir hareketle çocuğu kuyunun içine itivermişlerdir. Diğer bir kısım kişiler ise kadının doğumu yaklaşınca kadını kuyunun başına oturtmuş, eğer kızsaa hemen kuyuya atıvermişlerdir. Seyyid Kutup, *Kur’ an’ ın Gölgesinde Kadın*, Çev. Mustafa Nuhoglu, 5. Baskı, İstanbul: Ravza Yay. s. 56.

Cahiliye Arapları kızlarını bir çok sebeple öldürmeyi seçiyorlardı. Bu sebeplerden biri de derd-i maîşet idi. O toplumda yaşanan kıtlık ve yokluk nedeni ile kız çocuklarının öldürüldüğü de ifade edilir. Arabistan'ın verimsiz topraklarında yaşayan Araplar'ın bu davranışının nedenlerinden biri de bu olmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de konu ile alakalı:

*“Öyleyse artık geçim endişesi ile çocuklarınızın canına kıymayın. Onları da sizi de rızıklandıran biziz. Onları öldürmek hakiketen büyük bir suçtur.”*⁴ buyurulmaktadır.

Bir diğer sebep de yaygın olan savaşlar sırasında erkek çocuklarının büyüdüklerinde savaşlara katılmasına karşın kız çocuklarının savaşmamaları, hatta korunmaya ihtiyaç duymaları olmuştur. Başka bir sebep de esir düşen kız çocuklarının cariyeye ve köle olarak satılması olmuştur.

Bu dönemde kadınlar hakir görülmüş, aşağılanmış, hakaret edilmiş, insanlık dışı muamelelere maruz kalmışlardır. Kadınlara ne bir söz, ne de bir fikir beyan etme hakkı verilmiştir.⁵ Aynı şekilde helal haram konusunda kadın ve erkek aynı haklara sahip olamamış erkeklerin üstünlüğü söz konusu olmuştur.⁶ Uygulanan bu davranışı Allah'a isnat ettiklerini Kur'ân-ı Kerim'de şu ayette görmekteyiz:

*“Bir de dediler ki: ‘Şu hayvanların karınlarındaki yavrular (canlı olursa) yalnız erkeklerimize ait olup kadınlarımıza ise haramdır. Şayet ölü doğarsa o vakit onda hepsi, ortaklırlar. Allah onların bu tür değerlendirmelerinin cezasını verecektir. Çünkü O, hüküm ve hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.”*⁷

Ayet-i kerimeden de anlaşılacağı üzere İslâm öncesi cahiliye araplarında kadınlara yönelik uygulamalar, onlara verilen değeri açıkça ortaya koymaktadır. Toplum içersinde söz hakkı olmayan kadınlar sadece erkeklerin ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılan birer araç olarak görülmüş, onlara aile içinde ve dışında

---

⁴ İsra, 17/31.

⁵ Geniş bilgi için bkz. Mehmet Emin Birekul, *Peygamber Günlerinde Kadın*, 1. Baskı, Konya: Yediveren Kitap, 2004, s. 53.

⁶ Bkz. Mehmet Alagaş, *Kadının Onuru*, 12. Baskı, İzmir: İnsan Dergisi Yay. 2009, s. 32.

⁷ En'am, 6/ 139.

değersiz birer varlık gözü ile bakılmıştır. Bu uygulamalar bütün arap toplumunda olmasada azımsanmayacak kadar çok yaşanmıştır.

Öyle ki bir kadın ancak bir erkek çocuk doğurduğu zaman değerli olurdu. Aksi taktirde ona hiç bir değer verilmezdi. Bir kadının erkek çocuk doğurması onu diğer kadınlar arasında üstün tutan bir sebep olarak görülürdü. Cahiliye erkekleri cariyeleri ile dişi develerini bir tutmuş, onları para karşılığında satarak gelir elde etmişlerdir.⁸

Cahiliye toplumunda erkeklerin kadınları bir eşya gibi kullanmalarının yanı sıra her bir erkek istediği sayıda eşle evlenme hakkına sahip olmuşlardır.⁹ Yine bu durumdan en fazla zarar görenler kadınlar olmuştur. Çok eşle evlenmenin yanında birden fazla evlilik şekli de vardır. Mekke kabilelerindeki ilk evlilik yöntemi, evlenecek olan kadının para ya da bir mal karşılığında satılmasıdır. Başka bir nikah usulü: Bir adamın eşi hayızdan temizlendikten sonra karısını zengin ve ileri gelen bir adamın hizmetine vererek, onunla cima yapmaya zorlaması ve karısı o kişiden hamile kalıncaya kadar karısına yaklaşmaması şeklindedir.¹⁰ Diğer bir nikah da erkeklerin eşlerini değiştirerek yaptıkları nikah olmuştur.¹¹

Bu dönemde kadın, kocası öldükten sonra miras olarak bırakılmıştır. Kadının başka birine miras olarak kalmaktan kurtulmasının tek yolu kocası öldüğünde kaçarak kendi kabilesine sığınması olmuştur.¹²

Bu olaylara binâen Hz Aişe (r.a) şu ayeti bildirmiştir: “*Kadınlar hakkında senden fetva istiyorlar. De ki: ‘Onlara ait hükmü size Allah veriyor.’ Kitapta*

---

⁸ Bkz. Geniş bilgi için bkz. M. Şemseddin Günaltay, “*İslam’dan Önce Araplar Arasında Kadının Durumu, Aile ve Türlü Nikâh Şekilleri*”, Marife Dergisi, 2002, sayı: 3. s. 193. Hz. Peygamber’in İslam dinini tebliğ başladığı sırada Yesrib’ de bu yüzden hayli servet sahibi olan Abdullah b. Ubeyy Hz. Peygamber’in buraya hicretinden sonra, bu ahlak dışı ticareti sürdürmeye devam etmiştir. Münafıkların başı olarak bilinen bu şahsın ismen Müslüman olduktan sonra da bu çirkin ticarete devam ettiğini, Müslim’in *Müsned*’indeki bir hadis-i şeriften öğrenmekteyiz. Bu hadisi şerife göre Abdullah b. Ubeyy altı cariye alarak, bu kişilere zina yaptırmak suretiyle para kazanıyormuş. Bu cariyelerden ikisi Hz. Peygamber’e gelip bu işe kendilerinin rızası olmadığını belirterek şikâyetle bulunmuşlardır. Bunun üzerine Hz. Peygamber: “...*Dünya hayatının geçici menfaatlerinden elde etmek için iffetli olmak isteyen cariyelerinizi fuhsa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa bilinmelidir ki hiç şüphesiz onların zorlanmasından sonra Allah (onları) çok bağışlayıcıdır, çok merhametlidir.*” (Nur, 24/33) ayetini tebliğ ederek, Müslümanları bu ticarettten menetmiştir.

⁹ Bkz. Reşid Rıza, *a.g.e.* s. 16; Bkz. Günaltay, *a.g.m.* s. 197. Bkz. Ebu Davud, *Nikâh*, 22/2089; Cahiliye döneminin ileri gelenlerinden olan Eş’as b. Kays ve Kenane b. Huzeyme bu tip evlilikten dünyaya gelmiştir.

¹⁰ Bkz. Kutub, *Kur’an’ın Gölgesinde Kadın*, s. 60.

¹¹ Bkz. Günaltay, *a.g.m.* s. 197.

¹² Bkz. Kutub, *a.g.e.* s. 335.

kendilerine verilmesi farz kılınan (miras)ı vermediğiniz ve evlenmek istediğiniz yetim kızlara, zavallı çocuklara ve yetimlere adil davranmanıza dair, size okunmakta olan ayetler de bunu açıklıyor. Şüphesiz yaptığınız her iyiliği Allah bilir.”¹³

Eğer eşi ölen kadının üzerine biri elbise atarsa kadın onun sayılmaktadır. Bu durum Kur’ân-ı Kerim’de: “*Ey iman edenler! Kadınlara zorla mirasçı olmanız size helal değildir...*”¹⁴ âyeti ile men edilmiştir.

Bu durumda olan bir kadın içinde bulunduğu çıkmazdan çok kötü bir şekilde etkilenmekteydi. Kadının velisi sayılan kişi aynı zamanda kadına miras olarak kalan bütün malların da sahibi sayılırdı. Eğer kadının velisi sayılan kişi o kadın ile evlenirse miras da onun olurdu. Ancak bu kişi kadını evlenecek kadar güzel bulmazsa yine de başkasıyla evlenmesine izin vermeyerek kadının mirasına sahip olurdu.¹⁵

Sayılan bütün durumlar cahiliye toplumunda kadınlara yeterince hak verilmediğini göz önüne koymaktadır. O dönemlerde kadınlara miras hakkı tanımayan ailelerin çok olmasının yanı sıra kızlarına mirastan az da olsa pay bırakan aileler de vardı. Bırakılan miras veya mal erkek evlatların ki kadar olmasa da kadınlara da bazı haklar verilmiştir.¹⁶

Kadınların evlendirilme şekli de yine bu dönemde rızaya bakmadan yapılmıştır. Eğer bir kadının talibi çıkarsa kızın babası ya da velisi bulunan kişi kadının isteğini gözetmeksizin onu para karşılığında evlendirmiştir. Kadın için verilen mehri de yine onun velisi almıştır.¹⁷

Böyle bir toplumda kadınların ahlakından ya da iffetinden söz edebilmek oldukça zordur. Kadına değer vermeyen, onu bir mal gibi alıp satan, hatta söz hakkı dahi tanımayan bir toplum içerisinde yaşayan bu kadınların; namuslarının da hiçbir değerinin olmadığı ortadadır. Hal böyle iken İslâm dininin kadınlara verdiği haklar ile onların iffetlerinin koruma altına alınması, dinimizin kadınlara ve onların haklarına

---

¹³ Nisa 4/127

¹⁴ Nisa 4/19

¹⁵ Bkz. Fazlur Rahman, *İslami Yenilenme Makaleler I*, Çev. Adil Çiftçi, Ankara: Ankara Okulu Yay. 2004. s. 50.

¹⁶ Bkz. Ramazan Altıntaş, “*Cahiliye Arap Toplumunda Kadın*”, *DİD*, 2001, sayı: 1, s. 80.

¹⁷ Bkz. Günaltay, *a.g.m.* s. 196.

verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır. Dinimiz kadınları böylesine aşağılayıcı bir toplum içerisinde alarak değerli bir elmas haline getirmiştir.

1.2. İslâm Öncesi Dönemde Evlilik Hayatı

Câhiliye toplumunda, kabile içi, kabile dışı ve her ikisinin de birlikte yapıldığı evlilik şekli olmak üzere üç şekilde evlilik yapılırdı. Bu dönemde başka bir toplumdan kadınla evlenmek pek hoş karşılanmazdı. Evlenirken erkekler evlenecekleri kişinin küçük yaşta ve bakire olmasına özen gösteriyorlardı.¹⁸ O dönemde bütün kabile zengin değildi. Maddî durumu iyi olmayan bazı kişiler cariyeler arasından birini bularak onunla da evlenebiliyordu. Ancak bu durum pek de hoş karşılanmazdı. İslâm'ın onaylamış olduğu evlilik¹⁹ dışında Câhiliye toplumunda yapılmakta olan diğer evlilik yöntemleri, o dönem insanların nefsi arzularına verdiği önemi ve hayat tarzlarını ortaya koymaktadır. Câhiliye döneminde son derece yüz kızartıcı evlilik yöntemleri vardı. Bu evliliklerin din ile bağdaşan hiçbir tarafı olmamakla birlikte, o dönemin sapkınlıklarını da ortaya koymak açısından önemli bir yeri vardır. Öyle ki bu evlilik şekilleri dinden uzak kalmış diğer toplumlar arasında da yaygındı.²⁰ Câhiliye döneminde yapılmış evlilik şekilleri şöyledir:

1.2.1. Üvey Anneyle Nikâh: Makt

İslâm öncesi cahiliye toplumundaki nikâhlardan biri, dayzen nikâhı olarak ta bilinen makt²¹ nikâhıdır. Çok yaygın olmasa da Cahiliye Arapları arasında bu nikah uygulanmıştır.²² Bir takım kabileler bu nikahı âdet haline getirmişlerdi. Kureyş kabilesine mensup olanlar ise karşı tarafın rızasını gözetme şeklinde bu nikahı uygulamışlardı.²³ Bu uygulamaya karşın bazı kabileler ise makt nikahı yapan kişileri ayıplamışlardır.²⁴

¹⁸ Cevâd Ali, *el-Mufasssal fî târîhi'l-Arab kable'l-İslâm*. Dâru's-Sâkî, 2001, VIII/ s. 220; Demircan, *a.g.e.* 2003, s. 17.

¹⁹ Buhârî, *Nikâh*, s. 36

²⁰ Âlûsî, ts., II/3-5; Cevâd Ali, *a.g.e.* 2001, VIII/220; Cin, 1988, s. 33-338; Günaltay, *a.g.e.* 1926, s. 89-92; Demirayak, *a.g.e.* 2009, s. 59-60; Kabakçılı, *a.g.e.* 2014, s. 284.

²¹ Makt: İğrenme, nefret etme, tikslenme

²² İbn Habîb, Ebû Ca'fer Muhammed (245/859), *Kitâbü'l-Muhabber* (nşr. Ilse Lichtenstadter), Beyrut ts. (H. 1361 Haydarâbâd basımından ofset), s. 325; Cevâd Ali, *a.g.e.* V, 529, 534.

²³ Bk. Kurtubî, VI, 171

²⁴ el-Kalkaşandî, Ebû'l-Abbas Ahmed (821/1418), *Nihâyetü'l-Ereb fî Ma'rifeti'l-Arab* (thk. İbrahim el-Ebyârî), 2. Basım, Dâru'l-Kitâbi'l-Lübnânî, Beyrut 1400/1980, I, 452.

Kocası ölen bir kadın, kocasının oğluna ya da akrabalarından birine miras olarak kalır ve kadın onun sayılırdı.²⁵ Ölen kocanın en büyük oğlu kadının üzerine kıyafetini atarsa kadın onun olur; isterse onunla evlenir isterse de başka birisiyle mehir karşılığında evlendirebilirdi.²⁶ Bu kadının ailesi yardım ederse kadın belli bir miktar para ödeyerek bu durumdan kendini kurtarabiliyordu.²⁷ Ancak bu durum çok düşük bir ihtimaldi.

Aynı şekilde bu nikahın Kureyş kabilesi mensupları arasında da olduğu bilinmektedir. “Hz. Ömer’in dedesi Nüfeyl’in vefatından sonra hanımı el-Haydâ bt. Hâlid el-Fehmiyye Nüfeyl’in üvey oğlu Amr ile evlendi. Onun da Zeyd isimli çocuğu doğdu. Hz. Ömer’in babası Hattâb Zeyd’in hem amcası, hem de anne bir kardeşidir. Yine Kinâne, babasının hanımı Huzeyme (Berre bt. Mürr) ile evlendi. Ondandır en-Nadr adlı çocuğu dünyaya geldi.²⁸ Hz. Peygamber’in büyük dedesi Hâşim b. Abdülmenâf, babasının karısı Vâfide ile evlendi. Ondandır Daîfe adlı kızı dünyaya geldi.”²⁹

Bunun haricinde “Manzûr b. Zebbân el-Fezârî, babası Zebbân b. Seyyâr’ın karısı Müleyke bt. el-Hârice’yi; Temîm b. Übey b. Mukbil, babasının karısıyla; Mihsan b. Ebû Kays b. el-Eslet, babasının karısı Kebşe bt. Ma’n’ı babaları öldükten sonra nikâhlanmışlardır.”³⁰

Dinimiz, “Geçmişte olanlar müstesna, artık babalarınızın eş edindiği kadınlarla evlenmeyin. Nitekim bu hayâsızlık, öfke ve nefret gerektiren bir durumdur. Bu ne çirkin bir sapkınlıktır!”³¹ ayetiyle makt nikahını yasaklamıştır.

Rivayete göre bu ayet-i kerime, babaları öldükten sonra onun hanımlarını eş olarak alan Ebû Kays b. el-Eslet, Esved b. Halef ve Safvân b. Ümeyye için inmiştir.³² Ebû Kays öldükten sonra onun oğlu, babasının eşiyle evlenmek istemiş, Fakat

²⁵ Cevad Ali, *a.g.e.*, s. 535.

²⁶ İbn Habîb, *a.g.e.* s. 325-326.

²⁷ Cevâd Ali, *a.g.e.* s. 535.

²⁸ es-Süheylî, *Ravdu'l-Ünf, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye*, Beyrut ts., I, 379-380.

²⁹ Süheylî, *a.g.e.* s. 380; Cevâd Ali, *a.g.e.* s. 529; Ateş, Ali Osman, *İslâm'a Göre Cahiliye ve Ehl-i Kütâb Örf ve Âdetleri*, Beyan Yayınları, İstanbul 1996, s. 314.

³⁰ İbn Habîb, *a.g.e.* s. 326

³¹ Nisâ, 4/22.

³² et-Taberî, Ebû Câfer Muhammed b. Cerîr (310/922), *Tefsîrü't-Taberî; Câmiü'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân* (thk. Mahmud Muhammed Şâkir), Mektebetü İbn Teymiyye, Kahire [1971], VIII, 133.

evlenmek istediği kadın onu oğlu gibi gördüğünü dile getirerek bu durumu Hz. Muhammed (s.a.v.)'e bildirmiştir. Konu ile alakalı yukarıdaki ayet nâzil olmuştur.³³

1.2.2. Süreli Nikâh: Mut'a

Ücret karşılığında belirli bir süre bir araya gelmeyi ifade eden mut'a³⁴ nikahında herhangi bir aile büyüğünün iznini almaya gerek duyulmazdı. Bir araya gelirken konuşulan ücret verildiği ve tanımlanan süre bittiğinde bu nikah da bitiyordu. Eğer eşler isterse bu süreyi ücret mukabilinde uzatabiliyordu. Bazı İslâm alimleri mut'a nikahını kadının kendisini, belirli bir müddet ve para karşılığında kiralaması olarak açıklamıştır.³⁵ Böyle bir evlilikten doğan çocuklar kadına ait olur ve çocuğa kadının ismi ile hitap edilirdi.³⁶

Mut'a nikahının makt nikâhından farkı, tarafların anlaşarak belirli bir süreliğine rızaları ile evlenmeleri, mehrin olmaması, şâhite ihtiyaç duyulmaması, diğer düğün âdetlerinin hiçbirisinin olmamasıdır. Bu yöntem ile yapılan evlilikte taraflar birbirlerine bağlı kalmamışlar, verilen süre sona erdiği anda tamamen özgür sayılmışlardır.

Cahiliye toplumlarında bu nikah yönteminin yaygın olmadığı, kabilelerin soylu ve ileri gelen kadınlarının bu evliliklerden uzak durduğu görülmektedir. Mut'a nikâhının tercih edilmesinde; savaşlar, uzun süreli yolculuklar, ve nefsi arzuları tatmin etmek sayılmaktadır.³⁷ Mut'a yapacak kişi kendi mensup olduğu kabileden değil de, başka kabilelerden birileri ile yapardı.

Hız. Muhammed (s.a.v) zamanında mut'a nikâhına savaş seferlerinde bir kaç defa için müsaade edildiği, lakin sonradan bu nikâhın yasaklanmış olduğu edilen rivayetler arasındadır. Bir takım rivayetlere göre Hayber'in fethi sırasında yasaklanmıştır.³⁸ Bunun dışında Hız. Peygamber'in Huneyn savaşının olduğu yıl mut'a

³³ el-Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekr, *el-Câmi li-Ahkâmi'l-Kur'ân* (thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), *Müessesetü'r-Risâle*, Beyrut 1427/2006, VI, s, 171-172.

³⁴ Menfaat, faydalanma, yararlanma gibi anlamlara gelir

³⁵ Bk. Günaltay, "*Kable'l-İslâm Araplarda İctimâi Aile*", Dârülfünûn İlahiyat Fakültesi Mecmuası, sy. 4, İstanbul 1926, s. 91-92.

³⁶ Dr. Neşet çağatay, *İslam Öncesi Arap Tarihi ve Cahiliye çağı*, Ank. üni. ilahiyat Fak., Yay., 3. b., Ank., 1971, s.137

³⁷ Cevad Ali, *a.g.e*, s, 537.

³⁸ Buhârî, *Nikâh*, 31; Tirmizî, *Nikâh*, 29, Et'ime, 6; İbn Mâce, *Nikâh*, 44; Nesâî, *Nikâh*, 71, *Sayd ve zebâih*, 31.

nikahına üç seferliğine müsaade etmiş; sonra yasak kılmıştır.³⁹ Hz. Muhammed (s.a.v.)'in veda konuşmasında bu nikahı tamamen yasaklandığı da rivayet edilir.

Mut'a nikâhı gerçek bir evlilik sayılmadığı için, gerçek bir evliliğin getirdiği hak ve sorumlulukları da getirmemiştir. Bu yüzden mut'a nikahı sona erdiği vakit kadının alması gereken bir nafaka ya da herhangi bir hak bulunmamaktadır. Bunun sebebi de evlenirken sadece cinsel arzuları tatmin etmek için bir araya gelip söz konusu süre bittiğinde ise herkesin kendi yoluna gitmesidir. Bu nikahta çocuk ya da bir evlilik beklentisi yoktu. Hayber'in fethinde Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Mut'a nikahını yasaklamasıyla alakalı Hz. Ali şöyle söylemiştir:

“Hz. Peygamber(a.s.), Hayber gününde mut'a nikâhını ve evcil eşek etininin yenmesini yasakladı”⁴⁰

Bunun yanında bu nikahın Hz. Ömer zamanına varıncaya kadar uygulanmaya devam ettiği, sonunda Hz. Ömer'in yasakladığı rivayet edilir.⁴¹ Hz. Ömer Hz. Muhammed'in Mut'a nikahına üç kere izin verdiğini ancak daha sonra yasakladığını söylemiştir.

“Hz. Peygamber (s.a.v.) mut'a nikâhı konusunda bize üç defa izin verdi ve sonra da bu evliliği kaldırdı. Allah'a yemin olsun ki, kim ki evli olduğu halde mut'a nikâhı kıyarsa onu recmederim. Lakin Rasûlüllâh mut'a nikahını haram kıldıktan sonra nikahı helal kıldığına yönelik dört şahit getiren kişi hariç bundan kurtulur”⁴².

Anlaşıldığı üzere Hz. Muhammed (s.a.v.), mut'a evliliğine savaşlar sırasında olası taşkınlıklara engel olabilmek amacıyla bir kaç defalığına mahsus olacak şekilde izin vermiş, daha sonra da yasaklamıştır. Hem İslâmın ilk yıllarında bir çok şey birden bire değil yavaş yavaş yasaklanmıştır. Bu nikahın yasaklandığını anlayamayan bazı sahabeler olmuş ve savaş seferlerinde mut'a nikahını dile getirmişlerdir. Bu olay üzerine bazı sahabeler arasında mut'a nikahının tam olarak kaldırılıp kaldırılmadığına dair görüş ayrılıkları meydana gelmiştir. Hz. Ömer, bu nikahın yasaklanmış olduğunu bildiğinden, mut'a nikahının devam ettiğini savunan sahabelerden Hz. Muhammed

³⁹ Müslim, *Nikâh*, 18.

⁴⁰ İbn Mâce, 1992, *Nikâh*, 44; Buhârî, *Nikâh*, 31

⁴¹ Schacht, J., *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1964, IX, s, 260.

⁴² İbn Mâce, *Nikâh*, 44.

(s.a.v.)'in mut'ayı yasakladıktan sonra tekrar serbest bıraktığına dair dört şahit getirmelerini istemiş, şahit getiremeyen ve evli olduğu halde mut'a nikahı yapanları recmedeğini söylemiştir.⁴³

1.2.3. Takas Nikâhı: Şiğâr

Şiğâr nikâhı, iki erkeğin velisi sayıldıkları kızlarını mehir ödemeksizin birbirlerine vererek evlenmelerinden ibaret olan bir evlilik çeşididir⁴⁴. Bu evlilik: “Beni kızınla evlendir ben de seni kızımınla evlendireyim” ya da: “Beni kız kardeşinle evlendir ben de seni kız kardeşimle evlendireyim” sözleriyle gerçekleşirdi.⁴⁵ Bu evlilik çoğu İslâm âlimi tarafından, evlendirilen kadınların rızaları alınmadan yapıldığı için, haram sayılmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v) bu evliliği kadınların rızası olmadığından dolayı yasaklamıştır.⁴⁶

Bu evlilikte kadın ücret karşılığında verildiği için evlilikten sonra oluşan sorunlar ailelerin ikisini de olumsuz yönden etkileyebiliyordu. Bazen kadının mehir hakkının gaspedilmesi bazende evlilikte yaşanan sorunlar iki aileyi de sarsmaktaydı. Bu durumdan da yine en çok mağdur olanlar kadınlar oluyordu. Kız alış verişleri karşılıklı olduğu için bir sorun yaşandığında aileler çıkmaza düşüyorlardı. Şiğâr evliliği rızaya bakmadığı ve mağdriyetlere neden olduğu için İslâm tarafından kaldırılmıştır.⁴⁷

Bu nikah yasaklanmasına rağmen Hz. Muhammed (s.a.v.)'in vefatından sonra da bazı kişiler tarafından bir kılıfa büründürülerek uygulanmaya devam edilmiştir. Karşılıklı mehir alıp, vermek suretiyle meşru hale getirilmeye çalışılmıştır.⁴⁸ Abbas b. Abdullah b. Abbas, kendi kızını Abdurrahman b. el-Hakîm'e, el-Hakîm de kızını Abbas'a verdi. Mehir vererek durumu meşru hale getirmeye çalıştılar. Dönemin halifesi Muâviye bu evliliği duyunca Mervân'a bir mektup göndererek, “*İşte bu, Resûlullah'ın (s.a.v.) yasakladığı şiğârdır.*” Dedi ve onları ayırmasını emretti.⁴⁹

⁴³ İbn Mâce, *Nikâh*, 44.

⁴⁴ Tirmizî, *Nikâh*, 30; Taberî, VII, 553; el-Cessâs, Ebû Bekir Ahmed b. Ali (370/981), *Ahkâmü'l-Kur'an* (thk. Muhammed es-Sâdık Kamhâvî), *Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî-Müessesetü't-Târîhi'l-Arabî*, Beyrut 1412/1992, III, 90; Cevâd Ali, *a.g.e.* V, 531, 537.

⁴⁵ Müslim, 1992, *Nikâh*, 61

⁴⁶ Buharî, *Nikâh*, 28; Müslim, *Nikâh*, 57-62; Ahmed b. Hanbel, *a.g.e.* 1992, IV/134.

⁴⁷ Hz. Peygamber, “İslâm'da şiğâr yoktur.” buyurur. Müslim, *Nikâh*, 60. Ayrıca bk Nesâî, *Nikâh*, 60, 61; “Hayl ve's-Sebk ve'r-Ramy”, 15, 16; Mâlik, *Nikâh*, 11; Dârimî, *Nikâh*, 9; İbn Mâce, *Nikâh* 16

⁴⁸ Ülkemizde de Berdel adıyla hala izleri devam etmektedir.

⁴⁹ Ebû Dâvûd, *Nikâh*, 14.

1.2.4. İki Kız Kardeşle Aynı Zamanda Evlilik

Cahiliye toplumunda erkek isterse iki kız kardeşle aynı anda evlenerek onlara sahip olabiliyordu; kız kardeşler birbirlerine kuma oluyorlardı. Bu durum hiç hoş karşılanmamıştır.⁵⁰ Taki bu evlilikler, “İki kız kardeşi birlikte nikahlamanız size haram kılındı. Fakat geçen geçmiştir.”⁵¹ Ayeti ile yasaklanmıştır.

Deylemî Müslüman olduğu zaman iki kız kardeş onun nikahı altındaydı. Hz. Muhammed (s.a.v) onlardan birini boşamasını istedi.⁵² “Ebû Uhayha Saîd b. el-Âs b. Ümeyye, Muğîre b. Abdullah b. Ömer b. Mahzûm’un Safiyye ve Hind isimli iki kızıyla evliydi.” Yine “Kusay [Sakîf b. Münebbih], Âmir b. ez-Zarb’ın kızları Âmine ve Zeyneb’i”⁵³ nikahı altına almıştı.

Bir adam eşi vefat ederse baldızı ile evlenmesinde dinimizce bir sakınca yoktur. Yine de bu durumun ahlak kuralları çerçevesinde olması gerekmektedir. Hz. Peygamber; “Bir kadın, kendisi evlensin diye kız kardeşinin kocasından boşanmasını istemesin. Çünkü onun için ne takdir edilmiş ise o olur.” buyurmaktadır.⁵⁴

Dinimiz aynı şekilde kadının halası ya da teyzesi ile aynı adamın nikahı altına girmesini yasaklamıştır. Allah Resûlü, “Kadın halasının ve teyzesinin üzerine nikâhlanamaz.” buyurur.⁵⁵

İslâm öncesi cahiliye toplumunda görülen bu nikah kız kardeşlerin aynı adamla evlenerek büyük sıkıntılar çekmelerine neden oluyordu. Özel bir aile hayatları olmuyor kız kardeşleri ile aynı hayatı paylaşıyor, çocukları da kardeş sayılıyordu.

Ebû Hüreyre’den naklen: “Resûlullah (s.a.s.), kadının halasının üzerine; halanın kardeşinin kızının üzerine veya kadının teyzesinin üzerine veya teyzenin kız kardeşinin kızının üzerine nikâhlanmasını yasakladı. Küçükler büyükler üzerine (yani kızlar hala ve teyzeleri üzerine) büyükler de küçükler üzerine (yani hala ve teyzeler kızlar üzerine) nikâhlanamaz.”⁵⁶ buyurarak Allah Rasulü bu yanlış ifade etmiştir.

⁵⁰ Cevad Ali, *a.g.e.*, s, 529.

⁵¹ Nisâ, 4/23.

⁵² Tirmizî, *Nikâh*, 34; Ebû Dâvûd, *Talak*, 24, 25.

⁵³ Bk. İbn Habîb, *a.g.e.* s. 327; Cevâd Ali, *a.g.e.* IV, 530.

⁵⁴ Mâlik, *Kader*, 2.

⁵⁵ Müslim, *Nikâh*, 37. Ayrıca bk. İbn Mâce, *Nikâh*, 31; Nesâî, *Nikâh*, 47.

⁵⁶ Tirmizî, *Nikâh*, 31

1.2.5. İstibda Nikâhı

Bu nikah Câhiliye döneminde yapılan evlilikler arasında en çirkinlerinden bir tanesidir. İstibda kelimesi mana olarak kazanç elde etmek olarak tanımlanır.⁵⁷ Terim anlamı ise evli bir kadının hayız dönemi son bulduğu zaman kocasının onu soylu bir adamdan çocuk yapması için göndererek cinsel ilişkide bulunmasını istemesidir. Bu iğrenç uygulama sonucunda doğan çocuklar da kadının kocasının meşru evladı sayılırdı.

Hız. Aişe cahiliye toplumunda uygulanmış olan bu nikahı şöyle anlatmıştır: Kadın temizlendiğinde kocası ona: 'Falan adama git ve ondan çocuk edin' derdi. Bu şekilde soylu bir adamla ilişkiye giren kadının hamile olduğu ortaya çıkana kadar o kadının kocası eşine yaklaşmazdı. Cahiliye dönemi insanları bu insanlık dışı uygulamayı soylu bir çocuğa sahip olabilmek için yapıyorlardı.⁵⁸ Böylesine çirkin bir uygulama yine de o dönem insanlarına normal bir davranış gibi gelmiş ve toplumda uygulanmaya devam etmiştir. Çünkü onlarda soyluluk çok önemli bir yere sahipti. Onlar atalarının soyları ile övünür bunu bir üstünlük göstergesi olarak görürlerdi. Soylu kişilerin kanlarını taşıyanlar kendileri ile gurur duyuyorlardı.⁵⁹

Bu dönemde kadınların değeri olmadığı gibi onların gururlarının incinmesi ya da hakarete uğramaları da pek önemli değildi. Ataerkil bir yapıya sahip olan o dönem erkekleri sadece kendi şöhretlerini düşünerek kadınları aşağılık bir varlık gibi görmüş ve öyle muamele etmişlerdir. Böyle bir hayat yaşantısından kadınları alarak onları toplumun en değerli varlığı haline getiren Hız. Muhammed ve İslâm dininin kadına verdiği değeri açık bir şekilde görmekteyiz. Bu nikah çeşidi nikah olmaktan daha çok bir zina yöntemidir. Yaptıkları zinaya bir kılıf uydurarak meşru hale getirmeye çalışmışlardır. Yukarıda sayılan durumların dışında cahiliye toplumunda bir çok insanlık dışı muameleler olmuştur. Bu ve bunun gibi daha bir çok nikah çeşidi bulunmaktadır.

⁵⁷ İbn Manzûr, *Lisanu'l-Arab*, 1996, I/426.

⁵⁸ Buhârî, *Nikâh*, 36

⁵⁹ İbn Manzûr, *a.g.e.* 1996, I/426

1.2.6. Gizli Dost Tutma: Hidn

Cahiliye dönemi adetlerinden biri olarak anılan bu nikâh,⁶⁰ bir erkek ile bir kadının gizli bir şekilde dost olmasıdır. Bu beraberlikten Kur'ân'da bahsedilmektedir.⁶¹ Kur'ân-ı Kerim'de bu tarz bir beraberliğin gayr-ı meşru bir beraberlik olduğu zikredilmiştir . başka bir ayette de gizli dost tutma cariyelere de yasaklanmıştır.

“Sizden kim, özgür mümin kadınlar ile evlenmeye güç yetiremiyorsa ,sahip olmuş olduğunuz genç mü'min kızlarınızla (cariyelerinizle) evlensin. Allah sizin imanınızı en iyi bilendir. Hepiniz birbirinizdensiniz. Öyleyse iffetli yaşam sürmeleri, zinadan kaçınmaları ve gizli dost edinmemeleri hâlinde sahiplerinin izniyle onlar ile evlenin, mehirlerini de güzelce verin. Evlilikten sonra fuhuş yaparlarsa, onlar için hür kadınlara verilen cezanın yarısı uygulanır. Bu (cariye ile evlenme izni), sizin içinizden günaha girmekten korkanlar içindir. Sabretmeniz sizin için daha çok hayırlıdır. Allah çokça mağfiret edendir, çokça merhamet edendir.”⁶²

Bu beraberlik şekli çok yaygın değildi. Hür ve soylu kadınlar bu tür beraberlikten uzak dururdu. Dinimiz tarafından diğer meşru olmayan birliktelikler gibi bu beraber olma şekli de tamamen yasaklanmıştır.

1.2.7. Eş Değiştirme: Bedel

Cahiliye toplumunda, iki adamın kadınlarını birbirleri ile karşılıklı olarak değiştirmelerine bedel nikahı denir. Bu uygulamada değiştirilmek istenen kadınlar birbirlerinin değeri kabul edildiği için ayrıca bir bedel ödenmeden yapılırdı ve mehir ödenmezdi.⁶³ Ancak bu uygulamada eşler değiştirilirken eğer bir kadına daha fazla değer biçilirse ek olarak ücret ödenebiliyordu.⁶⁴

⁶⁰ Cevâd Ali, *a.g.e.* s , 545.

⁶¹ “Namuslu, zinaya girmemiş ve gizli dostlar edinmemiş insanlar hâlinde yaşamamız şartıyla, müminlerden hür ve iffetli kadınlarla, sizden önceki Ehl-i kitaptan hür ve iffetli kadınlar da, mehirlerini verip nikâhladığımızda size helâldir.” (Mâide, 5/5).

⁶² Nisâ, 4/25

⁶³ Günaltay, Mehmed Şemseddin, *a.g.e.* s, 90; Cevâd Ali, *a.g.e.* s, 537.

⁶⁴ İbn Hacer el-Askalânî (852/1449), *Fethü'l-Bârî bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî* (thk. Abdülaziz b. Abdullah b. Bâz), Dâru'l-Ma'rife, Beyrut ts., IX, 184.

Bu durum yine cahiliye toplumunun insanlık dışı uygulamalarından bir tanesidir. O dönem insanların namuslarına ve kadınlarına ne kadar önem verdiğinin açık bir göstergesidir.

1.2.8. On Kişiden Az Erkekle Nikâh

İslâm öncesi cahiliye toplumunda on kişiden daha az erkek bir araya gelerek aralarında anlaşır ve bir kadını ortak eş olarak seçerlerdi. Hz. Âişe'nin anlatımına göre; on kişiden az erkeğin aralarında anlaşarak bir kadını kendilerine eş seçmesi ve onunla ilişkiye girmeleridir. Bu ilişkiler neticesinde hamile kalan kadın çocuğunu doğurduğunda; beraber olduğu adamlara haber göndererek onları bir araya toplardı. Bir araya gelmekten çekinmeyen adamlar kadının evinde toplanırlardı. Kadın onlara: “Yaptığınız işin sonucunda ortaya çıkan şeyi biliyorsunuz. İşte ben bu çocuğu doğurdum. Çocuk senin oğlundur, ey filan” derdi. Böylece kadın çocuğu istediği kişiye verebilirdi. Çocuğun nisbet edildiği adam da itiraz etmeden çocuğu kabul ederdi.⁶⁵

Böyle bir ilişki sonucunda dünyaya gelen çocuğun gerçek babasının kim olduğu bilinmediğinden, bu çocuğun ileride kendi kardeşi ile de evlenme ihtimali bulunuyordu. Ancak yine de cahiliye toplumu insanları bu iğrenç uygulamadan vazgeçmeyerek uygulamışlardır.

Bu saydığımız nikah yöntemleri dışında cahiliye toplumunun farklı uygulamaları olmuştur. Bu uygulamaları nikah adı altında zina olarak değerlendirmek daha uygun olacaktır. Çünkü nikah ya da evlilikten çok tamamen cinsel arzuları tatmin etmek için yapılmış insanlık dışı uygulamalardır. Böyle bir yaşantının hakim olduğu bir toplumda kadının ahlakını koruyarak iffetli bir yaşam sürdürmesi de oldukça zordur. İslâm dininin getirmiş olduğu haklar ile kadınlar toplumda önemli bir statü kazanmış, toplumun değerli bir parçası haline gelmiştir.

⁶⁵ Buhârî, *Nikâh*, 36; Cevâd Ali, *a.g.e.* V, 539.

İKİNCİ BÖLÜM

İSLÂM DİNİNİN KADINLARA VERDİĞİ DEĞER

2.1. İlk Dönem İslâm Toplumunda Kadının Yeri

İslâm'ın ilk yıllarında kadının sosyal hayattaki konumunun tersine çevrilerek, içinde bulunduğu toplumun değerli bir parçası haline gelmesi için öncelikle, cahiliye toplumundan kalma kuralların ortadan kaldırılması gerekmekteydi. Ancak bu gerçekleşikten sonra kadınlar sosyal hayatta değer sahibi olabilirdi.⁶⁶ Elbette ki bu geçiş kolay bir süreç olmamıştır. İslâm İnsanların kafasındaki kalıplaşmış yargı ve fikirleri bir günde yıkıp atmamış, onları alıştırarak tedrici bir şekilde değiştirmiştir.⁶⁷ İslâm dininin kadınlar hakkındaki emirleri ve uygulamaları sayesinde kadın, insan olarak görülmeye başlanmış, sosyal hayatta toplumun bir bireyi olarak görülmüş ve hukuki olarak da ona gereken haklar tanınmıştır.⁶⁸

Toplum içerisinde böyle köklü değişmelerin yaşanmasının en temel nedeni Kur'ân-ı Kerim'de ayetlerin böyle emretmesidir. Kur'ân-ı Kerim'in bütün insanlığa hitap etmesi, bu emirlere kadın ve erkeklerin eşit şekilde sorumlu olduklarını gösterir. Kur'ân'da konu ile alakalı şöyle buyurur:

“Hani bir zamanlar, Rabbin meleklere, ‘Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım’ demişti. Onlar, ‘Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birisini mi yaratacaksın? Halbuki biz sana överek sürekli seni yüceltiyoruz ve takdis ediyoruz.’ demişler. Allah da, ‘Sizin bilmediğinizi ben bilirim’ demişti.”⁶⁹

Burada herhangi bir kadın-erkek ayrımı yapılmadan her ikisini de kapsayacak biçimde halife olarak bahsedilmiştir. İslâm'da kimseye haksızlık yapılmamış, haksızlık yapılması da kesin bir dil ile yasaklanmıştır. Hak eden kim olursa olsun ona hakkı verilmiştir. Bununla ilgili ayette şöyle buyrulmaktadır:

⁶⁶ Bkz. Mehmet Emin Birekul, *Peygamber Günlerinde Kadın*, 1. Baskı, Konya: Yediveren Kitap, 2004, s. 58.

⁶⁷ Bkz. Günaltay, *a.g.e.* s. 199.

⁶⁸ Bkz. Cihan Aktaş, *“Kadının Toplumsallaşması ve Fitne”*, İslami Araştırmalar, 1991, c. IV, sayı: 4, s. 252; Birekul, *a.g.e.* s. 58.

⁶⁹ Bakara, 2/30.

Şüphesiz ki Müslüman erkeklerle Müslüman kadınlar, inanan erkekler ve inanan kadınlar, itaatkâr erkeklerle itaatkâr kadınlar, doğru sözlü erkeklerle doğru sözlü kadınlar, sabreden erkeklerle sabreden kadınlar, Allah'a derinden saygı duyan erkekler, Allah'a derinden saygı duyan kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkeklerle ırzlarını koruyan kadınlar, Allah'ı çok anan erkeklerle çok anan kadınlar, işte onlar için Allah mağfîret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır."⁷⁰

İslâm, cahiliye döneminde birçok alanda aşağılanan, tabiri caiz ise günah keçisi sayılan kadını⁷¹ toplum içerisinde değer verilen biri haline getirmiş ve kadın hakkındaki kötü yargıları ortadan kaldırmıştır.⁷² Sosyal yaşantı, aile hayatı, yaratılış ve ahiret hayatı gibi konularda kadının İslâm dinindeki yerini vurgularken şunu da belirtmek gerekiyor; Kur'ân'ı Kerim'de bir sureye "Nisa"(kadın) isminin verilmesi, Hz. İsa Peygamberin annesi Hz. Meryem'e ithafen yine başka bir sureye "Meryem" suresi denilmesi, İslâm'ın kadınlara verdiği değeri açıkça göstermektedir.⁷³

Kur'ân-ı Kerim'de, hiçbir günahı olmadığı halde daha dünyaya gelir gelmez, tek suçları kız olmak olan çocukların, diri diri toprağa gömülmeleri ya da aşağılık bir varlık muamelesi görmeleri dolayısıyla onlara bunları yaşatanlar kınanmıştır. Hz. Peygamber kız çocuklarına bu muameleleri yapanlara şöyle hitap etmiş:

*"Kimin kız çocuğu olur da, onu (diri diri) gömmez, hor ve hakir görmez ve oğlan çocuğunu da ona tercih etmezse, Allah (cc) bu kız çocuğundan dolayı onu cennetine koyar."*⁷⁴

Ayrıca Hz Muhammed (s.a.v.) yapmış olduğu fiil ve sözleriyle bu sapkınlığa engel olmaya gayret etmiş; kız çocuklarının ne kadar kıymetli olduklarına dikkat çekmiştir. Öyle ki, Hz. Peygamberin tıpkı erkek torunlarını omuzları üzerinde taşıdığı gibi kız torunu olan Ümame'yi de omuzlarında taşıdığı edilen rivayetler arasındadır.⁷⁵ Hz. Peygamberin bu davranışı onun kız çocuklarına verdiği değer bir göstergesidir.

⁷⁰ Ahzab, 33/35.

⁷¹ Bkz. Kutub, *Kur'an'ın Gölgesinde Kadın*, s. 27.

⁷² Geniş bilgi için bkz. Osman Eskicioğlu, *"İslam'da Kadının yeri"*, DEÜİFD, 1994, sayı: 8, s. 87-93.

⁷³ Bkz. Bekir Topaloğlu, *İslam'da Kadın*, 20. Baskı, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2008, s. 32

⁷⁴ Ebu Davud, *Edeb*, 121/5146.

⁷⁵ Bkz. Celal Yeniçeri, *İslam Ailesi ve Ev İdaresi*, 1. Baskı, İstanbul: Çamlıca Yay. 2009, s. 49.

Sağlam bir ailenin temelinde yine bir kadın yer almaktadır. Ailede düzenin sağlanmasında ve huzurun temin edilmesinde kadının rolü büyüktür. “Beşiği sallayan el, dünyayı sallar” sözü kadınların, toplumun geleceği için büyük bir önem arz ettiğini ifade etmektedir. Bundan dolayıdır ki İslâm dini kadınları çok değerli olarak görmüştür.⁷⁶ Konu ile alakalı Hz. Muhammed: “Cennet validelerin ayakları altındadır.”⁷⁷ diyerek kadınlara değer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.) bütün insanlığı dünyaya getirip onlara bildikleri ilk şeyleri öğreten kadınlara değer vermiş ve değer verilmesini emretmiştir.⁷⁸

İslâm öncesi dönemde kadına verilmeyen değer, hak, özgürlük gibi kavramların tamamını İslâm dini vermiş, onları toplumda ve ailede statü sahibi kılmıştır.⁷⁹ Dünyevi konularda hak ettiği değeri İslâm dini ile bulan kadınlar, bunun dışında Allah’a(cc) ibadet ve muhatap olma konusunda da erkeklerden aşağı tutulmamıştır. Yapılan hataların cezalandırılması bakımından kadın ve erkek arasında eşitsizlik ortadan kalkmıştır. Kadınlara karşı yapılmış olan suçlar; erkeklere karşı yapılan suçların cezalandırıldığı gibi cezalandırılmıştır.⁸⁰ Kadınlara bir kimlik kazandıran İslâm dini, onların mal ve miras haklarını da koruma altına almıştır. Onların izni olmaksızın eşlerinin ya da bir başkasının kadınların mülkünü kullanma hakkı yoktur.⁸¹ İslâmiyet’ten önce verilmeyen mirastan pay alma hakkı İslâm ile birlikte kadına verilmiştir.⁸² Bunun dışında cahiliye döneminde evlenirken babaya verilen mehir, İslâm ile birlikte hakettiği gibi kadınlara verilmeye başlanmıştır.⁸³

İslâm’dan önce cahiliye döneminde kadının seçme hakkı yoktu. Öyle ki kadınlar evleneceği kişiyi seçme hakkına sahip değildi. Kadınlar ücret karşılığı alınıp satılırdı. Ancak İslâm’ın gelmesiyle kadına tanınan hak ve özgürlükler arasında evleneceği kişiyi seçebilme hakkı da yer almaktadır. Bu sayede cahiliye döneminden

⁷⁶ Bkz. Veysel Uysal, *Türkiye’de Dindarlık ve Kadın*, 1. Baskı, İstanbul: Dem Yay. 2006, s. 22.

⁷⁷ İbn Mâce, *Cihad*, 12.

⁷⁸ Bkz. Hamidullah, *İslam Peygamberi Hayatı*, Çev. M. Said Mutlu, İstanbul, İrfan Yay. 1966. I, 109.

⁷⁹ Bkz. Birekul, *a.g.e.* s. 59.

⁸⁰ Bkz. Kutub, *Kadın ve Aile*, s. 39; Mehmet Dikmen, *İslam Hukukuna Göre Aile’de ve Toplumda Kadın*, İstanbul: Cihan Yay. 2010,. s. 51.

⁸¹ Bkz. Kutub, *Kadın ve Aile*, s. 39; “Eğer bir eşin yerine başka bir eş almak isterseniz öbürüne (mehir olarak) yüklerle mal vermiş olsanız dahi ondan hiçbir şeyi geriz almayın. İftira ederek ve açık günaha girerek mi verdiğinizizi geri alacaksınız.” Nisa, 4/20, 21; “Hem siz eşlerinizle birleşmiş ve onlar da sizden sağlam söz almış iken, onu nasıl geri alırsınız?”; “...Erkeklere kazandıklarından bir pay vardır. Kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır...” Nisa, 4/32.

⁸² Nisa, 4/7.

⁸³ Nisa, 4/4.

kalma bir adet son bulmuştur. Bunun yanında kadınlar kendi rızası ile evlendiği bir evlilikten huzursuz olurlarsa, yine ayrılma talebinde bulunma hakkına sahiptir.⁸⁴ Hz. Peygamber, kendi düşüncesi ile aynı olmasada kadınların görüşlerine öncelik vermiştir.⁸⁵

Cahiliye toplumu erkekleri paralarının yettiği kadar kadın alarak onlarla evlenmiş, bunun dışında da istediği kadar cariye alabilmiştir. Bu konuda kendilerine herhangi bir sınırlama koymamışlar tamamen arzularına göre hareket etmişlerdir. Bu durum Kur'ân-ı Kerim'de: *“Eğer yetimlerle evlendiğiniz de onların hakkına riayet edemeyeceğinizden korkarsanız, beğendiğiniz kadınlardan ikişer, üçer, dörder olmak üzere nikâhlayın. Haksızlık yapmaktan korkarsanız bir kadın veya sahip olduğunuz câriye ile yetinin; bu, adaletten sapmamanız için en uygun olanıdır.”*⁸⁶ ayetiyle kısıtlanmış, maksimum dört eş alınabileceği ancak bakma konusunda sıkıntı yaşayacaksa bir eşin uygun olacağı vurgulanmıştır.⁸⁷

İslâm'ın ilk yıllarında, var olan kölelik ve cariyelik konusunda ayetler inmiş; kadınlara iyi davranılması hatta özgürlüklerine kavuşturulması emredilmiştir.⁸⁸ Allah (c.c.), yetim kız çocuklarının malları konusunda Müslümanların incelikle davranmalarını emretmiş ve kızların malına göz dikmeyi yasaklamıştır.⁸⁹

İslâm dininin kadınlara tanıdığı haklar sayesinde onlar toplum içerisinde önemli bir konuma erişmiş ve hızlı bir değişim başlamıştır. İlk dönemlerde kadınlar Hz. Muhammed (s.a.v.)'i sığınacak bir çatı olarak görmüşler her türlü şikayetlerini ona iletmışlerdir. Hz. Muhammed (s.a.v.)'de onları sonuna kadar dinlemiş sorunlarına çözüm yolları bulmuştur. Bundandır ki kadınların kocaları eşlerine daha dikkatli davranmışlardır.⁹⁰ Hz. Ömer konu ile alakalı şöyle söylemiştir:

---

⁸⁴ bkz. Rıza Savaş, *Hız. Muhammed Devrinde Kadın*, 3. Baskı, İstanbul: Ravza Yay. 1991, s. 17

⁸⁵ Bkz. Ebu Davud, *Talak*, 19/2231.

⁸⁶ Nisa 4/3.

⁸⁷ Bkz. Günaltay, *a.g.m.* s. 199.

⁸⁸ Bkz. Nisa, 4/25, 92; Maide, 5/89; Mücadele, 58/3; Beled, 90/13.

⁸⁹ Nisa, 4/2, 6, 10; En'am, 6/152; İsrâ, 17/34.

⁹⁰ Bkz. Ebu'l A'la el-Mevdudi, *Hicab*, Çev: Harun Ünal, 2. Baskı, İstanbul: Ağaç Yay. 2004, s. 297.

“Hz. Peygamber(a.s.) hayatta iken biz kadınlara daha iyi muamele ederdik; çünkü her an ayet inebilir diye endişeye kapılırdık lakin Hz. Peygamber’in vefatıyla biz arzu ettiğimizi konuşur, ileri geri söz söylerdik.”⁹¹

Bu da bize gösteriyor ki, Hz. Muhammed (s.a.v.) kadınların haklarını koruma konusunda çok titiz olmuştur. Sahabiler Hz. Muhammed (s.a.v.)’in kulağına gider korkusu ile eşlerine kötü davranmaktan çekinmişlerdir.

Kadınlar İslâm’ın getirdiği haklar neticesinde bir kimlik kazanmış, İslâm öncesi dönemden kalma bazı adetleri ortadan kaldırmak için mücadele vermiştir. Örneğin kadınlar, kendilerine uygulanan ve bundan hoşnut olmadıkları “zıhar”⁹² “ıla”,⁹³ gibi uygulamaların kaldırılması için uğraşmışlardır.

Hz. Peygamber ona ilk inanan ve ilk müslüman olan eşi Hz. Hatice için şu ifadeleri kullanmıştır:

“Allah u Teala bana Hatice’den daha hayırlı bir kadın vermemiştir. Bütün insanlar beni yalanlarken, o beni tasdik etmiştir; insanlar benden kaçarken, o beni serveti ile desteklemiştir. Ve Allah bana diğer hanımlarımdan değil, ondan çocuk nasip etmiştir.”⁹⁴

Kadınlar, İslâm’ın ilk yıllarında İslâm’ı yaymak ve müslümanların sayılarını artırmak için mücadele vermişlerdir. Mekke yıllarından itibaren Hz. Muhammed (s.a.v.)’e her bakımdan destek olmaya gayret etmişler, maddi ve manevi olarak destek vermişlerdir. Tebliğ faaliyetlerine katılmışlardır.⁹⁵

Hz. Muhammed (s.a.v.), Medine’ye göç ettikten hemen sonra; Ensar’dan⁹⁶ müslüman kadınlar, ona gelerek: *“Ey Allah’ın Rasulü erkeklerimiz sana söz*

⁹¹ Buhari, *Libas*, 46.

⁹² Zıhar: Erkeğin eşine, *“Sen bana anamın sırtı gibisin.”* demesidir. Karaman vd. *a.g.e.* s. 715.

⁹³ İla: *“Erkeğin hanımına dört ay veya daha fazla yaklaşmayacağına dair yemin etmesidir.”* Geniş bilgi için bkz. Karaman vd. *a.g.e.* s. 308; ayette şöyle buyurur: *“Eşlerine yaklaşmamağa yemin edenler için dört ay bekleme süresi vardır. Eğer (bu süre içinde) dönerlerse şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”* Bakara, 2/226.

⁹⁴ İbn Hanbel, *Müsned*, VI, 118

⁹⁵ Bkz. Mehmet Dikmen, *İslam Hukukuna Göre Aile’de ve Toplumda Kadın*, İstanbul: Cihan Yay. 2010 s. 234; Bkz. Mehmed Said Hatiboğlu, *Müslüman Kültürü Üzerine*, 1. Baskı, Ankara: Kitabiyat, 2004, s. 49.

⁹⁶ Ensar; Medineli olup Mekke’den gelen müslümanlara yardım eden, onlarla evlerini, ekmek ve sularının paylaşan müslümanlardır.

verdiler(bağlandılar)⁹⁷ , biz de sana söz vermeyi (bağlanmayı) çok istiyoruz.” diyerek Hz. Peygamber’e bey’at etmişlerdir.⁹⁸ Bu bey’at Kur’ân’ı Kerim şöyle geçer:

“Ey Peygamber! inanmış kadınlar, Allah’a hiçbir şeyi ortak koşturmak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, hiçbir iyi işte sana karşı gelmemek konusunda sana biat etmek üzere geldikleri zaman, bey’atlerini al ve onlar için Allah’tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çokça bağışlayandır, çokça merhamet edendir.”⁹⁹

Ayette geçmekte olan bey’atın içeriği büyük önem arz etmektedir. Bunun yanında, kadınların erkeklerle birlikte aynı derecede muhatap alınması da üzerinde durulması gereken bir husustur. Kadını, erkeklerin hizmetlerini ifa eden ve ömrünü süslenmekle geçiren bir varlık olduğu fikriyle değersiz gören bu toplumun,¹⁰⁰ henüz çok kısa bir zamanda kadınları sözleşme yapılacak taraflar olarak kabul etmeleri, Kur’ân-ın o toplumun düşünce ve hayat biçimlerini tamamen değiştirdiğinin açık bir delilidir. Hz. Peygamber hem kadın hem erkeklerden ihtiyaç duyulan meselelerde bey’at alarak durumu kontrol altında tutmuştur. Ayrıca Kur’ân-ı Kerim’de de bu durum ayrıca dile getirilerek kadının toplumsal hayattaki konumuna verilen önem belirtilmiştir.¹⁰¹

İslâm dini kadınlar hakkında vermiş olduğu, hak, adalet, özgürlük, söz hakkı vb. bütün değerleri sadece kavli olarak değil fiili olarak da uygulamış ve bunu zorunlu tutmuştur. İslâm’a kendini teslim etmiş kadınlar, iffet ve hayâlarını sarsmadan bu dine hizmet etmiştir. Kadınlar İslâm’ı tebliğ faaliyetlerine dahil olmuş, ibadetlerini yerine getirmekten geri durmamışlardır.

2.2. İslâm'da Kadının Yeri

İslâm dini, daha önceki toplumlar içerisinde hor görülmüş, dışlanmış, hakarete uğramış, hakkı gaspedilerek köleleştirilmiş, alınıp satılmış, hiçbir söz hakkı verilmemiş kadınları; o yaşantıdan alarak yüceltmış ve onlara insan olma haklarını

⁹⁷ Bey’at: “Bağlılık ve itimat bildirmek anlamına gelir. Hz. Peygamber, kendini tasdik edenlerden sadakat yemini almıştır. Ancak bu sadakat aslında Hz. Peygamber aracılığıyla Allah’adır.” Karaman vd. *a.g.e.* s. 69.

⁹⁸ Bkz. Savaş, *Hız. Muhammed Devrinde Kadın*, s. 71.

⁹⁹ Mümtehine, 60/12.

¹⁰⁰ Zuhuf, 43/18.

¹⁰¹ Mustafa Çağrırcı-Hayreddin Karaman vd. *Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Ankara: DİB Yay. 2007, V, s. 326.

iade etmiştir.¹⁰² Allah'a karşı kulluk etme ve insan olmak yönünden İslâm dini; kadın ve erkeğin birbirlerine denk olduğunu vurgulamıştır.¹⁰³ Erkek ve kadınların birbirlerini tamamlayan bir çift olarak yaratıldığını belirten Kur'ân,¹⁰⁴ bütün insanlığın bunu böyle kabullenmesini istemiştir. İslâm'ın getirdiği haklar öncesinde erkeğin üstünlüğü ve esareti altında yaşayan kadına sahip olduğu tüm hakları veren dinimiz, onlara farklı alanlarda da bazı ayrıcalıklar tanımıştır.

İslâm dini, fiziksel farklılıklar haricinde kalan konularda kadınları ve erkekleri eşit tutmuş, onları inanç konusunda birbirinden üstün görmemiştir. Onlar arasında inananları ayırım yapmaksızın İslâm'a kabul etmiştir.¹⁰⁵ Kim olursa olsun erkek ya da kadın farketmeksizin yapmış oldukları davranışlardan sorumlu oldukları, fiilleri neticesinde gücünün yetmeyeceği durumlardan sorumlu olmayacakları belirtilmiştir.¹⁰⁶ Her kulun yapmış olduğu fiiller neticesinde Allah'ın huzuruna yalnız olarak gideceği,¹⁰⁷ ve aralarında kadın olsun erkek olsun ayırım yapılmadan onların iyi amellerinin ödüllendirileceği Kur'ân-ı Kerim'de şöyle haber verilmiştir;

"... (Dedi ki:) Ben, erkek olsun ya da kadın olsun -ki birbirinizdensiniz- sizden, çalışan hiç kimsenin yaptığı şeyleri boşa çıkarmam. Onlar ki, göç ettiler, memleketlerinden çıkarıldılar, benim yolumda eziyete uğradılar, savaştılar ve öldürüldüler; andolsun ki, ben de onların kötülüklerini elbette örteceğim ve onlara mükâfat olmak üzere altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. En güzel mükâfat, Allah tarafındandır..."¹⁰⁸

Allah (c.c.), hukuki yönden kadın ve erkeklerin birbirlerine denk olduğunu, yapmış oldukları haksızlıklar neticesinde aralarında herhangi bir üstünlük gözetmeksizin cezalandıracağını ve yine iyi davranışlarını da aynı şekilde ödüllendireceğini belirtmiştir. Bu konu Kur'ân'da şöyle geçer:

"O gün insanlar yapmış oldukları şeylerin kendilerine gösterilmesi için bölükler halinde kabirlerinden çıkacaklardır. Artık kim de zerre ağırlığınca bir hayır

---

¹⁰² Nisâ, 4/1; Hucurât, 49/13.

¹⁰³ Âl-i İmrân, 3/95; Nahl, 16/97; Ahzâb, 33/35

¹⁰⁴ A'râf, 7/189

¹⁰⁵ Leyl, 92/1-13; İbrahim, 14/34; Kehf, 18/54; Adiyat, 100/6.

¹⁰⁶ Bakara, 2/285

¹⁰⁷ Meryem, 19/93-95

¹⁰⁸ Âl-i İmrân, 3/195

*işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre kadar bir şer (kötülük) yapmışsa onun cezasını görecektir."*¹⁰⁹

İslâm, toplum içerisinde kadınların küçük görülmesini, hakarete uğramasını, itilip kakılmasını yasaklamış,¹¹⁰ kadın ve erkeklerin cinsiyetine, soyuna, rengine ve ırkına bakılmaksızın Allah (c.c.) katında eşit oldukları, Allah'ın indinde üstünlüğün yalnızca takva ile olacağını söylemiştir. Kur'ân-ı Kerim'de bu hususta:

*"Ey insanlar! şüphesiz biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Hiç şüphe yok ki Allah katında en değerliniz, O'na karşı gelmekten en çok korkanınızdır. Muhakkak ki Allah her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır."*¹¹¹ buyurulmaktadır.

İslâm dini, çocuklar arasında ayırım yapılarak erkek çocuğun daha değerli görülmesini ve kız çocuklarının ikinci plana atılarak değersizleştirilmesini yasaklamıştır. İslâm, kişinin çocuğunun cinsiyetini seçemeyeceğini, bunu takdir edenin yalnızca Allah (c.c.) olduğunu, çocuklarının cinsiyetleri konusunda ailelerin hiçbir rolünün bulunmadığını ifade etmektedir. Çocukların kız veya erkek olması anne ve babanın tercihi dışında gerçekleştiği için burda bir üstünlük de söz konusu değildir. Çocuklar arasında kız erkek ayırımı yapmaksızın hepsine eşit şekilde davranılması gerektiği Kur'ân'da şöyle ifade edilir:

*"Göğün ve yerin mülkü Allah'ındır. O istediğini yaratır; istediğine kız çocukları bahşeder, istediğine de erkek çocukları bahşeder. Yahut onları, hem erkek hem de kız çocukları olarak çift verir. İsteddiğini de kısır kılar. O, her şeyi hakkıyla bilendir, O, her şeye gücü yetendir."*¹¹²

Ayrıca bu konuda Hz. Muhammed (s.a.v.) de çok titiz olmuş çocuklar arasında ayırım yapılmasını yasaklamıştır. Bu konuda Peygamber efendimiz *"Kimin bir kız çocuğu dünyaya gelir de onu toprağa gömmeden, horlamadan ve üzerine erkek*

---

¹⁰⁹ Zilzâl, 99/6-8.

¹¹⁰ A'raf, 7/139; Enfâl, 8/51; Mü'min, 9/31; Al-i İmran, 3/182; Hac, 22/10; Fussilet, 41/46; Tekvir, 81/8,9. Nahl, 16/58.59.

¹¹¹ Hucurât, 49/13.

¹¹² Şûrâ, 42/49-50.

çocuğunu tercih etmeden yetiştirecek olursa Allah Teâlâ o kimseyi cennetine koyacaktır."¹¹³ buyurarak hassasiyetini ifade etmiştir.

İslâm öncesi dönemlerde daha önceden de belirtildiği gibi, kendisine hiçbir hak verilmeyen kadınlara mirastan da, ya çok az bir pay veriliyordu ya da hiç verilmiyordu. İster babası olsun ister kardeşleri isterse de eşi bu mirasın kimden kalmış olduğu çok fark etmiyordu. Her şekilde mirastan mahrum bırakılıyorlardı. İslâm'ın gelmesiyle beraber diğer mağduriyetler gibi kadının bu mağduriyeti de giderildi. Erkekler mirastan nasıl pay alabiliyorsa kadınlar da mirasçı olmaya hak kazanmış oldular. Kur'ân-ı Kerim'de geçen şu ayetler buna kaynak olmuştur.

*"Anne, babanın ve akrabaların (miras olarak) bıraktıklarından erkeklere pay vardır. Ana, baba ve akrabaların bıraktıklarından kadınlara da pay vardır. Allah, bırakılmış olan mirasın azını da çoğunu da farz kılınmış birer pay olarak belirlemiştir."*¹¹⁴

İslâm'da kadının yeri ayrıdır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'den sonra İslâm'ın davetine ilk inanan kişi bir kadındır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'eşi Hz. Hatice için övgü dolu sözler kullanmıştır.¹¹⁵ İslâm'da, dini için şehit olan ilk insan da bir kadındır.¹¹⁶ Kadınlar İslâm'ın ilk yıllarında da, sonraki dönemlerde de dinin için fedakarlıklarda bulunmuşlardır.

Hz. Peygamber(s.a.v.)'in: *"Cennet annelerin ayakları altındadır."*¹¹⁷ hadis-i Şerifinde bahsettiği anneler de toplumdaki en değerli kadınlardır. Annelerin hakkının ödenmeyeceğini her fırsatta dile getiren Hz. Muhammed (s.a.v.) bu sözüyle ayrıca kadınlara değer verilmesini, kalplerinin kırılmamasını, onların razı edilmesini istemiştir.

---

¹¹³ Ahmed, *Müsned*, c. IV, s. 294.

¹¹⁴ Nisâ, 4/7.

¹¹⁵ Hz. Muhammed eşi Hz. Hatice için şu ifadeleri kullanmıştır *"Allah bana Hatice'den daha hayırlı bir kadın vermemiştir. Bütün insanlar bana inanmazken o bana inanmıştı. Herkes beni yalanlarken o beni tasdik etmiş, insanlar benden kaçarken o beni malı ile desteklemiştir."* İbn Hanbel, *Müsned*, VI, s. 118.

¹¹⁶ İslâm'ın ilk şehidi Sümeyye binti Habbat olmuştur.

¹¹⁷ Nesâî, *Cihad*, 6.

2.3. İslâm'a Göre Ailede Kadının Yeri

İslâm dini, yaratılış bakımından kadın ve erkeğin birbirlerine denk olarak yaratıldığını buyurmaktadır.¹¹⁸ Yine İslâm; kadın ve erkek arasında adaleti bozacak herhangi bir ayrımın olmadığını, amel, takva, doğum, ölüm ve sonraki yaşantıda erkek ve kadının birbirlerine üstünlüklerinin bulunmadığını belirtmiştir. Her insan, kadın-erkek ayrımı olmaksızın Allah (c.c.) huzurunda, yaptıklarının hesabını kendisi verecektir.¹¹⁹ Allah'a (c.c.) iman edip sâlih amel işleyen insanların akıbeti Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçmektedir.

*"Ahiret yurdunda sonsuz bir hayat yaşayıp Cennete girecek kişiler"*¹²⁰ bu ayette de anlaşıldığı gibi kadın erkek ayrımı yapılmamış, herkesin yapmış olduğu ameller neticesinde ödüllendirileceği açıklanmıştır.

Kur'ân-ı Kerim'de kadınlardan söz edilirken, bunların en başında da aile içi yaşantıya yer verilmiştir. Aile kurumu sevgi, saygı ve bağlılık temelleri üzerine inşa edilmiştir. Öyle ki bu temellerin güçlendirilmesinde kadın ve erkeklerin ayrı ayrı sorumlulukları bulunmaktadır. Her toplumun kendine göre bir takım kuralları vardır. Bu kurallar, örf ve adetler çerçevesinde evlilikten önce ve sonra uygulanmaya devam edilir. Evlilik hayatı da buna bağlı olarak şekillenmiştir. Kur'ân-ı Kerim aile hayatında kadınlara bir takım haklar vermekle beraber, örf adet ve geleneklerde uygulanan güzel şeylere izin vermiş ve değiştirmemiştir. Ne var ki Kur'an, toplumun en küçük ve en sağlam yapısı olan ailede kadın ve erkekler için ayrı bir statü belirlemiş, buna bağlı olarak da hem kadın hem erkeğe aile saadetini korumak için görev taksiminde bulunmuştur. Diğer yandan Kur'ân, evlilik bağlarının güçlenmesi ve boşanmanın azalması için bir takım düzenlemeler yapmış, çiftlere farklı sorumluluklar yüklemiştir.

Kadınla erkek arasında yaratılış itibari ile bir takım farklılıklar vardır. Bu farklılık uzviyetten gelmekte olup kadınların, erkeklere göre daha zayıf, korunmaya ihtiyacı olan, hassas ve duygusal varlıklar olduğu vurgulanmaktadır. Bundan dolayı kadınlar ve erkekler arasında, kişi ve toplum yaşantısında bir takım rol farklılıkları ortaya çıkmaktadır. İslâm dini cahiliyye toplumunda olduğu gibi kadınları aile içerisinde etkisiz ve değersiz görmemiş ya da tam tersi olarak kadını ailenin reisi de

¹¹⁸ "Ey insanlar; doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık..." Hucurat, 49/13.

¹¹⁹ Meryem, 19/93

¹²⁰ Nahl, 16/97

kılmamıştır. İslâm, kadın için öyle bir aile modeli çizmiştir ki, aile içerisinde sevgi, saygı, hoşgörü ve huzur hakim olmuştur. İslâm'ın getirdiği bu aile hayatında, tüm aile üyelerinin ayrı ayrı görevleri olup, bu görevlerinde diğer aile fertlerine karşı ne bir üstünlük ne de bir haksızlık bulunmamaktadır. İslâm dini aile hayatına getirdiği düzen ile erkek ve kadın için aile içerisinde olumsuz sonuçlar doğuracak, ailenin zararına olacak bütün davranışları ortadan kaldırmıştır.

İslâm dini aile reisi olma görevini erkeğe vermiştir. Erkek aile reisi olduğu için, ailenin bütün ihtiyaçlarını karşılamak, eşinin ve çocuklarının huzurunu sağlamak ve aileyi bütün dış etkenlerden korumak onun görevidir. Bu konuda Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

"Erkekler kadınlar üzerinde hâkimdirler ve koruyucudurlar(ailenin reisidirler). Bundan dolayıdır ki Allah bazısını (erkekleri) bazısından (kadınlardan) üstün kılmıştır. Bir de (erkekler kadınlara) mallarından infak etmektedirler..."¹²¹

Yine başka bir âyette Allah (c.c.) şöyle buyurmuştur: *"...(Erkeklerin kadınlar) üzerindeki (hakları) gibi kadınların da erkeklerin) ma'ruf şekilde lehlerine de (hakları) vardır. Erkeklerin ise kadınların üzerinde bir dereceleri vardır. Allah, aziz (mutlak galib)dir, hakîm (gerçek hüküm ve hikmet sahibi)dir."¹²²*

Buna karşın aile reisi olarak erkek, kadının kendi şahsi malına karışmadığı gibi ona kendi kafasına göre zorla bir takım yükümlülükler de yükleyemez. Öyle ki, kadın kendi çocuğuna bakmak istemezse kocası ona bir bakıcı tutabilir. Kadının ev işlerini yapma, çocuğa bakma gibi bir zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak bütün bu ev işlerini yapmak kadının takvasının bir göstergesi olduğundan ve aile içi huzuru sağlamak için önemli olduğundan Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından teşvik edilerek kadınların bunları yapması istenmiştir.¹²³

İslâm dini, aile hayatında huzurun sağlanmasını karşılıklı olarak hakların korunmasına bağlamıştır. İki tarafında birbirlerine karşı yerine getirmeleri gereken sorumlulukları bulunmaktadır.

---

¹²¹ Nisâ, 4/34

¹²² Bakara, 2/28

¹²³ Ebu Davud, *Nikâh*, 40

*"Sizin kadınlar üzerinde haklarınız, kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır."*¹²⁴

İslâm dini kadının aile içerisindeki haklarını ve geleceğini güvence altına almıştır. Bunların ilki mehirdir¹²⁵. Evlenmeden önce konuşulur ve erkeğin kadına mehir olarak ne vereceği belirlenir. Mehir ile erkek daha evlenmeden kadının mülkiyet hakkını tanımış olur. Erkeğin kadına mehir olarak vereceği şey tamamen kadına ait olup erkeğin bunda hiçbir hakkı yoktur. Kadın mehrini dilerse kendi kullanır, dilerse de kocasına verebilir. İslâm dini bu sayede kadının mülki hakkını koruma altına alarak ona verdiği değeri göstermiştir. Kur'ân-ı Kerim'de: *"Kadınlara mehirlerini gönül hoşluğu ile verin."*¹²⁶ buyurulmaktadır.

Eğer boşanma gibi bir durum vaki olursa kadın mehir olarak aldığı malı geri vermez. Bu malın tamamı kadına aittir. Boşanmış olsalar bile erkeğin bu malı geri alma hakkı yoktur.

*"Eğer ki eşinizi bırakıp da yerine başka bir eş almak isterseniz, öncekine yüklerle mehir vermiş olsanız bile ondan hiçbir şeyi geri almayın... Vaktiyle siz birbirinizle haşır neşir olduğunuz ve onlar sizden sağlam bir söz almış olduğu halde onu nasıl geri alabilirsin?"*¹²⁷

Mehir kadının evlilik içerisinde maruz kalabileceği olumsuz durumların önüne geçebilmek için dinimizce şart koşulmuştur. Mehrin kadına verilebilmesi için evlilik vaki olduktan sonra eşler arasında cinsi münasebetin gerçekleşmiş olması veya eşlerin kimsenin olmadığı bir ortamda baş başa kalmış olmaları gerekmektedir. Eğer ki nikah sonrası cinsi münasebet (halvet) olmamışsa ve ayrıca mehrin miktarı tayin edilmemişse, erkeğin kadına mut'a denilen bir takım hediyeler vermesi istenmektedir:

"Nikah kıyıldıktan sonra henüz zıfaf gerçekleşmeden ve onlara belli bir mehir belirlemeden kadınları boşarsanız bunda sizin için mehir zorunluluğu yoktur. Bu

---

¹²⁴ Tirmizi, Radâ', 11

¹²⁵ "Mehir, İslam hukukunda erkeğin evlenirken kadına verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği para, mal veya menfaat hediyesidir. Mehir kadının mal varlığına dahil olur ve üzerinde dilediği tasarrufta bulunabilir."

¹²⁶ Nisâ 4/4

¹²⁷ Nisâ 4/20-21

durum karşısında onlara mut'a verin. Zengin olan kendi durumuna göre, fakir de durumuna göre vermelidir. Uygun bir mut'a vermek iyiler için bir borçtur."

Yine Kur'ân-ı Kerim'de, mehir tayin edilmiş ancak münasebet gerçekleşmeden boşanma gerçekleşmişse, söz verilen mehrin yarısının ödeneceği belirtilmiştir.

*"Kendilerine mehir tayin ederek evlendiğiniz kadınları, temas etmeden boşarsanız, belirlediğiniz mehrin yarısı onların hakkıdır. Ancak kadınların vazgeçmesi durumunda veya nikah bağı elinde bulunan kişinin (velinin) vazgeçmesi müstesna.."*¹²⁸

Yukarıda bahsettiğimiz durumlar aile içerisinde kadının haklarını korumak için dinimiz tarafından belirlenen kurallardan bir kaçıdır. Mehir ile kadınlar olası bir boşanma halinde kendine ait mülk sahibi olabilmiş ve mağdur olmaları engellenmek istenmiştir.

Aile içerisinde geçim yükü, giyim, kuşam, barınma, tedavi gibi ihtiyaçların tamamının sağlanması erkeğin görevidir.¹²⁹ Erkeklerin kadınlara göre daha sert ve dayanıklı olmaları, ayrıca fiziksel olarak da kadınlardan farklı olmaları nedeni ile erkek aile içerisinde daha fazla söz sahibidir. Konu ile ilgili ayette şöyle geçer:

*"Ancak erkeklerin, kadınlara göre bir derece farkı vardır. Allah güçlüdür , hüküm ve hikmet sahibidir."*¹³⁰

Evlilik hayatında çiftlerin birbirlerine karşı olan görev ve sorumlulukları arasında cinsel yaşantı da gelmektedir. İslâm kadınların kocalarına karşı süslenmelerini ve güzel görünmelerini istemiştir. Diğer yandan İslâm erkeklere kadınlar için: *"Onlarla iyi geçinin.."*¹³¹ diye emrederek kadınlara karşı hoşgörülü olunmasını istemiştir.

Kadınların özel günleri olduğundan İslâm dini bu günlerde erkeklerin kadınlara yaklaşmasını yasaklamıştır. Her kadına göre farklılık gösteren bu özel günler 10 gün

---

¹²⁸ Bakara 2/237

¹²⁹ Bakara 2/233

¹³⁰ Bakara 2/228

¹³¹ Nisa 4/19

civarında devam eder. Bu günlerde münasebet Kur'ân-ı Kerim'de şu ayetler ile yasaklanmıştır.

“Sana kadınların aybaşı halini sorarlar. De ki: O, bir ezadır. Bundan dolayı aybaşı halinde olan kadınlardan uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın”¹³²

Ayrıca *“Kadınlarınız sizin için birer tarladır. Tarlanıza nasıl isterseniz öyle varın. Kendiniz için de evvelden hazırlık yapın.”¹³³* ayetinden de anlaşılacağı gibi eşler arasındaki münasebete bir sınırlama getirilmemiş, ilişkiler meşru dairede olması kaydı ile helal kılınmıştır. Ancak bu ayetten her türlü münasebetin helal olduğu manası çıkarılmamalıdır.

Diğer yandan bütün aileler huzurlu bir hayat sürememektedir. Eşiyle iyi geçinemeyen bir kadın, kocasının ona karşı soğumasından veya onunla aralarının tamamen bozulmasından endişe duyarsa kocasıyla karşılıklı ya da tek taraflı olarak bazı haklardan feragat ederek sulh teklifinde bulunabilir. Bu durum evlilik hayatının devamını sağlamak ve güven ortamını yeniden tahsis etmek için Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçer:

“Eğer ki bir kadın kocasının kendisine kötü davranmasından (nüşûzundan) yahut kendisinden yüz çevirmesinden endişe ederse, aralarında bir barış yapmalarında onlara günah yoktur. Sulh (daima) hayırlıdır. Zaten nefisler bencilliğe ve kıskançlığa hazır kılınmıştır. Eğer iyilik eder ve Allah'tan korkarsanız kuşkusuz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”¹³⁴

İslâm evliliğe büyük önem vermektedir. Evlilik hayatı içerisinde hem kadının hem de erkeğin haklarını koruma altına almıştır. İslâm öncesi dönemde aile içinde kadınların hiçbir değeri yoktu. Söz hakkı dahi verilmeyen kadınlar bir eşya gibi görülüyordu. İslâm dini bu anlayışı tamamen değiştirerek kadınlara haklarını iade etti. Onları değersiz olarak gören bu zihniyetten kurtararak ailenin önemli bir parçası haline getirmiştir.

---

¹³² Bakara 2/222

¹³³ Bakara 2/223

¹³⁴ Nisa 4/128

Allah rasulü eşlerine ve diğer kadınlara karşı her zaman kibar olmuş ve bu konuda, *"Sizin en hayırlınız, kadınlarınıza en iyi davrananınızdır."*¹³⁵ buyurmuştur.

Hız. Peygamber iyi bir eşe sahip olmanın insanlar için büyük bir nimet olduğunu vurgulamış, kocaların eşlerinin kıymetini bilmelerini istemiştir.¹³⁶

2.4. Kur'ân'da Övülen Hanımlar

Kur'ân-ı Kerim'de bahsi geçen veya işaret edilen bütün olayların muhakkak bir sebebi bulunmaktadır. Çünkü Kur'ân, geçmiş hadiseler hakkında bilgi vermekten ziyade, meydana gelen bu olaylardan ders vermeyi amaçlar. Bunun için Kur'ân-ı Kerim'de adı geçen ve kendilerinden övgü ile bahsedilen kadınların yaşam biçimleri de bizler için takip edilmesi gereken bir yol mahiyetindedir.

Burada göz önünde bulundurulması gereken nokta, Kur'ân'da övgü ile bahsedilen bir erkeğin tüm insanlık için örnek olması gibi, övgü ile bahsedilen kadınlarında yine tüm insanlık için örnek olmasıdır. Kur'ân'da bu husus şu şekilde anılmaktadır.

*"Allah, inkârcılara, Nuh'un karısı ile Lût'un karısını örnek verdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki sâlih kişinin nikâhları altında iken onlara hıyanet ettiler. Kocaları Allah'tan gelen hiçbir azabı onlardan savamadı. Onlara: Haydi, ateşe girenlerle birlikte siz de girin! denildi. Allah, iman edenlere de Firavun'un karısını örnek gösterdi. O: Rabbim! Bana katında, cennette bir köşk inşa et ; beni Firavun'dan ve onun (kötü) işinden koru ve beni zalimler topluluğundan kurtar! demişti. Allah(c.c) İffetini korumuş olan, İmran kızı Meryem'i de örnek gösterdi. Biz, ona ruhumuzdan nefy ettik (üfledik) ve O, Rabbinin kelimâtını ve kitaplarını tasdik etti. O gönülden itaat edenlerdendi."*¹³⁷

Bu ayette görüldüğü gibi sadece iyi kadınlar örnek olarak verilmemiş, iyi bir hayat sürmeyen ve iman etmeyen kadınlar da ders vermek amacıyla zikredilmiştir. Kur'ân, bizlerden övgü ile bahsedilen insanları örnek alarak onların hayat tarzlarını benimsememizi istemektedir. İslâm dini, benimsediği ve kadınların hayatlarında uygulamasını istediği yaşam tarzını bu örneklerle anlatmıştır. Bizler de Kur'ân-ı

¹³⁵ İbn Mâce, *Nikâh*, 50, Tirmizî, *Radâ*, 11

¹³⁶ Hâkim, *Müstedrek*, III, 1009 (2/161).

¹³⁷ Tahrîm, 66/10,11,12.

Kerim’de övülen kadınları zikrederek İslâm’ın benimsediği hayat biçimini ortaya koymaya çalışacağız.

2.4.1. Hz. Meryem

Hz. Meryem’in babası İmran ailesinden İmran b.Masan, annesi Hanne binti Hâzuka idi. Âlemlere üstün kılınan, soylu bir aileden geliyordu. Hz. Meryem Allah’ın himayesinde büyümüş, Allah ona türlü nimetler vermiştir.¹³⁸ Meryem’in hali, davranışları ve konuşması, Hz. Zekerriya (a.s)’nın çok hoşuna gitmiş¹³⁹ ve Allah’tan Hz. Meryem gibi bir evlat istemiştir. Hz. Zekerriya’nın ilerlemiş yaşına rağmen bu duası kabul olmuş ve Allah (c.c.) ona Hz. Yahya’yı vermiştir.

Kur’ân-ı Kerim’de bizzat kendi ismi ile geçen Hz.Meryem. Allah (cc) tarafından tüm insanlığa örnek olarak gösterilmiştir. O, babasız dünyaya gelen Hz. İsa Peygamberin annesidir. Hz. Meryem İslâm’da iffet ve itaatin sembolü haline gelmiş, her hali ile insanlığa örnek teşkil etmiştir.

“Allah(c.c) İffetini korumuş olan, İmran kızı Meryem’i de örnek gösterdi... Biz, ona ruhumuzdan üfledik ve O, Rabbinin kelimâtını, kitaplarını tasdik etti. O gönülden itaat edenlerdendi.”¹⁴⁰

Hz. Meryem daha dünyaya gelmeden önce Allah’a adanmış bir kuldur. Annesinin onun hakkında söylediklerini Kur’ân şöyle ifade eder: *“Bir zamanlar İmrân’ın karısı demişti ki: "Rabbim! Karnımdakini sırf sana adadım, benden kabul buyur; kuşkusuz sen her şeyi işiten, her şeyi hakkıyla bilensin.”*¹⁴¹ Allah (c.c.) onun bu sözlerine hitaben: *“Rabbi O’nu, hoşnutlukla kabul etti...”¹⁴²*

Meryem’in annesi bebeğinin erkek olduğunu zannetmiş, kız olduğunu görünce: *“O’nu doğurunca ,Rabbim! Ben onu kız olarak doğurdum.” –Elbette ki Allah onun kız çocuğu doğurduğunu en iyi bilendi.- Hizmet bakımından erkek kız gibi değildir. Onun İsmi, Meryem koydum. Onu ve soyunu, kovulmuş şeytana karşı Sen’in korumana bırakıyorum.”¹⁴³* dedi. Hz. Meryem’in annesi bu olanlardan sonra Allah’tan, Meryem’i

---

¹³⁸ Âli İmran 3/37

¹³⁹ Âli İmran 3/38-41

¹⁴⁰ Tahrim, 66/12

¹⁴¹ Âli İmran 3/35

¹⁴² Âli İmran 3/37

¹⁴³ Âli İmran 3/36

şeytanın şerrinden koruması ve onu Sâlih kadınlardan kılmasını için niyazda bulunmuştur.

Kur'ân'da Hz. Meryem için *"Ve o vakit melekler şöyle demişti: "Ey Meryem! Allah seni seçti ve seni tertemiz yaptı ve seni alemlerdeki kadınlara üstün kıldı."*¹⁴⁴ buyurulmuştur.

Allah Hz. Meryem'i, Zekeriyya Peygamberin gözetimi altına vermiştir. Hz. Meryem burada sâliha bir kul olmayı ve hayatını ona göre yaşamayı öğrenmiştir. Meryem olgunlaştığında Hz. Zekeriya, mabette Hz. Meryem'e ait bir oda inşa etmiş ve onu o odaya yerleştirmiştir. Artık Meryem, bütün zamanını orada geçirerek ibadet ile meşgul olmuştur.¹⁴⁵

Hz. Zekeriyya ara ara Hz. Meryem'in yanına gidiyordu ve her gittiğinde farklı meyveler görüyordu. Zekeriyya Peygamber bu meyvelerin nereden geldiğini sorduğunda Hz. Meryem ona: *"...Bu Allah tarafındandır. O dilediğine sayısız rızık verir."*¹⁴⁶ Cevabını vermiştir.

Diğer yandan Allah (c.c.) Hz. Meryem'i ileride bizzat yaşayacağı mucizeye hazırlıyordu. Ona gönderdiği bu nimetler ile onun imanını pekiştiriyordu. Hz. Meryem'in bu hallarına Hz. Zekeriyya yakinen şahit olmuştur. Allah Kur'ân-ı Kerim'de, akla gelecek her türlü şüpheyi gidermek için Hz. Meryem'in iffet timsali bir kadın olduğunu defalarca anlatmıştır. Onun ibadete düşkün, iffet ve ataatin yaşayan hali olduğuna vurgu yapılmıştır. Hz. Meryem'e bir çocuk müjdelendiği Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır:

"Meryem, ailesi ve kendi arasına bir perde çekmişti. Derken, biz ona meleğimizi (Cebrail'i) gönderdik de o, kendisine tamamen bir insan biçiminde göründü. Meryem dedi ki: Ben senden, çok esirgeyici olan Allah'a sığınırım! Eğer sen Allah'tan sakınan bir kimse isen(bana dokunma) Melek: Ben, sadece, sana günahtan arınmış bir erkek çocuğu bağışlamam için Rabbinin bir elçisiyim, dedi. Meryem: Bana bir insan eli değmediği, kötü bir kadın da olmadığım halde benim nasıl çocuğum olabilir, dedi. Melek: Gerçek öyledir, dedi; (zira) Rabbin buyurdu ki: Bu çocuk

¹⁴⁴ Âli İmran, 3/42

¹⁴⁵ Hakan Küçükkendirci, *Kur'an'da Övülen Kadınlar*, Konya, 2005, s.54,

¹⁴⁶ Âli İmran 3/37

meselesi bana kolaydır. Çünkü biz, onu insanlara bir delil ve kendimizden bir rahmet kılacağız. Bu, hüküm ve karara bağlanmış (ezelde olup bitmiş) bir iştir."¹⁴⁷

O iffetiyle tanınan Meryem, Rabbi tarafından kendisine babası olmayan bir evlat müjdesi ileildiğinde: Meryem dedi ki *"Benim nereden çocuğum olacak; bana erkek eli bile değmedi. Yoldan sapmış biri de değilim."*¹⁴⁸ Meryem endişe ve korku içerisindeydi. İnsanların hamile olduğunu öğrendiklerinde ona nasıl davranacağını bilmiyordu. Her şeye rağmen o Allah'a güvendi ve sabretti. Allah'ta (c.c.) ona destek olmaya devam etti.¹⁴⁹

Meryem'in, hamile kaldıktan sonraki durumu Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

*"Doğum sancısı onu bir hurma ağacına tutunup dayanmaya zorladı. 'Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim dedi.' Aşağısından (İsa yahut melek) kendisine şöyle seslendi: 'Sakın tasalanma! Rabbin senin alt tarafında bir su arku varetti. Hurma dalını kendine üzerine silkele ki üzerine taze, olgun hurma dökülsün. Ye, iç gözün aydın olsun! Eğer insanlardan birini göreceksen de ki: Ben çok mağfiretli olan Allah'a oruç adadım; artık bugün hiç kimseyle konuşmayacağım."*¹⁵⁰

Hız. Meryem kavmine döndüğünde kucağında bir bebek bulunuyordu. İnsanlar şaşkınlık içerisinde ona bakıyor ve sorular soruyorlardı. Meryem ise Rabbinin ona söylediğini yapıyor, susarak bebeğini işaret ediyordu.¹⁵¹ O kadar çok iftira ve hakarete maruz kalmasına rağmen o yine de dik durmayı bildi ve rabbinin gösterdiği çizgiden ayrılmadı. O, iffetinin, dürüstlüğünün, samimiyetinin ve Allah'a adanmışlığının gereğini yaparak sabırlı olmuş ve dik durmuştur. Hız. Muhammed (s.a.v.) Hız. Meryem için: *"Ölüp ruhu semaya yükselen kadınların en hayırlısı Meryem'dir."*¹⁵²

Hız. Meryem'e baktığımızda asırlar öncesinden bugüne kadınlara nasıl örnek olduğuna şahit oluyoruz. İffetli bir kadın olmanın asil ve dik durmanın, günahlardan uzak durup, ilk günkü gibi masum kalmanın "Allah tarafından nadide bir çiçek gibi

¹⁴⁷ Meryem, 19/ 17,18, 19, 20, 21

¹⁴⁸ Meryem 19/20

¹⁴⁹ Âli İmran 3/48

¹⁵⁰ Meryem 19/23-26

¹⁵¹ Meryem 19/29

¹⁵² Kütüb-i Sitte, XIII, 38.

yetiştirilmek” olduğunu idrak ediyoruz. Bizi üzen, isyanın kıyısına götüren olayların aslında bir imtihan neticesinde olduğunu fark ediyoruz.

2.4.2. Hz. Asiye

Kur’ân’da kadınları muhatap olarak alan pek çok ayet bulunmaktadır. Bu ayetlerin bir kısmı kadınları övmekte bir kısmı ise yermektedir. Yerdığı kadınlar arasında Hz. Nuh ve Hz. Lut Peygamberlerin eşleri¹⁵³ de yer almaktadır. Peygamber eşi olmalarına rağmen imandan nasiplerini alamamışlar ve Allah’ın gazabına maruz kalmışlardır. Buna karşın Kur’ânda haklarında övgü ile bahsedilen kadınlar da vardır. Bu kadınlardan ilki yukarıda zikrettiğimiz Hz. Meryem bir diğeri Firavun’un eşi diye bahsedilen Hz. Asiyedir.¹⁵⁴ Kur’ânı Kerim’de Hz. Asiyе’den de övgüyle bahsedilmiş ancak ismi zikredilmemiştir.

Kur’ânı Kerim’de Firavun’un karısı olarak belirtilen Âsiye’nin ismi tarih ve tefsir kitaplarında Âsiye bint Müzahim b. Ubeyd b. Reyyan b. Velid olarak geçer. Hz. Asiyе’nin Firavun’un amcasının kızı olduğu yönünde rivayetlerin bulunmasına karşın Hz. Musa’nın halası olduğuna dair bilgiler nakledilmiştir.¹⁵⁵

Hz. Asiyе’nin yaşamış olduğu dönemi ve içinde bulunduğu durumu daha iyi anlayabilmek, Hz. Asiyе’nin karşı karşıya kaldığı zorlukları daha iyi idrak etmek için bir takım bilgiler vermek elzem olacaktır. Asiyе’den, Kur’ân-ı Kerim’de Hz. Musa’ya gönderilen dini kabul etmesi neticesinde yaşadığı olaylardan ve Musa Peygamberin Firavun’un sarayına girmesinde aldığı rolden dolayı söz edilmektedir.¹⁵⁶

Firavun: *“Ey kavmim! Mısır mülkü ve şu köşkümün altımdan akmakta olan ırmaklar benim değil mi? Yine de görmüyor musunuz?”*¹⁵⁷ diyerek kendini ilah olarak görüyor, insanları da ona boyun eğmesi için zorluyordu.

Bir kâhinin, Firavun’a giderek İsrailoğullarından dünyaya gelen bir çocuğun ona karşı çıkacağını ve elindeki mülkünü alacağını söylemesi üzerine Firavun o yıl doğan bütün erkek çocuklarını öldürtmüştür.

---

¹⁵³ Tahrir 66/10

¹⁵⁴ Tahrir 66/11

¹⁵⁵ Ömer Faruk Harman, *Asiye* md. DİA, c. 3, s. 487

¹⁵⁶ Ömer Faruk Harman, *Asiye* md. DİA, c. 3, s. 487

¹⁵⁷ Zuhuruf 43/51

O yıl içerisinde dünyaya gelen çocuklar arasında Hz. Musa'da bulunuyordu. Annesi onun başına bişey gelmesinden korkuyordu. Bunun üzerine Allah (c.c.) Hz. Musa'nın annesine şöyle buyurdu: *"Çocuğunu emzir, başına bir şey gelmesinden korkuyorsan o vakit onu suyun içine bırak, boğulmasından korkma, üzülme, şüphesiz biz, onu sana döndüreceğiz ve Peygamber yapacağız."*¹⁵⁸ Allah'ın bu emrine mukabil o da bebeğini suya bırakarak dua etti. Musa (a.s.)'nin içine bulunduğu sandık zulmünden kaçtığı Firavun'un sarayına ulaşmıştı. Allah onu en güvende olacağı yere ulaştırmıştı. Musa(a.s.)'yı Firavun'un eşi Asiye buldu ve onu alarak saraya götürdü. Hz. Asiye kalbinde Musa(a.s.)'ya karşı bir şefkat ve sevgi duymuştu. Bu konuda Kur'an'da *"Ey Musa! Sevilmem için ve gözetimimizde yetiştirilmem için sana kendimden bir sevgi verdim"*¹⁵⁹ buyurularak onun emin ellere teslim edildiği vurgulanmıştır.

Asiye o bebeğe Mûsa ismini verdi.¹⁶⁰ Asiye o bebeği alarak Firavun'a götürdü ve: *"Bu çocuk bana da sana da göz aydınlığı olsun, sakın onu öldürmeyin. umulurki bize faydası dokunur yahut onu evlat ediniz."*¹⁶¹ diyerek onu, bebeği öldürmemesi için ikna etti. Hz. Asiye'nin bu çabası neticesinde Hz. Mûsa, Firavun'un gözü önünde, kendi öz annesinin sütünü içerek büyüdü. Bu konuda Kur'an da *"Böylece O'nun annesinin gözü aydın olsun, gam çekmesin, Allah'ın verdiği sözü gerçek olduğunu bilsin diye ona geri verdik."*¹⁶² geçmektedir.

Hz. Asiye, Hz. Musa'nın getirdiği dine iman ettiği için Firavun onu öldürmekle tehdit etmiş, ancak Asiye doğru yoldan sapmamıştır. Firavun'un karısı olmasına rağmen o kocasının yaptığı zulme ortak olmamış, Allah'a iman etmiş, Firavun'un zorbalıklarına rağmen onun iğrençliklerine rıza göstermemiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.)Hz. Asiye için şu ifadeleri kullanmıştır:

*"Erkeklerden kemale erenler çoktur. Kadınlardan kemale erenler ise Firavun'un karısı Asiye, İmran kızı Meryem ve Huveylid kızı Hatice'dir."*¹⁶³

---

¹⁵⁸ Kasas 28/7

¹⁵⁹ Taha 20/39

¹⁶⁰ Küçükkendirci, *a.g.e.* s.77.

¹⁶¹ Kasas 28/9

¹⁶² Kasas 28/13

¹⁶³ Vehbe Zuhayli, *et-Tefsirü'l-Münir*, Risale Yayınları: 14/564.

Firavun karısı Hz. Asiye'yi bütün çabalarına rağmen kendisine itaat ettirememiştir. Bunun üzerine Asiye'yi kazıklara çivileyerek üzerine büyük bir kaya koydurmuştur. Bu işkencelere rağmen Asiye'nin Allah'tan niyazı Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçmektedir: “...*Ya Rabbi! Benim için cennette bir köşk inşa et, beni Firavun'dan ve onun kötü işinden kurtar ve beni o zalimler topluluğundan selametle çıkar.*”¹⁶⁴ Hz. Asiye'nin bu kararlılığı ve Allah'a olan sarsılmaz inancı Kur'ân-ı Kerim'de sonraki nesillere misal olarak zikredilmektedir.

Allah (c.c.) Hz. Asiye için övgü dolu sözler kullanmış ve onu diğer insanlara örnek olarak göstermiştir. “*Allah iman edenlere Firavun'un karısını (Asiye'i) örnek olarak gösterdi...*”¹⁶⁵ Hz. Asiye, Firavun'un sarayında her türlü imkana ve lüks hayata sahip olmasına rağmen o yinede imanının gereğini yapmış ve her türlü şöhreti geri çevirmiştir. O zulüm ve inkara karşı dik duruşu ile tanınmış, Rabbinin rızasını kazanmak için uğraşmıştır. Allah (c.c.) Hz. Asiye'yi örnek vererek İslâm kadınlarının da onun gibi olmalarını istemiştir.

2.4.3. Hz. Hacer

Yukarıda bahsettiğimiz Hz. Meryem ve Hz. Asiye dışında Kur'ân-ı Kerim'de adı geçmemekle birlikte işaret edilerek övülen başka hanımlar da bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Allah'ın dost bildiği Hz. İbrahim Peygamberin eşi ve kendisini Allah'a adayarak bıçak altına yatan Hz. İsmail Peygamberin annesi Hz. Hacer'dir.

Hacer Allah'a teslimiyetin ve sorgusuz sualsiz itaatin bir sembolü olmuştur. Hz. İbrahim (a.s), ona hiçbirşey söylemeden yola çıkmak için hazırlanmasını istedi. Yanlarına hiçbir şey almadan bebeği İsmail¹⁶⁶ ile birlikte Şam tarafına doğru yola çıktılar.

Hacer, Hz. İbrahim'e: “*Ey İbrahim, nereye gidiyorsun? Bizi bu içinde kimse olmayan ıssız çölde kime ve neye bırakıyorsun? Burası öyle bir vadi ki, ne iletişim kurulacak bir kimse ne de sığınılacak bir şey var.*” Dedi . Ancak İbrahim (a.s) cevap vermedi.¹⁶⁷ Sonunda Hacer, İbrahim'e (a.s): “*Bizi burada yalnız bırakmanı sana,*

---

¹⁶⁴ Tahrim 66/11

¹⁶⁵ Tahrim 66/11

¹⁶⁶ İbn Kesir, I/221.

¹⁶⁷ Kütüb-i Sitte, XIV, H. No: 4992; İbn Kesir, I, 220.

Allah mı emretti? ”¹⁶⁸ İbrahim (a.s), yalnızca “Evet” dedi.¹⁶⁹ Bunun üzerine Hz. Hacer: “Madem ki Hak olan Allahın emri ile geldin buralara, şimdi nereye istersen git, razıyız.¹⁷⁰

Öyleyse, Allah bizi himaye edecektir. O bize yeter”¹⁷¹ cevabını vererek itaatın ve teslimiyetin eşsiz örneğini göstermiştir.

Hz. İbrahim (a.s), ellerini açarak onlar için Rabbine karşı şöyle dua etmiştir:¹⁷²

“(Ey) Rabbimiz, gerçekten ben, çocuklarımdan bir kısmını Beyti Haram yanında, ekin bitmez bir vadiye yerleştirdim; Rabbimiz, namazı devamlı ve dosdoğru kılsınlar diye (böyle yaptım), böylelikle Sen, insanların bir kısmının kalplerini onlara meylettir. Ve onları çeşitli ürünlerden rızıklandır. Umulur ki şükrederler.”¹⁷³

Hz. Hacer rabbine teslim olmasına karşın miskinliğe düşmemiş çölde yalnız kaldığında oturup yardım beklememiştir. O su bulmak ümidi ile Safa ve Merve tepeleri arasında defalarca gidip gelmiş, azmin ve sabrın nişanesi olmuştur. Onun bu çabası ve tevekkülü neticesinde Allah (c.c.) Zemzemi¹⁷⁴ hediye olarak göndermiştir. Bu suyu hem onlar hem de sonraki nesiller şifa niyetine doya doya içmiştir.

Şahit olduğumuz bu olaylar bizlere Hz. Hacer’in Rabbine karşı bağlılığını ve ona teslimiyetini göstermektedir. Çölün en ıssız yerine bir çocuğu ile yalnız başına bırakılmak onu korkutmuş olsa bile bu emrin Rabbinden geldiğini duyunca kayıtsız şartsız kabul ederek Rabbine teslim olmuştur. Bu olayda Hz. Hacer’in Rabbine olan güvenini ve bağlılığını görmekteyiz. Belki de Allah’a teslimiyet ve güven konusunda bir Hacer olmamız gerekiyordur. Tâki onun mazhar olduğu nimetlere bizde ulaşabilelim.

---

¹⁶⁸ İbn Kesir, I, 221 / *Kütüb-i Sitte*, XIV, H. No: 4992

¹⁶⁹ *Kütüb-i Sitte*, XIV, H. No: 4992.

¹⁷⁰ Taberi, I, 164.

¹⁷¹ Buhari, IX, H. No: 1381; İbnü’l-Esir, I, 97.

¹⁷² *Kütüb-i Sitte*, XIV, H. No: 4992; Ayıntabi, II, 394; İbn Kesir,

¹⁷³ İbrahim 14/37. 324 Tekvin 21/13.

¹⁷⁴ Muammer Yakışır, İbrahimi Hacca Doğru, Baskı Çağlayan A.Ş. 2000 İzmir., s.222.

2.4.4. Hz. Aişe

Hz Aişe ahlak, iffet ve Rabbine itaat bakımından kapalı bir hazine gibidir. Onun hayatında örnek alınması gereken çok şey vardır. Hz. Muhammed'in bütün ümmete örnek olduğu gibi Hz. Aişe annemiz de Mü'min hanımlar için örnek alınması gereken bir şahsiyettir. O daha çocuk yaşta müslüman olmuş, anne ve babası onu İslâm ahlakı üzere yetiştirmiştir. Her yönü ile hayatın zorluklarına karşı başa çıkabilmiş, eş olmasıyla, sevinciyle, hüznüyle, dul kalmasıyla, musibete karşı sabretmesiyle örnek alınması gereken bir şahsiyet olmuştur. O ilim öğrenmiş ve öğrendiği ilimlerle amel etmiştir. Hz. Aişe bu yaşam biçimi ile bütün müslüman kadınların yol gösterici bir rehberi olmuştur.¹⁷⁵

Babası Ebu Bekir bin Kuhafe'dir. Hz. Ebu Bekir Peygamberimizin en yakın arkadaşısıdır. O, es-Sıddık lakabı ile tanındığı için kızı Aişe'ye de Es-Sıddıka binti's Sıddık da denilmiştir. Hz. Aişe'nin Annesi kinane kabilesinden Ümmü Ruman bint Amir bin Uveymir'dir.¹⁷⁶ Aişe daha çocukken müslümanlar büyük bir baskı ve zulüm altındaydı. İşkence ve eziyetler üst sahfa ulaştı. Hz. Aişe çocuk yaşta bu durumlarla karşı karşıya kalmıştır.¹⁷⁷

Hz. Aişe Hz. Muhammed'in (s.a.v) bir çok özelliğini alarak kendi hayatında da uygulamıştır. O gündüz oruç tutar geceleri ise namaz kılardı. Aynı zamanda yetim ve kimsesizlere bakar, onları himaye eder ve onların ihtiyaçlarını giderirdi.

Hz Aişe, Hz. Muhammed'in (s.a.v) diğer eşlerinden daha genç olmasından dolayı daha çabuk öğreniyor ve Hz. Peygamberden daha fazla istifade ediyordu. Hz. Aişe Peygamberden öğrendikleri ile bir meşale gibi parlayarak yolunu arayan hanımlara bir ışık olmuştur. Onun ışığı ile birçok kişi ilim öğrenmiş ve öğretmiştir. Bizzat Hz. Peygamber'den aldığı dersler ile İslâm aleminin en seçkin öğrencilerinden birisi olmuştur. Sadece öğrenmekle kalmamış öğrendiklerini başkalarına da öğretmiştir. Hz. Aişe (r.a.) 2210 hadis rivayet ederek en fazla hadis rivayet eden yedi sahabe arasında dördüncü sırada gelmektedir

¹⁷⁵ Bedruddin Ez-Zerkeşi, *Hz Aişe'nin sahabeye yönelttiği eleştiriler*, Terc., Bünyamin Erul, Kitabiyat, Ankara, 2000, s.25-26,

¹⁷⁶ Mustafa Fayda, TDV.İslam Ansiklopedisi., "Aişe" md., II /201

¹⁷⁷ Muhammed Ali Kutub, (Müminlerin Anneleri) *Peygamberimizin hanımları*, Terc., Taceddin Uzun, uysal yay., Konya, 1993, s.98,

Ona ifk hadisesinde¹⁷⁸ iftira atıldığı zaman, Hz. Peygamber ile araları bozulmuştur. Onun masum ve suçsuz olduğunu Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatmaktadır:

*“O İftirayı çıkaranlar, içinizden küçük bir gruptur. Siz o iftirayı kendi hakkınızda kötü bir şey zannetmeyin, aksine o sizin için hayırlıdır. O iftiracılara gelince, onlardan her birinin, kazandığı günah nisbetinde cezası vardır. Bu yaygaranın elebaşılığını yapan kişiye ise cezanın en büyüğü vardır.”*¹⁷⁹

Bu ayetlerin gelmesiyle Hz. Peygamber ile eşi Hz. Aişe'nin araları düzelmiş Aişe'nin suçsuzluğu bizzat Allah tarafından açıklanmıştır. Bu ayetin gelmesi neticesinde Hz. Aişe'ye iftira atmakta çok ileriye giden Mıstah bin Üsâse, Hassan bin Sâbit ile Hamme binti Cahş'a seksener kamçı vurularak cezalandırılmışlardır.¹⁸⁰

Hz. Aişe (r.a.) Hz. Peygamber'in zamanından başlayarak kadınların eğitimi ile ilgilenmiş onlara İslâm'ı öğretmiştir. Ondan ders alan bir çok kadın ondan öğrendiklerini başkalarına öğreterek İslâmın anlaşılmasına katkıda bulundular. Böylece o İslâm aleminde kadınların ilimle uğraşması, öğrenmeleri ve öğretmeleri gerektiğini herkese göstermiş oldu. Hz. Aişe örnek hayatıyla, günümüz kadınlarının yolunu aydınlatmaya, ufkunu genişletmeye ve onlara öğrenmenin önemini aşlamaya devam etmektedir.

---

¹⁷⁸ Zerkeşi, *a.g.e.* s.,28

¹⁷⁹ Nur, 24/11-15

¹⁸⁰ Sîre, 3, 315; *Müsned*, 6, 35.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HADİSLERDE SÂLIHA KADIN (BUHÂRÎ ÖRNEĞİ)

3.1. Ahlak Açısından Hadislerin Yeri Ve Önemi

Kadınların muhatap olarak alındığı hadislerde onlara yönelik değer ve tutumları inceleyerek sâliha kadın konusunu ele aldığımız araştırmamızın bu bölüme kadar olan kısmında, İslâm öncesi dönemde ve sonrasında kadınlara verilen değeri gözler önüne sermeye çalışarak, İslâm'ın kadına getirdiği hakları ve ona verdiği değeri aktarmaya çalıştık. Nitekim İslâm'ın kadına verdiği değer ve ona getirdiği haklar bilinmeden, saklı bir hazine olarak gördüğü kadınlar hakkındaki öğretileri anlayamamaya havada kalabilirdi. Aynı şekilde Hz. Peygamber'in hadislerinde, bu konudaki hassasiyetini ve uygulamalarını yeterince anlayabilmek de pek mümkün olmazdı. Ancak bunlar kavrandıktan sonra asıl meselemizin değeri ortaya çıkacağı için, önceki bölümlerde bu konuya zemin hazırlanmaya çalışılmıştır.

İnsanlara karşı doğru ve yanlış anlatmak, onlara dini, ahlaki, saygı ve sevgiyi öğretmekle vazifelendirilen Hz. Muhammed (s.a.v.)'in¹⁸¹ söz, fiil ve her türlü uygulamaları onları iyi yetiştirmiş, sorumluluk sahibi birer birey kılmaya yönelik olmuştur. Bundan ötürü Hz. Peygamberin hadisleri ahlak ve İslâm'a uygun bir yaşam açısından insanları besleyen bir çeşme gibi asırlardır takip edilegelmiş bir rehber konumundadır. Hz. Peygamber'in sözleri ve hayat biçimi, ulaşılmak istenen esaslara yönelik davranış şekillerinin oluşmasında da önemli bir yere sahiptir.¹⁸²

Kur'ân-ı Kerim'den sonra İslâm dininin ikinci kaynağı Hz. Peygamber'in sünneti olmuştur. Sünnetin sözlü anlatım şekli olan hadisler de ahlaki değerlerin aktarılmasında önemli bir yere sahip olmuştur. Bu nedenle çalışmamıza Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hadisleri kaynaklık etmektedir. Nitekim bu çalışmamıza kadınlar ile alakalı hadisler konu olduğu için yalnızca kadınların muhatap olarak alındığı hadisler ele alınacaktır.

---

¹⁸¹ Bkz. Bakara, 2/151.

¹⁸² Bkz. Muhiddin Okumuslar, "Hadislerin Anlaşılmasında Eğitsel Yorumun Önemi", HTD, 2007, V, sayı: 2, s. 124.

Hız. Peygamber'in hadislerindeki ahlaki olgular veya onun hayatındaki hadiselerin sahabeler tarafından nakledildiği kısmını incelerken ilk amacımız, bu ifadelerin fihki durumunu analiz etmek değil, hadislerde verilmesi amaçlanan ahlaki değerlerin evrensel perspektifle ortaya konulması olacaktır. Evrensel perspektiften kastımız yaşanan olayları ve Hız. Peygamber'in hadislerini, geçmiş zamana göre değil de tüm zamanlara hitap etmesi ve çıkarılacak dersler vermesi bakımından yorumlamaktır.

Rivayetler değerlendirilirken bazı hususlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kriterler şöyle sıralanabilir:

1. Hız. Peygamber'in Sünneti, Kur'ân-ı Kerim'de geçen meselelerin hayata uygulama biçimi olduğuna göre, hadislerde geçen konular ilk olarak Kur'ân'ın penceresinden bakarak değerlendirilmelidir.¹⁸³

2. Bir hadis değerlendirilirken o hadisle alakalı tüm rivayetler incelenerek tümünde ortak olan mesajlar ele alınmalıdır.¹⁸⁴

3. İncelenecek olan hadislerin dili ve üslubü göz önüne alınmalı, ¹⁸⁵ kavramların ifade ettiği manalar da amaçlar bağlamında idrak edilmelidir.¹⁸⁶

4. Hadislerin muhatabı insanlar olduğu için, insanın ahlaki yapısını düzenleyen kaynak görevi üstlenmektedir. Buna bağlı olarak hadislerde doğa üstü ya da insanın güç yetiremeyeceği şeyler istenmemiştir. Bir hadisi anlamaya çalışırken "Bu hadis insan için neler ifade etmektedir?" sorusuna cevap aramak gerekir.¹⁸⁷

5. Hadisler birden fazla anlam ifade edebilir yahut başka bir manaya da işaret etmiş olabilir. Bunun için bir hadisi değerlendirirken o hadisin işaret ettiği bütün manaları göz önünde bulundurmak gerekmektedir.¹⁸⁸

¹⁸³ Bkz. Okumuşlar, *a.g.m.* s. 130.

¹⁸⁴ Bkz. Hayri Kırbaoğlu, *Alternatif Hadis Metodolijisi*, 2. Baskı, Ankara: Kitabiyat, 2004, s. 168.

¹⁸⁵ Bkz. Kırbaoğlu, *a.g.e.* s. 168.

¹⁸⁶ Bkz. Okumuşlar, *a.g.m.* s. 130.

¹⁸⁷ Bkz. Okumuşlar, *a.g.m.* s. 130.

¹⁸⁸ Bkz. Okumuşlar, *a.g.m.* s. 130.

6. Hadisler değerlendirilirken ele alınan hususlar sabit konular ve değişken konular olarak değerlendirilmelidir. Sabit konular üzerinde değişiklik yapılması mümkün olmayan inanç, ibadet, muamelat ve ahlak gibi kesin olan hususlardır. Değişken meseleler ise zamana ve mekana göre farklılık arz eden konulardır.¹⁸⁹

3.2. Sâliha Kadın Kimdir

Sâliha bir erkek ve sâliha bir kadın ailede birbirini tamamlayan bir hayatın iki temel parçasıdır. Bu parçalar ailede birbirlerini tamamladıkları gibi ahlaklı bir toplumun da en önemli yapı taşıdır. Şu söz de bizim bu ifademizi destekler niteliktedir. *“Bir erkeği terbiye edin; bir insanı yetiştirmiş olursunuz. bir kadını terbiye edin; bir âileyi, üstelik toplumun büyük bir kısmını yetiştirmiş olursunuz.”*¹⁹⁰

Burdan da anlaşılacağı gibi bir toplumun ahlakını düzeltmek için herkese aynı anda ulaşmaya çalışmak yerine, en küçük yapı birimi olan aileden başlamak ve hatta aile içerisindeki bireylerden başlamak ve onları eğitmek değişim için atılacak en önemli adım olacaktır. Ailede çocuğa öğrendiği ilk şeyleri öğreten onun annesi yani bir kadındır. Her anne kendi ailesini eğitmiş olsa toplumun tamamı eğitilmiş olacaktır. Bu vesile ile sâliha bir hanımın hem kendisini hem ailesini hemde toplumu değiştirebileceğini görmekteyiz.

Sâliha bir kadın ailede açan çiçeklerin hâmisî, toplumda yetişen ıslıl ıslıl gençlerin rehberi, öğrenmeye acıkan ilim talebelerinin öğretmeni ve huzurlu bir neslin baş mühendisidir. Toplumda gerçekleşen değişim bu hanımlar öncülüğünde olmuş ve olmaya devam etmektedir. İlerleyen konularda da değineceğimiz gibi mü'min bir erkeğin takvâdan sonra elde edebileceği en hayırlı nimet, sâliha bir kadındır.¹⁹¹

Öyle ki her zoru başaran, yapılamaz denilen şeylerin üstesinden gelen erkeklerin arkasında onlara destek olan sâliha bir hanım bulunmaktadır. Bu erkekler ister Peygamber, ister devlet büyüğü isterse de normal bir insan olsun hepsi kadınların onlara vereceği desteğe ihtiyaç duymuşlardır. Sâliha bir kadın her daim erinin destekçisi, çocuklarının muallimi ve toplumun rehberi olmuştur. Bu nedenle sâliha

¹⁸⁹ Bkz. Okumuşlar, *a.g.m.* s. 130.

¹⁹⁰ Osman Nuri Topbaş, *Bir Nasihat Binbir İbret*, Ekrem Yayınları, İstanbul 2016, s. 17

¹⁹¹ İbn Mace, *Nikah*, 5. H. no: 1857; *Miškatu'l-Mesabih*, H. no: 3095.

kadınların toplumda çok önemli bir yeri vardır. Çünkü onlar sadece kendilerinin değil hem ailesinin hemde toplumun vazgeçilmez bir parçası olmuştur.

Hız. Peygamber döneminde sahâbî kadınlar arasında bir takım şeylere öncülük ederek diğerlerine örneklik etmiş kişiler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi olan Ümmü Ri'le (r.a), Peygamber Efendimiz'in huzûruna çıkarak, evi temizlemek, eşlerine hizmette bulunmak çocuklarla ilgilenmek gibi günlük işleri yaptıklarını vurgulayarak:

“Yâ Rasûlallah! Bizim için gazâyâ gidip büyük mükafata ulaşmak mümkün olamıyor. Bize öyle bir şey öğretiniz ki, o öğrettiğiniz şeyle Allâh'a yakınlaşabilelim!” dedi.

Hız. Muhammed (s.a.v) ona cevap olarak:

*“Gece gündüz sürekli Allâh'ı anın, gözlerinizi yabancıya bakmaktan ve seslerinizi onlara duyurmaktan muhâfaza ediniz!..”*¹⁹² buyurdu.

Bu konuşmalardan çıkarılması gereken şey, hanım sahabilerin ev işlerini yapmaktan ve kocalarına hizmet etmekten şikayet etmedikleri, aksine savaşlara katılıp Allah için büyük hizmetlerde bulunamamaktan duydukları üzüntüdür. Onlar, eşlerinin savaşlara katılması sebebiyle İslâm'a hizmet ettiklerini, kendilerinin ise buna nail olmadıklarını dile getirmişlerdir. Bunun üzerine Hız. Peygamber onlara aynı sevabı kazanabilecekleri yöntemi anlatarak kadın ve erkeğin fitratının farklı olduğunu ifade etmiştir. Yani kadınlar savaşlarda değil evlerinde İslâma hizmet etmelidir.

Zikredilen bu meseleler içerisinde de bir takım hikmetler bulunmaktadır. Allah (c.c.), insan oğlunu öyle bir yaratmıştır ki bütün insanlar birbirlerine muhtaçtır. Kişi ne kadar zengin olursa olsun işlerini yaptıracağı bir fakire muhtaçtır. Yönetici yönettiklerine, yönetilenler de bir yöneticiye muhtaçtır. Hasta doktora doktor ise hastalara muhtaçtır. Bir çocuk anne ve babaya, onlar ise evlatlarına muhtaçtır. Hatta eşler dahi birbirlerine muhtaçtır. Taki bir anne hayırlı bir evlat yetiştiresin ki o evlat hem dünya da ona baksın hemde ölümünden sonra ona dua etsin. Koca karısının ona bakımına muhtaçtır. Çünkü evin rızkını kazanmak için çalışan adama bakan ve ilgilenen onun karısıdır. İşte bu ihtiyaçlar zinciri onları bir arada tutan nedenlerin

¹⁹² İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, VIII, 204

başında gelir. Ayrıca bu muhtaçlık onları Sâlih ve sâliha birer kul yaparak, dinimizin istediği kişiliğe bürünmelerine yardımcı olmaktadır.

Kadın, fitrat itibari ile erkeklerden farklı yaratılmıştır. O erkeklere göre daha narin daha kibar ve daha şefkatli bir kişiliğe sahiptir. Bu özelliği kadınların yerinin savaş alanları ya da iş sahaları değil de, evleri olarak öngörmektedir. Çünkü kadınlar sert ve kaba işler için değil de daha narin ve yumuşak işler için yaratılmıştır. Buna binaen toplumdaki köklü değişimlerin temelini de bu kadınlar oluşturmaktadır. Çünkü onlar hafif bir dokunuş ile içinde yaşadığı topluma geniş bir huzur kazandırabilecek kabiliyettedirler.

Geçmişe dönüp baktığımızda huzuru ve mutluluğu yakalamış kişilerin ve toplumların arkalarında sâliha kadınların olduğunu görmekteyiz. Nitekim kadınlar aile meclisinin çekirdeği konumundadır. Onların yapacağı küçük dokunuşlar toplumda büyük değişimlere yol açabilmektedir. Bir toplumun geleceğini temellendiren o toplumun merkezindeki hanımlardır. Bir anne çocuğuna ne öğretiyorsa gelecek toplumu ona göre şekillendirmektedir. Sâliha bir anne çocuğunu eğitirken aynı zamanda geleceğin tohumunu da ekmektedir. Sâliha hanımların özellikle kız çocuklarına değer vererek onları bir çiçek gibi sevgi ve ubudiyet bilinciyle yetiştirmesi elzemdir. Şu aşikardır ki bütün önemli kişileri eğiten ilk önce anneleri olmuştur.

Aile içerisindeki huzur ortamını korumak için eşlerin üzerlerine düşen vazifelerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Koca karısına karşı merhametli veyardımsaver, kadın ise eşine karşı itaatkar ve hoşgörülü olmalıdır. Sâliha bir hanımda olması gereken takva¹⁹³ hem ailesini hem akrabalarını hemde çevresini etkileyerek onlarda iz bırakacak mahiyette olmalıdır. O çevresine güzel kokular saçan güller gibi insanlara huzur vermelidir.

Sâliha bir anne kalbinin yumuşaklığı ve merhameti ile çocuklar, hırçnlıktan ve isyandan uzaklaşarak itaate yanaşırlar. Hz. Muhammed (s.a.v.) annelere büyük önem vermektedir. O anneler için: “*Cennet annelerin ayakları altındadır...*”¹⁹⁴ buyurarak ailede annenin yerini ve anneye itaatin önemini dile getirmektedir. Ayrıca o kendisine

---

¹⁹³ Takva: nefsin her türlü dünyevi arzularından sıyrılarak, Allah(c.c.) için yaşamak ve onunla dost olmaktır.

¹⁹⁴ Nesâî, *Cihad*, 6

sorulan kime hürmet edilmesi gerektiği ile ilgili soruya üç defa “Annen!...”, sonra da “Baban!”¹⁹⁵ diye cevap vermiştir.

Sâliha bir hanımı, Hz. Peygamber şu sözler ile nitelendirmiştir:

*“Sâliha kadın, kocası yüzüne baktığı vakit onu sevindirir, kocasının doğru olan arzularını yerine getirir ve onun olmadığı yerde malını ve de nâmusunu korur.”*¹⁹⁶

Her aile aynı konularda imtihan edilmemiştir. Bazı aileler bolluk ve servet içerisinde sağlıklı ve sıhhatli bir yaşam sürmektedir. Bu ailelerin imtihanı ağır bir şükür ile olacaktır. Bazı aileler ise yokluk, hastalık veya şiddetli geçimsizlik ile imtihan olmaktadır. Yine bu durumda takip edilmesi gereken yol Kur’ân ve Hz. Peygamberrin sünneti olmalıdır. Ancak o şekilde Sâlih kullardan olmak mümkün olacaktır. Aksi takdirde elde edeceğimiz tek şey hüznün, keder ve acı olacaktır.

Allah (c.c.) her kulunu farklı şekilde sınava tabi tutarak onu denemektedir. Bunlardan birisi ise ve belki de en çetin olanlarından bir tanesi olan evlat ile imtihandır. Bazı yuvalarda evlat hasreti yaşanmakta bütün yolları denemiş olmalarına rağmen çocuk sahibi olunamamaktadır. Böyle bir durumda Sâlih ve sâliha birer kul olarak Hz. Âişe annemizin durumunu örnek olarak almalıdırlar. Çünkü o kendi çocuğu olmamasına rağmen kardeşinin çocuklarını himayesi altına alarak onların bakımını üstlenmiştir.¹⁹⁷

Ayrıca Hz. Peygamber, yetim çocukları koruyup gözeten kişiler için parmaklarını yan yana getirerek: *“Cennette böyle beraber bulunacağız.”*¹⁹⁸ Buyurarak yetim ve öksüzlere bakmanın önemini dile getirmiştir.

Evlenme imkanı bulamayan bazı mü’mine hanımlar için de Allah Kur’ân-ı Kerim’de: *“Evlenme imkânını bulamayanlar ise, Allah, lutfu ile kendilerini zengin kılincaya kadar iffetlerini muhafaza etsinler.”*¹⁹⁹ buyurarak onlar içerisinde iffet ve hayâ sahibi olanlara lütuf ve ikramda bulunulacağı söylenmiştir.

¹⁹⁵ Buhârî, *Edeb* 2; Müslim, *Birr* 1, 2.

¹⁹⁶ İbn-i Mâce, *Nikâh*, 5, 1857.

¹⁹⁷ Muvatta’, *Zekât*, 10.

¹⁹⁸ Buhârî, *Edeb*, 24.

¹⁹⁹ Nûr, 24/33.

3.3. Hadislerde Sâliha Kadın (Buhârî Örneği)

Bu bölüme kadar değindiğimiz konular burada anlatacaklarımıza zemin hazırlamakla birlikte, bir merdiven misali en tepeye ulaşmak için bilinmesi gereken meselelerdir. Asıl konuyu anlatmaya en tepeden başlamak konunun anlaşılmasını zorlaştıracak gibi bazı konular tam olarak idrak edilemeyecektir. Bu sebeple kademeli olarak ilerlemek konumuzu daha anlaşılır kılacağı gibi daha geniş bir bilgiye ulaşmamızı da sağlayacaktır.

Araştırmamızın kadınlarla alakalı olması hasebiyle, sâliha bir kadını ahlâk dışı tüm davranışlardan ve nefsi arzulardan ancak hayâ koruyabilir. Mü'mine bir hanımı her türlü çirkinlik ve fenalıktan koruma hususunda edep ve hayâ bütün dünyevi kanunlardan daha etkilidir. Bunlara sahip olan kişi sarsılmaz surları olan kale gibidir. Dışarıdan ne türlü tehlike gelirse gelsin surların kaleyi koruduğu gibi edep ve hayâ da onlara sahip olan kişileri koruyacaktır.

Resulullah (s.a.v) kadınlara büyük önem vermiş ve onlara değer vermesini tüm ümmetinden istemiştir. Bilhassa sâliha hanım olmanın önemini dile getiren Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Dünya (başı başına) bir yararlanma (imkanı) dır. Dünyanın en hayırlı nimeti de sâliha kadındır".²⁰⁰

Buradan anlaşılacağı üzere yeryüzüne gelen insanlar, Allah (c.c.)'in burada yaratmış olduğu nimetlerden faydalanmak, ve akabinde bu nimetleri verene teşekkür etmekle vazifelendirilmiştir. Dünya üzerinde bulunan nimetlerin en faziletlisi de sâliha hanımlar olarak görülmektedir. Sâliha bir hanım kendisinin hem dünyasını hemde ahiretini kurtaracağı gibi evleneceği adamın ve sahip olacağı çocuklarının da ahiretini kurtarmalarına vesile olacaktır. Kadınlar ailenin merkezi konumunda oldukları için başta çocukları olmak üzere ailede gerçekleşecek olan değişimin baş mimarı durumundadırlar. Hayırlı evlatlar yetiştirme hususunda ve kocasına karşı sorumluluklarını yerine getirmede kadınlar üzerinde büyük bir yük vardır. Ailenin

²⁰⁰ Müslim, *rada'* 64; Nesai, *nikah* 15; Ahmed b. Hanbel, *a.g.e.* II, 168, 327; Beğai, *Şerhus Sünne*, 2241; Ebi Nuaym, *Hilyetül Evliya*, h. no, 4364.

yöneticiliğini ve geçimini erkek sağlasa da yine de evde asıl yönetici kadınlardır. Konu ile alakalı bir hadiste:

*“Erkek, âileyi yöneten kişidir ve yönetiminden sorumludur.. Kadın da evini yöneten kişidir ve elinin altında bulunan şeylerden sorumludur.”*²⁰¹ buyrulmaktadır.

Velhasıl sâliha bir hanım hanesi içerisinde yaşayan kişilerin akıbetinden sorumludur. Daha önceden de zikrettiğimiz gibi kendi ailesinde değişimi sağlayan anneler toplumun değişimini sağlamış olacaktır. Çünkü toplumu oluşturan bireylerdir ve her birey önce aile eğitimi alarak hayata başlar. Nitekim sâliha bir anne evladına insan olmayı ve kulluk bilincini öğrettiği zaman ahlaklı bir toplum için asıl temelleri atmış olacaktır.

Ailesi içerisindeki hal ve hareketleri ile, eşine karşı sorumluluklarını yerine getirip ona yardımcı olması ile bize en güzel örneği Hz. Hatice validemiz göstermektedir. O daha nübüvvetin ilk zamanında iman etmiş, Hz. Peygamber efendimizin her konuda destekçisi ve yardımcısı olmuş, zorluklara karşı eşinin yanında dimdik durmuştur. Her konuda Peygamber Efendimiz’in en büyük destekçisi olmuş, onu hiç yalnız bırakmamıştır. Hz. Hatice (r.anhâ) ile Hz. Muhammed (s.a.v) ile yaklaşık olarak 25 yıl evli kalmışlardır. Bu hayat zarfında hem sevinç hem hüznün zamanlarında birbirlerini sürekli destekleyip kollamışlardır. Hz. Hatic(r.a) zor zamanlarında Hz. Muhammed (s.a.v.)’in teselli kaynağı olmuştur.

Vayhin ilk geldiği zaman Peygamber efendimiz eşi Hz. Hatice’nin yanına giderek ona olanları anlatmış ve ondan şu sözleri işitmiştir:

“Allah’a yemin ederim ki, Allah hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen akrabanı gözetirsin, işini görmekten aciz olanların yükünü yüklenirsin, fakire verir ve ona kimsenin kazandıramayacağını kazandırırın, misafirini ağırlar ve hak yolunda zuhur eden hadiselerde halka yardım edersin” Hz. Hatice bu sözleri söyledikten sonra Hz. Muhammed’i amcasının oğlu ve Hristiyan bir bilgin olan Varaka bin Nefvel’e götürdü. Hz. Hatice (r.anhâ) ve Rasulullah (s.a.v.)’ durumu ona anlattıktan sonra, Varaka sana gelen o melek Musa(a.s.)’ya gönderilen ile aynı melekti diyerek

---

²⁰¹ Buhârî, **Cum’a**, 11; Müslim, **İmâret**, 20.

Peygamberliğinin ilk müjdesini vererek kavminin onu yurdundan çıkaracağını söyleyerek, keşke yaşıım yetse de senin yanında olsam demiştir.²⁰²

Bu olanlar neticesinde Hz. Peygamber'in nübüvvetine ilk iman eden ve ona her türlü desteği sağlayan kişi eşi Hz. Hatice(r.anhâ.) olmuştur. Hz. Hatice evde eşine bir dost bir sırdaş, dışarda ise en büyük yardımcı olmuştur. Onun hayatı örnek alınması gereken nice emsallerle doludur. Hz. Peygamber ondan bahsederken övgü dolu cümleler kullanmıştır. Bir hadisinde onun için:

*“Zamanındaki dünya kadınlarının hayırlısı İmran kızı Meryem'dir. Bu ümmet kadınlarının hayırlısı da Huveylid kızı Hatice'dir”*²⁰³ buyurmuştur.

Hz. Hatice (r.anhâ) validemiz Allah (c.c.)'ın selâmına mazhar seçkin bir kadındır. Peygamberimiz(s.a.v) Nur dağında iken Cebrail(a.s.), gelerek:

*“Yâ Rasûlallah! İşte şu Hatice'dir. Sana doğru geliyor. Yanında bir kap var, içinde katık yâda yiyecek şey yâda şerbet var. Hatice yanına geldiğinde ona Rabb'inden ve benden selâm söyle! Ve cennette inciden inşa edilmiş bir sarayla müjdele ki, onun içinde gürültü patırtı yok, çalışmak çabalamak da yok!”*²⁰⁴ buyurmuştur.

Hz. Hatice (r.anhâ) maddi yönden iyi durumda olmasına rağmen kibirlenmez ve kendi işini kendisi hallederdi. O, o kadar vefalı biriydi ki, Hz. Peygamberin bulunduğu hira mağarasına uzaklığına aldırış etmeden elinde yemek kapları ile yemek götürürdü. Ev işlerini kendisi yapar, iş yükünden kaçmazdı. Hz. Hatice(r.anhâ) çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirerek örnek bir anne olmuştur.

Hz. Hatice (r.anhâ) bu örneği ile günümüz kadınlarına bir fener olmuş, onu takip edenlerin yolunu aydınlatmıştır. Sâliha bir hanım olmak için sağlam bir irade şarttır. Karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için önce kafamızdaki zorlukları yenmemiz gerekmektedir. Başa çıkılması en zor mücadele kendi zihnimizde verdiğimiz mücadeledir. Bu mücadele kötülük ile iyiliğin mücadelesi gibi irademiz ile nefsimizin savaşıdır. Nefis bu savaşı kazanırsa sâliha bir kul olmaktan ziyade

²⁰² Buhârî, *Bedyü'l-Vahy*, 1.

²⁰³ Buhârî, *Enbiyâ*, 47 ; Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 69.

²⁰⁴ Buhârî, *Menâkibu'l-Ensâr*, 20.

nefsimizin arzularına köle olmuş ve onun götürdüğü yere giden birer bedbaht oluruz. Ancak irademizle nefsimize galebe çaldığımız vakit biz nefsimize değil de nefsimiz bize köle olur. Bu da sâliha bir hanım olmanın önündeki en büyük engeli ortadan kaldırmış olur.

Günümüzde, evlilik müessesesinin sekteye uğramasının ve boşanmaların artmasının en temel nedeni evliliğin sevgi, saygı ve hoşgörü üzerine inşa edilmesi gerekirken bunun yerine makam, şöhret, para ve çıkar için yapılmasıdır. Bu durum neticesinde huzurdan yoksun olan ailelerde boşanma kaçınılmaz olmaktadır. Ailenin geleceğini korumak ve huzuru temin etmek açısından sâliha hanımın önemli bir yeri vardır. Bu hususta Hz. Peygamber(s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Kadınlarla dört hasleti için evlenilir: Malı için, asaleti (soyluluğu) için, güzelliği için ve dini için. Sen dindar olanı seç ki, mesut olasın."²⁰⁵

Bu hadisinde Peygamber efendimiz aile saadeti için evlenirken dikkat edilmesi gereken asıl kriteri belirtmiştir. Bir kadınla serveti, soyu ve güzelliği için evlenileceği gibi aile saadetini temin etmek için dini bütün olanını tercih etmek, daha faziletli görülmüştür. Nitekim aile içerisinde çıkar ilişkileri gütmek, eşlerin birbirlerine karşı saygı ve güvenini yitirmelerine sebep olmaktadır. Karşılıklı saygı ve hoşgörü ile temellendirilmeyen, sevgi ve edeple müzeyyen kılınmayan bir evlilik, akabinde huzursuzluk ve çeşitli aile sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Hz. Muhammed (s.a.v.) ailede servet ve şöhretten önce saadetin geldiğini, bunu da ancak sâliha bir kadının temin edebileceğini bildiği için ümmetinden evlenecek olanlara bu tavsiyeleri vermiştir.

Sâliha bir hanım aynı zamanda kocasına yol gösteren, zor anında onun derdine ortak olan kişidir. Kişi bazen iş yoğunluğundan veya farklı sıkıntılardan dolayı gaflete düşebilir. Onu içine düştüğü bu durumdan çekip çıkaracak olan kişi hanımı olmalıdır. Bir hanım kocasına en büyük desteği manevi olarak vermeli, yeri geldiği zaman ona yol göstermelidir. Peygamber efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) zor durumda kaldığı zaman eşleri ona yardımcı olmuş, düştüğü bu müşkil durumlardan nasıl kurtulacağı konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

---

²⁰⁵ Buhârî, *Nikâh*, 16, İbni Mâce, *Nikâh*: 6.

Müslümanlar hicretin 6. yılında Rasulullah(s.a.v) ile birlikte umre yapmak için yola çıkmışlardı. Yanlarında Hz. Peygamberin eşi Ümmü Seleme²⁰⁶ (r.anha) da bulunuyordu. Bu yolculuk sırasında müşrikler onların yolunu keserek kabeye gitmelerine engel oldular ve aralarında Hudeybiye Antlaşmasını imzaladılar. Bu anlaşmanın maddelerinin ağır olduğunu dile getiren sahabeler Hz. Muhammed'e darıldılar.

Muahede ve musalaha tamamen bittikten sonra Resûl-i Ekrem Efendimiz, sahabelere dönerek “*Artık kalkınız, kurbanlarınızı kesiniz sonra başlarınızı tıraş ediniz!*” dedi.²⁰⁷

Ne var ki Allah rasulüne sonsuz hürmet va muhabbet gösteren sahabeler bu emir karşısında kayıtsız kaldılar. Hz. Peygamber emrini ikinci kez tekrarladı ve yine kimse kimildamadı. O emrini üçüncü kez tekrarladı ve: “*Kalkınız, kurbanlarınızı kesiniz, sonra başlarınızı tıraş ediniz!*”²⁰⁸

Ancak yine kimse bu emri yerine getirmek için harekete geçmeyince Resûl-i Ekrem, dönerek eşi Hz. Ümmü Seleme'nin yanına gitti ve ona:

“*Ey Ümmü Seleme! Nedir şu halkın davranışı ? Onlara, ‘Kurbanlarınızı kesiniz, başlarınızı tıraş ediniz’ diye tekrar tekrar söylüyorum; fakat hiçbiri emrime uymuyor!*” diyerek bu durumu ona anlattı.²⁰⁹

Ümmü Seleme annemizde zeki ve erdem sahibi bir hanım olmasından dolayı ona dönerek: “*Ey Allah'ın Nebisi! Bu işi yapmayı arzuluyor musun ? O halde, şimdi dışarı çıkınız; sonra da kurbanlık develerini kesinceye kadar ve berberini çağırıp o seni tıraş edinceye kadar sahabeden hiçbirisine tek söz bile söylemeyiniz*” diyerek şunları ekledi: “*Zira sen kurbanını kesecek ve tıraş olacak olursan halk da öyle yapar!*”²¹⁰

²⁰⁶ Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, IV, 27-28; VI, 307; Müslim, “*Cenâ'iz*”, 3, 4.

²⁰⁷ Buharî, *Sahih*, 3, s. 182. Ahmed İbn Hanbel, *Müsned*, 4, s. 326.

²⁰⁸ Buharî, *Sahih*, 3, s. 182. Ahmed İbn Hanbel, *a.g.e.*, 4, s. 326.

²⁰⁹ Vakidî, *Megazi*, 2, s. 613.

²¹⁰ Buharî, *Sahih*, 3, s. 182. Ahmed İbn Hanbel, *a.g.e.*, 4, s. 326.

Bu tavsiye üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.) dışarı çıkarak hiç kimseye konuşmadan ihramını çıkartarak kurbanını kesti ve berberini²¹¹ çağırıp tıraş oldu.²¹² Onun yaptıklarını gören sahabeler de hemen kurbanlarını keserek başlarını tıraş etmeye başladılar. Hz. Ümmü Seleme bu olay hakkında der ki:

“Kurbanlıklara öylesine koşular, öylesine toplandılar ki birbirlerini ezeceklerdi!”²¹³

Kadının ferasetinin ve faziletinin, kocasını düştüğü müşkil durumdan kurtarmasının en büyük örneği olan Hz. Ümmü Seleme, sâliha bir eş ve vefakar bir dost olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Onun dirayeti ve fetaneti de İslâm kadınlarının dikkatini celb eden ayrı bir özelliği olmaktadır.

Öncelikle İslâm’ın olmamızı emrettiği hikmet sahibi bir kadın olabilmek için çabalıyorsak, en başta bu insanları kendimize rehber olarak almalı, onların yaşamış olduğu sade ve mütevazi hayatı benimseyerek kendi yaşantımıza yansıtmalıyız. Nitekim onlar fahri kainat Hz. Muhammed (s.a.v.) ile birlikte yaşamış, onun ilminden faydalanmış, bizzat onun hayatını kendilerine örnek almışlardır. Allah (c.c.)’in emrettiği ve Hz. Peygamber efendimizin bizzat tecrübe ettiği hayata ulaşabilmek için en kısa yol, başta Hz. Muhammed (s.a.v.) ve onun eşleri olmak üzere İslâm’a kendini adayan şahsiyetlerin hayatını örnek alarak yaşamak olacaktır.

3.3.1. Kadının İffeti

İslâm bize iffetli bir hayat sürmemizi emretmektedir. İffet ise nefsimizin yeme, içme, giyinme, gezme ve şehvi duygular gibi dünyevi arzularını kısıp bu davranışlarda ölçülü olmak, dinin emrettiği gibi faziletli bir hayat yaşamaktır.

İffet, kişiyi günahlardan ve dinimizin yasakladığı davranışlardan alıkoyarak gerçek bir mü’min ve mü’mine kılar. Cenâb-ı Hak, kullarından iffetli bir hayat yaşamlarını isteyerek böyle bir hayatın formülünü de vermiştir. İffet kişiyi nefsinin kölesi olmaktan kurtararak hakiki özgürlük olan dini hürriyeti kazandırır. Nitekim

---

²¹¹ Huzaalı Hırâş b. Ümeyye

²¹² İbn Hişam, *Sîre*, 3, s. 333

²¹³ Vakidî, *Megazi*., 2, s. 613.

nefsinin ve şehvetinin kölesi olmuş bir insan doğru yoldan saparak zillet güruhuna katılır.

İffetin kaybedilmesi, insanı insan yapan hususiyetin kaybedilmesi demektir. Çünkü insanı diğer varlıklardan ayıran özelliğinin akıl olması dışında iffetli bir varlık olması da insana ait bir olgudur. Bu nedenle iffet, kişinin sahip olabileceği en büyük ziyettir. Buna bağlı olarak hayâ ve iffet birbirini tamamlayan iki kavramdır. Her müslümanın iffet ve hayâ sahibi olması gerektiği dinimizin önemle üzerinde durduğu bir meseledir. Hz. Muhammed (s.a.v.) bu konu üzerinde hususiyetle durarak şu ifadeleri kullanmıştır:

“Hayâ îmandandır ve hayâlî olan kimse cennettedir! Hayâsızlık ise kalbin katılığındandır; kalbi katı olan da cehennemdedir!..”²¹⁴

Yine başka bir Hadis-i Şerif’inde Hz. Peygamber hayâ ve iman hakkında şu sözleri sarfetmiştir.

“Hayâ ve îman içiçedir; biri gittiğinde diğeri de gider!”²¹⁵

Hayâ ve iffetin temelinde iman vardır. İman etmeyen ya da bu konuda eksiklik yaşayan bir insan iffetli bir insan olmanın mahiyetini anlayamayacaktır. Çünkü iffet ve hayâ Allah’a itaatin neticesidir. İnanan ve Allah’tan korkan takva sahibi bir kadın, nefsinin isteklerinden sıyrılarak Rabbinin emirlerine boyun eğer.

Bu konuda en iyi emsallerden biri de şüphesiz Hz. İbrahim’in eşi Sâre vâlidemizdir: Mısır’ı yöneten Firavun zalim ve kanunsuz biriydi. Başka bir yerden oraya güzel bir kadın gittiğinde hemen Firavuna haber verilirdi. Sâre annemiz de yanında Hz. İbrâhim (a.s), ile birlikte Mısır’a gitti. Onun Mısır’a gitmesiyle Güzel bir kadının sınırdan geçtiği haberi Firavuna ulaştırıldı. Sâre validemizi alıp saraya götürdüler. Konu ile alakalı Hz. Peygamber:

“Sâre saraya girince, derhal abdest aldı ve iki rekât namaz kılmak için huzûr-i ilâhîye durdu. Namazı bitirince Cenâb-ı Hakk’a şöyle sığındı : Allah’ım! Ben, sana

²¹⁴ Buhârî, *Îmân*, 16

²¹⁵ Buhârî, *Edeb*, 1313, Taberânî, *Evsat*, VIII, 174, Beyhakî, *Suab*, VI, 140

ve senin Peygamberine iman etmiş, iffetimi de eşimden başkasına karşı titizlikle muhafaza etmiş bir kulun isem, şu inkar edeni(kafiri) bana musallat etme!”²¹⁶

Firavun, Sâre validemize yaklaşmak isteyince birden fenalaşarak nefesi kesildi. Bu durumun tekrarlaması üzerine Firavun onu serbest bıraktı. Cârîyesi olan Hâcer’i de ona hediye olarak verdi.²¹⁷

Sare validemiz iffetin ve Allah’a teslimiyetin bir nişanesi olmuştur. Onun hayatı İslâm kadınları için keşfedilmeyi bekleyen, ancak değeri henüz anlaşılamayan bir hazinedir.

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) ve onun eşleri de, hanımlar için en güzel iffet nümûneleridir. Cenâb-ı Hak, Kur’ân-ı Kerim’de şöyle buyuruyor:

“Ey Peygamber hanımları! Siz, kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz. Eğer (Allah’tan) korkuyorsanız, (yabancı erkeklere karşı) ilgi çekici bir edâ ile konuşmayın! Sonra kalbinde hastalık bulunan kimse ümide kapılır. bilinen üzere, uygun, ciddî ve ağır başlı bir şekilde konuşun! Evlerinizde oturun, eski câhiliye âdetinde olduğu gibi açılıp saçılmayın! Namazı kılın, zekâtı verin, Allah’a ve Resûlü’ne itaat edin! Ey Ehl-i Beyt! Allah sizden, sadece günahı gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor.”²¹⁸

İslâm, hayatın her kademesinde nasıl bir tutum takınılması gerektiğini, hem ayet-i kerimeler ile hem de hadis-i şeriflerle açıklamış, bu konudaki kuralları belirleyerek bir sınır çizmiştir. Bir kadının ailesine, eşine, çocuklarına ve akrabalarına nasıl davranması gerektiği genel hatlarıyla belirlenmiştir.

Kadını koruyup kollayan, onun hamiliğini yapan kişi eşidir. Kocasının yanında olamayan bir hanımın başka erkeklerin yanında durması dinimizce uygun görülmemiş, kocası ve bir mahremi olmaksızın yalnız başına yolculuk yapması yasaklanmıştır. Hz. Peygamber bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

“Nebi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem): ‘Hiçbir erkek mahremi olmayan bir kadınla yalnız kalmayın! Hiçbir kadın da beraberinde mahremi olmaksızın yolculuk

---

²¹⁶ Buhârî, *Büyû*, 100.

²¹⁷ Müslim, *Fedâil*, 154.

²¹⁸ Ahzâb, 32/33

etmesin!’ Bunun üzerine bir adam ayağa kalkarak: Ya Rasulallah! Ben şöyle şöyle bir savaşa yazılmışım, kadını da hac etmek için yola çıkmıştı! dedi.Rasulullah (s.a.v.): ‘Sen de git kadınınla beraber hac et!’ buyurdu.’²¹⁹

Herşeyden önce İslâm, kadınları sadece ev işlerini yapan, kocasının hizmetini görüp onun ihtiyaçlarını karşılayan, çocuklarla ilgilenip onlara bakıcılık yapan birisi olarak görmez, dinimiz kadını, nesilleri eğiterek geleceği şekillendiren bir muallim, İslâm’ın davetine icabet eden ilk öncü, toplum huzurunun temelini oluşturan bir kaynak olarak görmektedir. Kısacası kadın, insan hayatının en önemli parçasıdır.

Hz. Muhammed (s.a.v.), kıyâmet gününde hiçbir gölgenin olmadığı zamanda, Allah(c.c)’ın Arş’ının gölgesinde serinleterek ikramlarda bulunacağı yedi grup insandan birini şöyle zikretmiştir:

“Rabbına kulluk ederek temiz bir hayat içinde serpilip büyüyen genç” diğeri de; “Güzel ve mevkî sahibi bir kadının beraber olma isteğine «Ben Allah’tan korkarım» diye yaklaşmayan yiğittir.”²²⁰

İşte bunlar iffetini muhafaza eden ve namuslu kimselerin âhîret yurdunda elde edeceği mükâfâttır. Bununla birlikte iffet ve nâmusun dünya da azımsanmayacak ölçüde bereketi vardır.²²¹ İffet ve hayâ sahibi bir kadın, kul olma sıfatı ile yaratıldığı için öncelikle Rabbine, saygın bir ümmet olarak Hz. Muhammed(s.a.v)’e, hayırlı bir evlat olarak anne-babasına, sâliha bir eş olarak kocasına, Vefalı bir anne olarak evlatlarına, güvenilir bir insan olarak komşu ve bütün akrabalarına karşı sorumludur.

Rasulullah (s.a.v) şöyle buyurdu: *“Dikkat edin! Size kadınlarınızdan cennetlik olanlarını haber vereyim mi?”* Sahabeler: *“Evet, ya Rasulallah!”* dediler. Rasulullah (s.a.v.) şöyle dedi: – *“Sevecen ve doğurgan kadındır ki, hata ettiği zaman elini, senin elinin üzerine koyar ve der ki; Ya affet ya da neyi uygun görüyorsan öyle yap!”²²²*

Yüce Rabbimiz, iffet ve hayâları ile doruk noktaya ulaşarak onun rızasını kazanan iki şahsı Kur’ân-ı Kerim’de bizlere örnek olarak vermiştir. Bunlardan ilki

²¹⁹ Buhârî, *Nikâh* 111, *Cezâu's-Sayd* 26, *Cihâd* 140, 181; Müslim *Hacc* 424, (1341)

²²⁰ Buhârî, *Ezân*, 36; Müslim, *Zekât*, 91.

²²¹ Buhârî, *Büyû*, 98; Müslim, *Zikir*, 100.

²²² Taberani *Mucemu'l-Evsad* 2, 206, Taberani *Mucemu's-Sağir* 1, 89, *Mecmau'z-Zevaid* 4, 312, *Tergib ve Terhib* 3, 37.

“kıssaların en güzeli” diye adlandırılan ve Yûsuf Sûresi’nde anlatılan Hz. Yûsuf Peygamberdir. Diğeri ise Kur’ân-ı Kerîm’in 34 yerinde kendisinden övgüyle söz edilem Hz. Meryem’dir. Onun hakkında yüce Rabbimiz:

*“İffetini korumuş olan İmrân kızı Meryem’i de (Allah örnek gösterdi). Biz, ona ruhumuzdan üfledik, o da Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etti ve gönülden itaat edenlerden oldu.”*²²³ buyurmaktadır.

Yine genç ve yakışıklı bir delikanlı olan Yusuf’a hizmetçiliğini yaptığı evin hanımı aşık olmuş ve onu elde edebilmek için bir plan yapmıştı. Hz. Yusuf iffeti ve Allah’ın yardımı ile bu durumdan kaçarak kurtulmuştur. Nitekim onun başından geçen olay hakkında Kur’ân-ı Kerim’de şöyle geçmektedir:

*Evinde bulunduğu kadın, onunla ilişkiye girmek istedi. Kapıları iyice kapattı ve "haydi gel!" dedi. O da "Hâşâ, Allah’a sığınırım! Zira kocan benim velînimetimidir, bana iyilik edip evini açtı. Gerçek şu ki zalimler iflah olmaz!"*²²⁴ dedi.

İffet ve hayâ sahibi olmak anca öyle bir anda belli olurdu ve öyle de oldu. Hz. Yusuf Allah’tan korkarak oradan uzaklaştı. Bu olay neticesinde ona iftira atılarak senelerce zindanlarda yattı. Ancak o herşeye rağmen rabbine teslimiyetten bir an bile geri durmadı. Hapiste kalmayı iftira atılarak yaşamaya tercih etti. Onun bu samimiyeti ve hayâsı neticesinde Allah onu kuyudan kurtardığı gibi zindandan da kurtardı.

Gözleri haramdan sakındırmakta iffet ve hayânın gerektirdiği davranışlardandır. Erkekler ile kadınlar arasında gayr-i meşrû muhabbetin temeli bir bakıştır. İlk bakıştan sonrası nefsin arzularına boyun eğmektir. Bundan ötürü mü’min erkek ve mü’mine kadınların lüzumsuz bakışlardan kaçınmaları, konuşmaları gerektiği zaman ise başlarını önlerine eğerek konuşmaları emredilmiştir:

“(Rasûlüm!) Mü’min erkeklere söyle: Gözlerini (haramdan) sakınsınlar ve ırzlarını korusunlar. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır. Mü’min kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; nâmus ve iffetlerini muhafaza etsinler. Görünen kısımları müstesnâ, zînetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini, yakalarının

---

²²³ Tahrîm, 66/12.

²²⁴ Yusuf, 12/23.

üzerine (kadar) örtünler... Gizlemekte oldukları zînetleri anlaşılın diye ayaklarını yere vurmasınlar (dikkat çekecek şekilde yürümesin, dışarı çıkarken câzip kokular sürünmesinler). Ey mü'minler! Hep birden Allah'a tevbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.”²²⁵

Bu âyet nâzil olduktan sonra orada bulunan hanımlar, daha evlerine gitmeyi dahi beklemeden kıyafetlerinin fazla kısmı ile baş ve yakalarını emredildiği gibi örttüler.²²⁶

Peygamber Efendimiz'e bakılması dinimizce haram olan şeyi ansızın görmenin hükmü nedir diye sorulduğunda: “*Hemen gözünü başka tarafa çevir!*”²²⁷ buyurdu. Çünkü haram olan şeye bakmak gözlerin zinası, haram olan şeyleri dinlemek kulakların zinası, hoş olmayan şeyler konuşmak dilin zinası, çalmak ve başkasının malını izinsiz almak elin zinası, harama yönelmek ayakların zinası ve başkasına karşı kötü hisler beslemek te kalbin zinasıdır.²²⁸

Kur'ân-ı Kerim'de Allah'ın emirlerine uyan İslâm'ın gerektirdiği gibi bir hayat süren müslüman erkek ve müslüman kadınlara büyük bir mükafat verileceği söylenmiştir. İlgili ayette:

“*Müslüman erkekler, müslüman kadınlar; mümin erkekler, mümin kadınlar; ibadet ve itaat eden erkekler, ibadet ve itaat eden kadınlar; özü sözü doğru erkekler, özü sözü doğru kadınlar; sabreden erkekler, sabreden kadınlar; gönlünü ibadete vermiş erkekler, gönlünü ibadete vermiş kadınlar; (Allah için) yardım yapan erkekler, yardım yapan kadınlar; oruç tutan erkekler, oruç tutan kadınlar; iffetlerini koruyan erkekler, iffetlerini koruyan kadınlar; Allah'ı çokça anan erkekler, çokça anan kadınlar; işte bunlar için Allah büyük bir ödül hazırlamıştır.*”²²⁹ buyurulmaktadır.

İffetini muhafaza etmenin bir diğer şartı da dili her türlü fena sözlerden muhafaza etmektir. Birinin arkasından konuşmak dinimizce büyük bir günah sayılmıştır. Kötü söz söylemek, küfür ve gıybet etmek insanın ruhuna etki ettiği için zamanla bu günahlar hal ve hareketlerimize de aksetmektedir. Bunun için sâliha birer hanım olarak

²²⁵ Nûr, 24/30-31.

²²⁶ Buhârî, *Tefsîr*, 24/12; Ebû Dâvûd, *Libâs*, 31-33/4102.

²²⁷ Müslim, *Âdâb* 45; Ebû Davûd, *Nikâh*, 43; Tirmizî, *Edeb*, 28.

²²⁸ Buhârî, *İsti'zân* 12, *Kader* 9; Müslim, *Kader* 20-21; Ebû Dâvûd, *Nikâh*, 43.

²²⁹ Ahzâb, 33/35.

dinimizin emirlerini yerine getirip nehiyelerinden kaçınmak en temel vazifemiz olmalıdır. Dilimize hakim olmamız hususunda Rasûlullah(s.a.v) şöyle buyurmuştur:

*“Kim bana iki çenesi arasındaki (dili) ile iffet ve nâmusunu koruma sözü verirse, ben de ona cennet sözü veririm.”*²³⁰

Peygamber efendimiz dile hakim olmanın önemini vurgulayarak, hikmet ve iffetin cennet ile neticeleneceğini müjdelemiştir. Dünya içerisindeki ünsanlarla birlikte denizde yüzen bir gemi gibidir. Bir limandan aldığı yolcuyu diğer limana bırakır. Bu dünya gemisi üzerinde bulunan yolcular gideceği yerde kendilerine lazım olan erzağı toplayarak hazırlık yapar. İşte bu erzağın ücreti ise Sâlih ameldir. Kişi dünya da ne kadar iyilik yapmışsa ölümünden sonra da onu bulacaktır.

Allah (c.c.) bize, misafir olarak gönderildiğimiz bu dünya da onun emirlerine uyarak yaşamamızı emreder. Onun emirlerini yerine getirip iffetini muhafaza eden bir kadına ahirette misli ile ecir verilecektir. Yine Allah (c.c.) onun rızasını kazanmak için çaba sarfeden kişilerin ondan en çok korkanlar olduğunu vurgulamıştır. İlgili ayette şöyle geçmektedir:

*“Muhakkakki, Allah yanında, en değerli olanınız, edep ve hayâ ile, Allahın sevgisini, şefkatini, dostluğunu, rahmetini, hidâyetini, bereketini, şifasını kaybetmekten korkanlarınızdır.”*²³¹

Kısacası iffet ve hayâ sahibi sâliha bir hanım, Allah (c.c.)’a ve ahiret gününe şüpheye mahal vermeksizin iman eder. Dünya malına tamah etmez. Geçici lezzetleri ahiretteki baki meyvelere tercih etmez. Rabbine itaat ederek onun emirlerini eksiksiz olarak yerine getirir. Allah’a karşı tamamıyla teslimiyet içinde olarak onun yasaklarından kaçınmaya gayret eder. Ailesine ve çevresine karşı sorumluluklarını bilerek hayatını ona göre şekillendirir. Bu konuda Kur’ân-ı Kerim’i, Hz. Peygamberin sünnetini ve yaşamıyla örnek teşkil eden önemli şahısların hayatlarını kendisine rehber edinir.

---

²³⁰ Buhârî, *Rikâk*, 23.

²³¹ Hucurat, 49/13.

3.3.2. Kadının Örtünmesi

İslâm, kadınları değerli bir hazine olarak görmekte ve bu hazinenin saklı tutulmasını emretmektedir. Kadınların iffet sahibi olmaları ve bundan dolayı avret yerlerini örtmeleri, zinadan uzak durmaları, ziynetlerini izin verilen kişiler dışında kimseye göstermemeleri ve örtülerini yaka üzerinden bağlamaları istenmiştir. Buna bağlı olarak Kur'ân-ı Kerim'de kadının örtü takması ile alakalı olarak Allah (c.c.), bazı emirler vermiştir. Bu emirlerle Rabbimiz, kadınların örtünmesini istemektedir. İlgili ayette şöyle buyurulmaktadır.

"Mü'min kadınlara da söyle: Gözlerini haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. Zinet yerlerini açmasınlar. Bunlardan kendiliğinden görünen kısmı müstesnadır. Baş örtülerini yakalarının üstüne koysunlar. Zinet yerlerini kendi kocalarından, babalarından, kocalarının babalarından, oğullarından, kocalarının oğullarından, kendi erkek kardeşlerinden, kendi kardeşlerinin oğullarından, kız kardeşlerinin oğullarından, kendi kadınlarından, kölelerinden, erkeklik duygusu kalmayan hizmetçilerden veya henüz kadınların gizli yerlerine muttali olmayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizleyecekleri zinetleri bilinsin diye ayaklarını da vurmasınlar. Ey müminler! Hepiniz Allah'a tövbe edin. Böylece korktuğunuzdan emin, umduğunuza nail olacaksınız."²³²

Ayet'in içeriğine göre bir kadının, kendisine izin verilen kişiler dışında ziynetlerini açması yasaklanmıştır. Ayette sayılanlar dışında, yabancı bir erkek karşısında emredildiği gibi örtüsünü takmak zorundadır. Örtü birkaç cihetle kadının imtihan vesilesidir. Bunlardan biri Allah (c.c.)'in emrini yerine getirmektir. Bazı nefislere zor gelse bile sırf Allah'ın emri olduğu için örtünmek kadını Sâlihler zümresinin içinde kılar. O kadın kendi nefsinin isteklerine değilde Rabbine köle olmuştur. Bunun içindir ki örtünmek ona ağır gelmez. Nitekim yukarıdaki ayet nazil olduğu zaman orada bulunan hanımlar daha evlerine bile gitmeyi beklemeden kıyafetlerinin fazla kısmı ile başlarını örtmüşlerdir.²³³

Benzer bir hadiseyi Safiyye binti Şeybe şöyle anlatmaktadır: *"Biz Âişe ile birlikte idik. Kureyş kadınlarından ve onların üstünlüklerinden söz ettik. Hz. Âişe dedi*

²³² Nûr, 24/31.

²³³ Buhârî, *Tefsîr*, 24/12; Ebû Dâvûd, *Libâs*, 31-33/4102.

ki: "Şüphesiz Kureyş kadınlarının birtakım üstünlükleri vardır. Ancak ben, Allah'a yemin olsun ki, Allah'ın kitabını daha çok tasdik eden ve bu kitaba daha kuvvetle inanan Ensar kadınlarından daha faziletlisini görmedim. Nitekim Nûr sûresinde "Kadınlar başörtülerini yakalarının üstüne taksınlar..." ayeti inince, onların erkekleri bu ayetleri okuyarak eve döndüler. Bu erkekler eşlerine, kızlarına, kız kardeş ve yakınlarına bunları okudular. Bu kadınlardan her biri etek kumaşlarından, Allah'ın kitabını tasdik ve ona iman ederek başörtüsü hazırladılar. Ertesi sabah, Hz. Peygamberin arkasında başörtülerıyla sabah namazına durdular. Sanki onların başları üstünde kargalar vardı."²³⁴

Hz. Âişe'nin bu ifadeleri o dönem kadınlarının inen ayetleri ne kadar ciddiye aldıklarını ve zaman geçirmeden hayatlarında uyguladıklarını gözler önüne sermektedir. O hanımlar İslâm ile müşerref olan ilk hanımlardandı ve Allah (c.c.)'ın emirlerine riayet etmek onlara hiç ağır gelmiyordu. Zira o kadınlar eşleri akşam eve geldiği vakit bugün hangi ayetler indi bize de öğret diye eşlerine talepte bulunan, İslâm'a daha fazla hizmet edememekten ötürü Hz. Peygambere şekva eden, kalbi Allah aşkı ile dolu şahsiyetlerdi.

Yine başka bir ayette Rabbimiz: "Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına (bir ihtiyaç için dışarı çıktıkları zaman) dış örtülerini üstlerine almalarını söyle. Onların tanınması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur. Allah bağışlayandır, esirgeyendir."²³⁵ buyurmaktadır.

Bu ayette Allah (c.c.), evin içerisinde başka kıyafet giyilebileceğini ifade ederek dışarı çıkılması durumunda avret yerlerini örtecek kıyafetin giyilmesini buyurmuştur. Bu elbise kadınların dışarıda maruz kalabileceği her türlü kötü eylemi engellemek için farz kılınmıştır. Nitekim örtü, kadını kötü bakışlardan koruyarak onu muhafaza eden bir duvar gibidir.

İslâm'da örtü takmanın bir adabı, bir kuralı vardır. Emredilen örtü vücudu tamamen kapatarak dışardan gelen nazarları engellemek içindir. Öyleki bu örtünün geniş ve dikkat çekmeyecek şekilde olması gerekmektedir. Hz. Peygamber bunun

²³⁴ Buharî, *Tefsîr*, 29, 12; İbn Kesîr, *Muhtasar*, M. Alî, es-Sâbûnî, 7. Baskı, Beyrut 1402/1981, II, s, 600.

²³⁵ Ahzâb, 33/59.

aksine hareket edenler için “örtünmüş çıplaklar” ifadesini kullanmıştır. Hadiste şöyle geçmektedir:

*"Ateş ehlerinden iki sınıf vardır, henüz onları görmedim: Yanlarında sığır kuyruğu gibi birşeyler taşıyıp onu insanlara vuran insanlar; giyinmiş, çıplak kadınlar ki bunlar Allah'a taatten dışarı çıkmışlardır. Bunlar, başkalarını da baştan çıkarırlar. Başları deve hörgücü gibidir. Bu kadınlar cennete girmek şöyle dursun, kokusunu dahi almazlar. Halbuki onun kokusu şu şu kadar uzak mesafeden duyulur."*²³⁶

Hız. Muhammed (s.a.v.), İslâm'a uygun giyinmeyen kadınların, Allah (c.c.)'ın emirleri dışına çıktığını vurgulayarak, onların sadece kendilerini değil beraberinde başka insanları da yoldan çıkaracağını ifade etmiştir. Örtünmüş çıplaklar tabirini İslâm alimleri farklı şekillerde yorumlamış olsalar da, buradan anlaşılması gereken ortak nokta, İslâmın onay vermediği şekilde giyinmektir. Böyle giyinen kadınların dinen kendilerine zarar verdikleri gibi çevresindeki diğer insanlara da zarar verecekleri belirtilmiştir.

İslâm'da gayri müslimlere benzemeye çalışmak haram sayılmıştır. Aynı zamanda erkeklerin kadına, kadınların ise erkeklere benzemeye çalışması da haramdır. Bu benzeme hal, hareket ve en önemlisi giyim kuşam şeklindedir. Kadınlar kendilerine örnek olarak Hız. Peygamber'i ve onun eşlerini almalıdır. Peygamber (s.a.v.) Efendimiz, kadınlara benzemeye çalışan erkeklere ve erkeklere benzemeye çalışan kadınlara lanet etmiştir.²³⁷

Tesettür, İslâm'da kadına verilen yüksek mevkî ve kıymetin önemli bir göstergesidir. Öyle ki kıymetli hazineler, en güzel şekilde korunur. Müslüman bir hanım, ona verilen bu yüksek ehemmiyet dolayısıyla yabancı nazarların yıpratıcı ve incitici etkisinden tesettür ile muhafaza edilmek istenmiştir. İslâm'da örtünmenin en büyük hikmetlerinden birtanesi de budur.

3.3.3. Kadının Çalışması

İslâm'da, evin her türlü masrafından ve kadının ihtiyaçlarından erkek sorumludur. Erkek çalışıp ailesine bakmak, onların sorunlarını gidermek zorundadır.

²³⁶ Buhârî, *Sahih*, 95; Müslim, *Cennet* 52, 53.

²³⁷ Buhari, *Libas*, 61; Ebu Davud, *Libas* 28; Tirmizi, *Edeb* 34; İbniMace, *Nikah*, 22.

Bu konuda kadının herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Kadının asıl sorumluluğu evine, çocuklarına ve kocasına karşıdır. Kadının evdeki çalışmaları onun için bir nevi ibadet gibidir. Bir koca hiçbir proplemi olmadığı halde evde yatarak eşini çalıştıramaz. Dinimiz bu vazifeyi erkeklerin omuzuna yüklemiştir. İslâm'da normal şartlarda kadının çalışmayıp evindeki işlerle meşgul olması daha uygundur. Onun evde kalarak kocasına bakması, evlatlarıyla ilgilenmesi, onlara iyi bir eğitim vermesi daha ehemmiyetli bir vazife olarak görülmüştür.

Ancak bir takım ekonomik zorunluluklar veya başka nedenlerden dolayı kadınlar da çalışmak mecburiyetinde kalmaktadır. Böyle bir durumda kadının kocasının görüşü ehemmiyetlidir. Zira koca, karısının çalışmasını istemiyorsa, o kadının aile saadetini korumak açısından çalışmaması daha efdal olacaktır.

Eğer koca, karısının istediklerini eve getirmiyor, onun ihtiyaçlarını gidermiyorsa, çalışma isteği değerlendirilebilir. Lakin koca eşinin tüm ihtiyaçlarını giderdiği halde kadın yine de çalışmak istiyorsa, bu lüks bir yaşamın arzusu olacağı için uygun görülmemiştir.

Bu konuda Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

“Âhir zamanda lüks ve israf alıp yürüyecek. Öyle ki, ihtiyaç olmayan şeyler dahi zaruri ihtiyaç talakki edilir hale getirilecek. Bu durumda hanımlar, kızlar, oğullar ailenin reisini, isteklerini karşılama konusunda zorlayacaklar... Helal kazançla bu istekleri karşılayamayan evin reisi de bu defa helal haram sınırlarını tanımaz hale gelecek, ne bulursa almaya çalışacak. Böylece aile reisini, çocuklarıyla ailesi, uhrevi yönden felakete sürüklemiş olacaktır. Demek ihtiyaç anlayışı çok değişecek...”²³⁸

Bu hadisin vermek istediği manayı iyice düşünerek ona göre hareket etmek en doğru yol olacaktır. Günümüz şartlarında, aslında zaruri olmayan birçok şeyi zaruri gibi görüp ona göre hareket etmek, insanları dünya malına bağlamakta, Allah (c.c.)'in rızasının gözetilmesine engel olmaktadır. Böylece kanaat, şükür gibi kavramlar hayatımızdan çıkmaktadır. Maneviyattan yoksun bir hayat kişinin rıza-i ilahiyeden uzaklaşmasına sebep olacaktır. Elindeki ile yetinmesini bilmeyen kişilere sadece kocanın maaşı değil, eşlerin ikisi de çalışsa dahi yinede yetmeyecektir.

---

²³⁸ Buharî, *Büyü*, 7.

Zaruri nedenlerden dolayı çalışmak zorunda kalan hanımlar şunlara dikkat etmelidir. Çalışılan yere gidip gelme esnasında fitneye sebep olabilecek bir durum bulunmamalı, çalışma ortamında iş ciddiyeti, saygı ve edep ortamı bulunmalıdır. Çalışan kadının ailesinin zihninde şüpheye mahal verecek bir durum kalmamalıdır. Ayrıca çalışan bayan, çalıştığı ortamda mahremiyet kurallarına uygun takınmalı, yabancı erkeklerle muhatap olmamalı ve baş başa kalmamalıdır. Bu konuda Hz. Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kadınla yabancı bir erkek, iki ikiye muhatap olur, baş başa kalırsa bunların üçüncüsü şeytandır!"²³⁹

Ayrıca çalışacak olan kadın dininine uygun bir kıyafetle çalışmalı, ondan farklı beklentiler içerisinde olan yerlerden uzak durmalıdır. Kendisine ve ailesine zararı olacak yerlerde çalışmamalıdır. Her nerede olursa olsun bizi Allah (c.c.)'ın rızası dışına çıkaracak eylemlerden uzak durulmalıdır.

Çalıştığımız ortamda ahlakımız ve dürüstlüğümüz ile tanınmalı, yaşantımızla örnek olmalıyız. İslâm'da çalışıp hak edene her zaman hakkı teslim edilmiştir. Nitekim Allah(c.c) Kur'ân-ı Kerim'de *"insan için ancak çalıştığı vardır."*²⁴⁰ Buyurmaktadır.

İslâm'da evi geçindirmek ve bütün masraflarını gidermek erkeğin vazifesi olduğu için kadınlara bu konuda bir görev verilmemiştir. Onların asıl vazifesi aile saadetini sağlamak olarak tevdi edilmiştir. Yine de aile geçimini sağlamak için çalışan kadınlara Allah (c.c.) emeklerinin karşılığını vermektedir. Çünkü İslâm'da çalışan her kim olursa olsun ona emeğinin mukabili verilmektedir. Rabbimiz bir ayet-i kerime de şöyle buyurmaktadır.

*" Yeryüzüne dağılın, Allahın Sizin için verdiklerinden, Geçim sağlamak, Üretim ve Ticaret yapmak, Lutfundan Nasibinizi arayın. "*²⁴¹

Kişinin çalışıp kazandığı gelir kendisine ve izin verdiklerine helaldir. Bu konuda Peygamber efendimiz:

²³⁹ Buhârî, *Nikâh*, 111, 112; Müslim, *Hacc*, 424.

²⁴⁰ Necm, 53/39.

²⁴¹ Cuma, 63/10.

*“Hiçbir kimse, asla kendi kazancından daha hayırlı bir rızık yememiştir. Allah’ın Peygamberi Dâvûd aleyhisselâm da kendi elinin emeğini yerdi.”*²⁴² buyurarak el emeğinin önemini ifade etmiştir

Yine bir hadisinde Hz. Muhammed (s.a.v.): *“Sizden herhangi birinizin ipini alıp da dağdan sırtına bir bağ odun yüklenerek getirip satması, dilenmesinden daha hayırlıdır.”*²⁴³ buyurmaktadır.

Çalışmanın ve el emeği ile gelir elde etmenin önemini anlatan bu hadislerde kadın erkek ayrımı yapılmamış, alın teri çalışan kişinin kim olursa olsun hayırlı bir kazanç elde edeceği vurgulanmıştır. Bu bağlamda İslâm’da iş hayatı ve ticaret ahlakı, dürüstlük, samimiyet, güven, gibi temellere dayandırılarak başkasının hakkına girmekten kaçınılmalıdır. İslâm’ın emrettiği kurallara riayet ederek, uygun ve mümtaz bir ortamda, kadın ve erkek herkes helal ve meşru yollar ile gelir elde etme hakkına sahiptir.

3.3.4. Kadının Sorumlulukları

Aile toplum içerisinde yer alan daha küçük bir toplumdur. Ailelerin huzur içerisinde mutlu bir hayat sürebilmeleri için aile fertlerine bir takım vazifeler verilmiştir. Ailenin reisi erkektir. O ağır işleri yapar, çalışır ve ailesinin geçimini sağlar. Erkek sert ve katı mizaçlıdır. Kadın ise daha yumuşak ve duygusal olarak yaratılmıştır. Kur’ân-ı Kerim’de bu hususta şöyle buyurulmuştur:

*“Allah Teâlâ’nın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması ve bunların ötekilere mallarından harcama yapması sebebiyle, erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. Onun için iyi kadınlar itâatkârdır. Allah’ın kendilerini korumasına karşılık onlar da kocalarının haklarına saygı gösterirler ve namuslarını korurlar.”*²⁴⁴

Sâliha bir kadın olmanın ilk şartı Allah (c.c.)’ın emirlerine riayet etmektir. Allah (c.c.), ailede kadının, zorbalık ve İslâm ile bağdaşmayan şeyler yapmadığı sürece kocasına itaat etmesini istemiştir. Mutlu ve huzurlu bir ailenin temelini karşılıklı saygı ve sevgi oluşturur. Bu saygı ve sevgiden yoksun bir ailede, huzur olmayacağı için parçalanmaya mahkumdur. Öncelikle kocanın eşine kibar davranması

---

²⁴² Buhârî, *Büyû*’ 15

²⁴³ Buhârî, *Büyû*’ 5

²⁴⁴ Nisâ, 4/34.

ona güzel sözler ile hitap etmesi önemlidir. Tek taraflı yürütülmeye çalışılan aile bağı zayıf bir temel üzerine kuruludur. Onun için ailede olması gereken her şey karşılıklı olmalıdır ki bir anlam kazanabilsin. Karşılıklı iyi ilişkilerin bulunduğu bir ailede, kadın kocasının sözünü dinlemeli, ondan izinsiz iş yapmamalı, çocuklarına iyi bir eğitim vermelidir. Peygamber efendimiz hadis-i şerif²⁴⁵ te:

*"...Erkek, ailede yöneticidir ve yönetiminden sorumludur. Kadın da kocasının evinde yöneticidir ve elinin altındakilerden sorumludur."*²⁴⁵ buyurmuştur.

Aile içerisinde kadının kocasına karşı bir takım vazifeleri bulunmaktadır. bu hususta Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: *"Bir kadın kocası kendisinden memnun olarak ölürse cennete girer."*²⁴⁶ Burada aile içi huzurun temini noktasında kadına büyük rol düşmektedir. İşten yorgun gelen kocasıyla ilgilenmesi, ona yemek hazırlaması, ihtiyaçlarını gidermesi, ev işlerini yapması ve çocuklarla ilgilenmesi evde oluşabilecek sorunları ortadan kaldıracaktır.

Mutlu bir hane olmanın ilk kaidelerinden biri kanaatkar olmaktır. Elindeki ile yetinmesini bilen bir kadın kocasının da mutlu olmasına vesile olacaktır. Şükür ve kanaat huzur ve bereketi de beraberinde getirecektir. Aksi takdirde gözü sürekli başkalarında olan, eşinin getirdikleri ile hiçbir zaman tatmin olmayan kadın kendisi saadeti yakalayamayacağı gibi eşini ve çocuklarını da huzursuz edecektir. Belki de bu hırsla kocasını daha fazla çalışmaya sevk ederek ihlas ve samimiyeti ortadan kaldıracak, dünya malına düşkün hale getirerek onun sırat-ı mustakimden uzaklaşmasına neden olacaktır. İşte bu yüzdendir ki kanaatkar bir eş olmanın dinimizde önemli bir yeri vardır.

Allah (c.c.): *"Erkek, kadın, inanmış olarak kim iyi iş işlerse ona hoş bir hayat yaşatacağız. Ve mükâfatlarını, elbette yapmakta olduklarının en güzeli ile veririz."*²⁴⁷ buyurarak, birbirlerini hayra sevk eden Sâlih kullarını mükafatlandıracağı müjdesini vermektedir.

Ayrıca kadının kocasına karşı sorumlulukları arasında ona itaat etmesi, evi gerektiği gibi temizleyerek nezih bir ortam oluşturması, yemek ve ev işlerinin

---

²⁴⁵ Buhârî, *Cum'a* 11.

²⁴⁶ İbn Mace, *Nikah*, 4.

²⁴⁷ Nahl, 16/97.

yapılması, kocasının evdeki mal ve mülkünün güvenliğinin temin edilmesi, akrabalara karşı hürmet göstermesi ve saygılı olması, eşinin aile içerisindeki sırlarını saklayarak ifşa etmemesi, kocasına saygı ve bağlılık göstermesi gelmektedir. kadın bütün bu hüneleri yapmak mecburiyetinde olmadığı gibi aile saadetini korumak huzurlu bir ortam oluşturmak için yapması dinimizce daha efdaldır.

Nitekim koca evin rızkını kazanmak için akşama kadar çalışıp yorulmakta, akşam eve yorgun olarak dönmektedir. Bu durumda eve gelen kocanın ev işlerini yapmasını beklemek dinimizce de uygun görülmemiş bu vazifeler kadına verilmiştir. Aksini iddia edenler için Hz. Peygamber: *"İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez."*²⁴⁸ Buyurmuştur.

Aile hayatı ile ilgili de Hz. Muhammed (s.a.v.) eşlerin birbirleri üzerinde hakları olduğunu ifade ederek şu sözleri kullanmıştır:

*"Bir erkek karısını yatağına çağırır da karısı gelmez ve erkek ona dargın olarak gecelerse, melekler o kadına sabaha kadar lânet ederler."*²⁴⁹

Konu ile alakalı başka bir rivayette ise:

*"Kadın geceyi kocasının yatağını terk ederek geçirirse, melekler sabaha kadar ona lânet ederler."*²⁵⁰ buyurmuştur.

Buradan sadece kadınların vazifelerinin olduğu manası çıkarılmamalıdır. Erkeğinde eşine karşı bir çok vazifesi bulunmaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v.) erkeklere şu tavsiyede bulunmuştur:

*"Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum; vasiyyetimi tutunuz. Zira kadın kısmı kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburga kemiğinin en eğri yeri üst tarafıdır. Eğri kemiği doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Kendi hâline bırakırsan, yine eğri kalır. Öyleyse kadınlar hakkındaki tavsiyemi tutunuz."*²⁵¹

²⁴⁸ Buhârî, *Tevhid* 2, *Edeb*, 27; Müslim, *Fedail*, 66, Tirmizi, *Birr*, 16.

²⁴⁹ Buhârî, *Bed'u'l-halk*, 7; Müslim, *Nikâh*, 122. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Nikâh*, 40.

²⁵⁰ Buhârî, *Nikâh* 85; Müslim, *Nikâh* 120.

²⁵¹ Buhârî, *Enbiyâ* 1, *Nikâh* 80; Müslim, *Radâ'* 60. Ayrıca bk. Tirmizî, *Radâ'* 11, *Tefsîru sûre* (9) 2; İbni Mâce, *Nikâh* 3.

Kadınların fitrat olarak erkeklerden farklı olduğunu ifade eden bu hadis, onları istediğimiz gibi değiştirmeyi değil, olduğu gibi kabul etmemizi istemektedir. Nitekim yaratılış itibari ile bütün kadınlar aynı fitrat üzeredir. Onlarında erkek gibi düşünmesini ya da olaylar karşısında erkek gibi tavır takınmalarını beklemek hata olacaktır. Bundan dolayı Hz. Peygamber, erkeklerden onları oldukları gibi kabullenmelerini istemiştir.

Erkeklerin eşlerinden ve çocuklarından sorumlu olduğu gibi kadınlar da kocalarından ve çocuklarından sorumludur. Ancak ikisi üzerindeki bu sorumluluk farklı şekillerdedir. Aileyi aile yapan en başta sorumluluk bilincidir. Çünkü ailesinin derdini kendine dert edinmeyen kişi o aileden kopmuş demektir. Aile çarkının dönmesi o çarkları oluşturan bireylerin vazifelerini yerine getirmesi ile olur. Çalışmayan bir çark diğer çarkların da durmasına neden olacaktır. Hz. Muhammed (s.a.v.) bu sorumluluğu şöyle ifade eder:

“Hepiniz çobansınız. Hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz. Âmir memurlarının çobanıdır. Erkek ailesinin çobanıdır. Kadın da evinin ve çocuğunun çobanıdır. Netice itibariyle hepiniz çobansınız ve hepiniz idâre ettiklerinizden sorumlusunuz.”²⁵²

Bütün bunlara ek olarak kadının kocasına karşı itaat etmesine dinimiz büyük önem vermektedir. Aile saadeti ve bekası buna bağlanmış, kadınlardan saygı ve hoşgörülülük olmaları istenmiştir. Hz. Peygamber:

“Bir kadın kocası yanındayken onun izni olmadan oruç tutamaz. Kocasının izni olmadan bir kimseyi evine alamaz.”²⁵³ buyurarak. Kadınların kocalarına karşı itaat içinde olmalarını, eşlerinden izin almadan başka bir kişiyi eve almamalarını emretmiştir. Bu uygulama herhangi bir yanlış anlaşılmanın önüne geçmek için kadınlardan istenmiştir. Kısacası kadının hanesine karşı sorumlulukları arasında ev işlerini yerine getirmek, çocukları ile ilgilenerek onlara ahlaki ve dini öğretmek, komşuları ile iyi geçinerek gıybetten uzak durmak, kocasına itaat etmek ve onun arkasından iş çevirmemek gelmektedir.

²⁵² Buhârî, *Cum`a* 11, *İstikrâz* 20, *Vesâyâ* 9, *Nikâh* 81, 90, *Ahkâm* 1; Müslim, *İmâre* 20. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *İmâre* 1, 13; Tirmizî, *Cihâd* 27.

²⁵³ Buhârî, *Nikâh* 84, 86; Müslim, *Zekât* 84. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, *Savm* 73; Tirmizî, *Savm* 64; İbni Mâce, *Siyâm* 53.

3.4. Sâliha Bir Hanımda Bulunması Gereken Özellikler

Kadınlar ailede huzuru temin eden ve aile fertlerinin gönlünü aydınlatan yüce bir kandil gibidir. Bu kandil çevresine yaydığı ışık ile eşinin ve çocuklarının yolunu aydınlatmış, evini adeta bir gül bahçesi haline getirmiştir. Kadın, iffeti, hayâsı, tevazusu, merhamet ve cömertliği ile Rabbinin rızasını kazanan, hanesine de saadet şerbetini içiren nadide bir çiçektir. O kendi rahatından çok eşinin ve çocuklarının huzuru için çırpınan, onlar için birçok şeyden vazgeçen fedakarlığın ta kendisidir. Çevresine karşı gösterdiği incelik ve duyarlılık ile zerafet timsalidir. Merhameti ile ailesini kuşatan, onlara adeta bir çatı olan şefkat deryasıdır.

Müslüman bir erkeğin takvâdan sonra sahip olabileceği en hayırlı nîmet sâliha bir eştir. Peygamber efendimiz(s.a.v.) bir hadîs-i şerîflerinde: *“Bana dünyanızdan, kadın ve güzel koku sevdirdi; namaz da gözümün nûru kılındı.”*²⁵⁴ buyurarak, sâliha bir hanımı önce Allah (c.c.)’in sevdiğini sonra da kendisine sevdirdiğini belirtmiştir. Kendisini tamamen Allah (c.c.)’a ve ailesine adayan sâliha hanımlar için Hz. Muhammed (s.a.v.): *“Cennet annelerin ayakları altındadır!”*²⁵⁵ buyurmuş ve sâliha bir hanımın İslâm’daki yerini belirtmiştir.

Yine başka bir hadisinde Peygamber Efendimiz(s.a.v) sâliha bir hanımı şu ifadeler ile anlatmıştır: *“Mü’min, Allâh’a takvâdan sonra en ziyâde sâliha bir eşten hayır görür. Böylesi bir kadına emretse itaat eder. Ona baksa sevinç duyar. Bir şeyi yapıp yapmaması hususunda yemin etse, kadın bunu yerine getirerek onu yeminden kurtarır. Zevcesinden ayrılıp uzak bir yere gitse, kadın hem kendi nâmusunu korur hem de kocasının malı hususunda hayırlı ve dürüst olur.”*²⁵⁶

Sâliha kadın, kocasına her türlü hayırlı işlerinde yardımcı olur. Aile sırlarını korur. Aile içerisinde oluşabilecek sıkıntılı durumlar için kocasını suçlamak yerine onunla birlikte çözüm arayışı içerisinde olur. Eşinin mutluluğu ile mutlu olup kederi ile kederlenir. O her zaman şükreden kanaatkar bir kul olur.

---

²⁵⁴ Nesâî, *İşretü’n-Nisâ*, 10.

²⁵⁵ Nesâî, *Cihâd*, 6; Süyûtî, I, 125.

²⁵⁶ İbn-i Mâce, *Nikâh*, 5, 1857

3.4.1. İffet ve Hayâ

Bir kadının sahip olduğu en büyük ve en önemli özelliği onun iffetidir. İffet kendini kontrol etmek, istenmeyen şeyleri yapmaktan geri durmak, namusu korumak, erdem sahibi olmak, ahlak ve terbiye sahibi olmak, tertemiz olmak anlamlarına gelir.²⁵⁷

Hayâ ile iffet arasında, sağlam bir bağ vardır. Hayâ, hicap etmek, arlanmak demektir. İslâm'da hayâ, kişinin kendisini, yaptığı hatalardan ötürü ayıplaması, utandıracak fiillerden uzak durması anlamlarına gelir. Hayâ, kendisine sahip olan kişiyi kötü fiilleri işlemekten alıkoyan duygudur. Arsızlık ve yüzüzlüğün zıddı olarak hayâ kişiyi bu kötü hasletlerden uzak tutarak sâliha bir kul olmayı kolaylaştırır ve onu her türlü fenalıktan alıkoyar.

Allah Kur'ân'da iffetin ne denli önemli olduğuna ve kadına kazandırdığı kıymete dikkat çekmiştir. Allah (c.c.) dünya kadınlarına Hz Meryem'in ahlakını ve iffetini şu ayetlerle örnek olarak vermiştir: "*Hani melekler demişlerdi: Ey Meryem! Allah seni seçti; seni tertemiz yarattı ve seni bütün dünya kadınlarına tercih etti.*"²⁵⁸ Allah (c.c.) Kur'ân'ın başka ayetlerinde ise iffetin mü'min kadınlar için belirleyici bir özellik olduğunu şu şekilde vurgulamıştır:

"...Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost da tutmamaları şartı ve sahiplerinin izni ile onları (cariyeleri) nikâhlayıp alın, mehirlerini de normal miktarda verin..."²⁵⁹

İffet ve hayâ sahibi bir kadın her şeyden öne Allah (c.c.)'a karşı vazifelidir. Bu vazife ise ibadet iledir. İslâm'ın özü ibadettir. İbadet kulluk vazifesini yerine getirebilmek için en temel görevdir. Hz. Muhammed (s.a.v.), sâliha bir hanımdan bahsederken: "*Kadın beş vakit namazını kılar, yılda bir ay orucunu tutar, ırzını korur ve kocasına itaat ederse cennet kapıları ona açıktır.*"²⁶⁰ buyurmuştur.

Yine Hz. Muhammed (s.a.v.) başka bir hadisinde kadınlarla ilgili olarak şunları söylemiştir:

²⁵⁷ Bayraktar Bayraklı, *Kadın sevgi ve temel haklar*, işaret yay., İst. 2000, s. 53.

²⁵⁸ Âli İmrân, 3/42.

²⁵⁹ Maide, 5/5.

²⁶⁰ Buhârî, *Miskat*, II, 202.

*"Dünya bir meta'dır. Dünya metanın en hayırlısı sâliha kadındır."*²⁶¹

Sâliha kadın, dini bütün, iffetli ve hayâ sahibi bir kul olmalıdır. Dinimizde aile saadetinin temelini hayırlı bir eş oluşturur. Aile saadeti parayla elde edilemeyeceği gibi para, olmayan huzuru da satın alamaz. Huzurun temelini şükür, kanaat, ve takva oluşturur. Eğer bir kadında bu hasletler eksikse o evin saadetinden bahsetmek de zor olacaktır.

Netice olarak sâliha kadınlar, Allah'ın belirlemiş olduğu ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gösterdiği yolu takip ettikleri vakit, en güzel ahlaka sahip olmuş olurlar. Sâliha bir hanım, duruşundaki asaletten, konuşmasındaki hicaptan, bakışındaki edepten, giyinişindeki tutarlılıktan tanınır. O toplum içerisinde doğruluğu ve güvenilirliği ile tanınır.

3.4.2. İtaat ve Sadakat

Yüce Allah (c.c.)'ın emirlerini dinleyip, yerine getirmek ve Hz. Peygamber(s.a.v.)'in gösterdiği amaca ulaşmak için, onun yürüdüğü yolda yürümektir itaat. Sadakat ise itaat eden kişinin bu itaate devam etmesi, vefalı bir insan olmasıdır.

Sâliha bir hanımın sırasıyla önce, Allah (c.c.)'a sonra Hz. Muhammed (s.a.v.)'e ve sonra da kocasına itaat vezifesi bulunmaktadır. kocasına asi olan bir kadın Allah (c.c.)'ın rızasından ve Hz. Peygamberin(s.a.v.) sünnetinden uzaklaşmış olacaktır.

Kur'ân-ı Kerim'de yüce rabbimiz: *"Sizden kim, Allah'a ve Resulüne itaat eder ve yararlı iş yaparsa ona mükâfatını iki kat veririz. Ve ona (cennette) bol rızık hazırlamışızdır."*²⁶² buyurarak kime itaat edilmesi gerektiğini açıklamıştır.

Allah'a ve Rasulü'ne itaat etmeyi emreden bu ayetler, itaat etmenin imanın bir meyvesi olduğunu vurgulamaktadır. Hz. Peygambere itaat eden kadın kocasına da itaat edecektir. Çünkü Hz. Muhammed (s.a.v.) aile içerisinde kadınların kocalarının sözlerini dinlemelerini, onların izni olmaksızın bir işe kalkışmalarını istemiştir.

İtaat konusundaki sorumluluğunun bilincinde olan kadın ayette geçen: *"Allah'ın kimini kimine üstün kılmasından ötürü ve erkeklerin, mallarından sarfetmelerinden dolayı erkekler kadınlar üzerine hakimdirler. İyi kadınlar, gönülden*

²⁶¹ Müslim, *Rada* 64, (1467); Nesâî, *Nikah* 15, (6, 69).

²⁶² Ahzap, 33/31.

boyun eğenler ve Allah'ın korunmasını emrettiğini, kocasının bulunmadığı zaman da koruyanlardır..."²⁶³ hitabını kendisine rehber olarak almalı kocasına karşı vazifelerinin farkında olmalıdır.

Allah'a, Peygambere ve kocasına itaat eden ve bundan, Allah (c.c.) rızasından başka bir karşılık beklemeyen kadın, cennet kadınlarının öncüsü konumundadır. Genel itibari ile itaat Allah (c.c.)'a ve Hz. Peygamber(s.a.v.)'e, yapılır ve bu itaat kocaya sadakati de beraberinde getirir. Zikredilen bu özellikleri kendisinde toplayarak Allah'ın emrettiği gibi bir hanım olmayı başaran sâliha kadın, hem ailesine hemde diğer kadınlara örnek teşkil edecektir.

3.4.3. İhlas ve Samimiyet

İhlâs, ifâ edilen amelleri yalnızca Allah (c.c.)'ın rızasını gözetmek için yapmak ve onlar üzerine nefsi arzuların gölgesini düşürmemektir. Yapılan işi gösteriş için değil de yalnızca rıza-i ilahi için yapmaktır. Yapılan işte samimi ve içten olmaktır.

Peygamber efendimiz Hz. Muhammed (s.a.v.): "*Müminlerin iman açısından en mükemmel olanı, ahlâkı en iyi olanıdır.*"²⁶⁴ Buyurarak dinimizde dürüstlüğün önemini vurgulamıştır. Bu bakımdan ahlak olarak mükemmele ulaşan bir hanım iman, ihlas ve samimiyet cihetinden de kemale ulaşacaktır.

Allah (c.c.)'ın indinde, yapılan amellerin kabul edilmesinin ilk şartı, ihlâs ile yapmaktır. Hayatta kalmak için su neyi ifade ediyorsa, işte yapılan ameller için de ihlas onu ifade etmektedir. Allah Rasûlü(s.a.v.): "*Ameller, niyetlere göredir...*" buyurmuştur.²⁶⁵

Yapılan bütün amellerde Allah (c.c.)'ın rızasını gözetmek, yapmış olduğumuz amelin makbuliyetini kat kat artıracaktır. Nitekim Hz. Peygamber yukarıdaki hadisinde bu manayı ifade etmektedir. Allah (c.c.) yapılan amelin ne olduğundan çok, o amelin hangi niyet ile yapıldığına bakmaktadır. Yapılan işin içerisine riya karıştığı anda o iş ibadet olma niteliğini kaybeder. Zira içinde Allah'ın rızası gözetilmeden

---

²⁶³ Nisa, 4/34.

²⁶⁴ Buhârî, *Edeb*, 39.

²⁶⁵ Buhârî, *İmân*, 41.

yapılan bir amel onun katında makbul değildir. Nitekim o Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

*"Şüphesiz ki, Allah, sadece kendisi için yapılan ve kendi rızası için istenen bir işi kabul eder."*²⁶⁶

3.4.4. Tevâzu

İnsan, hangi mevkîde olursa olsun Allah'ın kulu olduğunu bilmeli ona göre hareket etmelidir. Aile içinde, diğer aile bireylerine karşı büyüklenmek, onları küçük görmek aile huzurunu bozan en büyük etkenler arasındadır. Sâliha bir hanım hane halkına karşı narin bir çiçek gibi olmalı, onlara her zaman güzel sözlerle hitap etmelidir. Aynı zamanda toplumun diğer bireylerine karşı da alçakgönüllü olmak, kibirden uzak durmak dinimizin kuralları arasındadır. Yapılan iş ile övünmemek, karşılık beklememek, güzel bir dil ile hitap etmek, insanlara karşı hal hatır sormak birer tevazu örneğidir.

İslâm dini mütevazi bir kul olmaya önem vermektedir. Bu konuda bizlere en büyük örnek Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) olmuştur. O her hareketi ile yaşayan bir tevazu örneği olmuştur. Bir gün kendisinin yanına korka korka gelen bir adama: *"Sakin ol, ben bir melik değil, Kureyş 'ten, kuru et yiyen bir kadının oğluyum."*²⁶⁷ buyurmuştur.

Sâliha bir hanım hem mütevazi, hem vakar sahibi olmalıdır. Çünkü İslâm dini bunu emretmektedir. Allah (c.c.), Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır: *"Allah katında en değerliniz en çok Allah'tan korkanınızdır."*²⁶⁸ Bu bakımdan kişinin kendini diğer insanlardan daha üstün görmesi, kibirlenmesi yasaklanmış, yaptığımız işi Allah için yapmamız istenmiştir. Yine Allah Teâlâ başka bir ayette: *Siz nefislerinizi övmeyiniz, kimin müttakî olduğunu Allah daha iyi bilir."*²⁶⁹ buyurarak mütevazi bir kul olmamızı emretmiş, yaptıklarımızla övünmeyi ise yasaklamıştır.

Bu konu ile alakalı Peygamber Efendimiz şunları ifade etmiştir; *"Muhakkak ki Allah Teâlâ, bana, sizin mütevazi olmanızı vahyetti."*²⁷⁰ Başka bir hadiste ise: *"Her kim*

---

²⁶⁶ Nesâî, *Cihâd*, 24.

²⁶⁷ bn Mâce, *Et'ime*, 30.

²⁶⁸ Hucurat, 49/13.

²⁶⁹ Necm, 53/32.

²⁷⁰ *Riyazu's-Salihin*, II, 37.

Allah için alçakgönüllülük yaparsa, Allah muhakkak onun derecesini yükseltir."²⁷¹buyurmuştur.

Hz. Lokman oğluna, mütevazi bir kul olmayla alakalı kadın erkek demeden herkesin kendisine pay çıkaracağı altın değerindeki şu öğütleri vermiştir: "*Kibirleşip insanlardan yüzünü çevirme. Yeryüzünde çalımla yürüme; çünkü Allah kurulup öğünenlerin hiç birini sevmez.*"²⁷²

Tevazu ve vakar sahibi olmak İslâm'ın emri olduğu gibi, kişinin mertebesini de yükselterek Allah'a daha çok yaklaştırmaktadır. Kişi dili ile mütevazi olduğunu söyleyerek alçakgönüllü bir kul olamaz. Bu sözlerin bizzat davranışlara yansımaları lazımdır ki bir mana kazanabilsin. Kendini büyük görüp başkalarını hakir görmek dinimizce çirkin bir iş olarak görülmüş ve yasaklanmıştır. Ayrıca Sâlih ve sâliha bir kul yaptığı davranışı övünmek için değil Allah (c.c.)'ın rızasını kazanmak için yapmalıdır.

3.4.5. Haşyet

Haşyet kelime olarak korku anlamına gelmektedir. Haşyet Kur'ân-ı Kerim'de daha çok havf tabiri ile ifade edilir. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken husus, havf kelimesinin daha çok maddi anlamdaki korkuyu ifade etmesidir. Onun aksine haşyet saygıdan dolayı korkmayı, değer vermeyi, yüceltmeyi vurgulayan bir kavramdır.

Sâliha bir kadının Allah (c.c.) korkusu, cehennemde yanma korkusu ile değil, saygı ve sevgiden ileri gelmelidir. Bu korku, alemi yaratıp bizi en güzel şekilde biçimlendiren, bizlere türlü nimetler vererek soframızı donatan, huzurlu bir aile veren rabbimize bir teşekkür için olmalıdır. Saygıdan kaynaklı korku için Allah (c.c.) Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

*"Sen ancak o zikre uyanı ve görmediği halde rahmândan korkanı uyurabilirsin. İşte böylesini hem bir af hem de değerli bir ödülle müjdele."*²⁷³

Allah (c.c.)'tan gerçek manada korkan bir kadın onun rızası dışına çıkmaktan hicap edecektir. Bu korku onun hayatını dosdoğru yaşamasına vesile olacaktır.

²⁷¹ Müslim, *Bir ve's Sıla*, 69; Tirmizî, *Birr*, 82.

²⁷² Lokmân, 31/18.

²⁷³ Yasin, 36/11

Mü'mine bir hanımın Allah'tan haşyet duyması, onun tefekkür ve hayretini daha da celb edecektir. Çünkü Allah (c.c.)'ın yaratmış olduğu bu evreni ve bu sistem içerisindeki varlıkları hatırına getirip tefekkür edecek, ulaştığı sonuç itibari ile yüce Rabbine saygı ve bağlılıkla korku duyacaktır. Bu korku sâliha kadını iki cihanda saadete ulaştıracak kapının anahtarıdır.

3.4.6. Zikir

Hayatın her safhasında yapmış olduğu bütün fiillerin Allah (c.c.) tarafından denetlendiğini bilen bir kadın hayatını ona göre düzenleyecektir. O sürekli denetlendiği düşüncesi ile amellerinde daha dikkatli olacak, Allah'ın rızasını her an gözetecektir. O kadının hayatında dedikodunun yerini, güzel ve hoş sözler, kibir ve kıskançlığın yerini tevazu, kin ve hasedin yerini hüsnü zan alacaktır. Her an rabbini düşünen ve onu tesbih eden kişiler için Kur'ân-ı Kerim'de:

*“Onlar, ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler (ve şöyle derler:) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru!”*²⁷⁴ buyurulmaktadır.

Bu ayette rabblerinin gücünü ve hikmetini düşünüp onu tesbih eden kişiler zikredilmektedir. Kastedilen zikir dil ile söylenen zikirten ziyade, Allah'ın gücünü ve kudretini tefekkür edip, ona ibadet etmektir. Sâliha bir hanımın yapması gereken de budur.

Araştırmamızın bu bölümüne kadar incelemeye gayret ettiğimiz kavramlar, sâliha bir hanımda bulunması gereken hasletlerdir. Burada konumuzun içeriği dolayısıyla yalnızca kadınları ele almış olsak da erkek ve kadın aynı vücudun organları gibidir. Biri olmadan diğeri de olmaz. Allah'ın emirlerine uyma ve üzerlerine düşen vazifeyi yapma konusunda birbirlerinin en büyük yardımcılarıdır. İslâm'ın emretmiş olduğu erdemli hayata, Kur'ân'da emredilen kurallara uyarak ulaşmak mümkündür. İşte o övgüyle bahsedilen asıl kişiler Allah'ın emirlerine eksiksiz uyan sâliha hanımlar ve Sâlih erkeklerdir.

---

²⁷⁴ Ali İmran, 3/191

SONUÇ

Sâliha hanımı ve onun kim olduğunu anlatmaya çalıştığımız bu çalışmada, asıl meselenin daha iyi anlaşılabilmesi için, olaylara genel bir pencereden bakılmıştır. Direkt olarak asıl konuyu anlatmaya başlamış olsaydık olaylar arasında bağlantı kuramayacak ve birbirinden kopuk bilgiler vermiş olacaktık. Nitekim İslâm'ın kadına verdiği değer ve insani hakların neler olduğunu kavrayabilmek için, kadının İslâm öncesi dönemde nasıl bir hayat sürdüğünü, ona ne kadar değer verildiğini bilmek gerekir. Ancak bunlar göz önüne alındığı vakit İslâm'da kadının önemi ve değeri anlaşılacaktır. Bu şekilde öncesini ve sonrasını görüp, kıyas yaparak doğruyu ve yanlış bulmak mümkün olacaktır. Aksi takdirde İslâm'ın kadına verdiği haklar sanki önceden beri bütün toplumlarda uygulanıyormuş gibi telakki edilip, bu konunun ehemmiyeti idrak edilemeyecektir.

İslâm öncesi dönemde kadın aşağılık bir varlık olarak görülmüş, ona hiçbir hak verilmemiştir. Toplum içinde değersiz bir kumaş gibi alınıp satılmış, aşağılanmış, hakaret edilmiş, konuşma hakkı verilmemiş, sadece faydalanmak için kullanılmış hatta sırf cinsiyeti yüzünden utanç duyularak öldürülmüştür. İnsanlığın en yüz kızartıcı dönemlerini İslâm'ın henüz inmeye başlamadığı günlerde bu kadınlar yaşamış ve her türlü zulme maruz kalmışlardır. Kız çocuğu sahibi olmak utanç sebebi sayılmış, onlara insanlığa sığmayan bir zulüm reva görülmüştür. Bu şekilde kız evladı doğan kişi onu diri diri toprağa gömerek bu utançtan kurtulmayı amaçlamıştır. Ayrıca erkek evlat sahibi olmak bir üstünlük göstergesi sayılmış, o dönem erkekleri, erkek evlatları ile övünmüştür.

Toplumda değersiz bir varlık olarak görülen kadının üstünlüğünü de doğurduğu çocuğun kız ya da erkek olması belirliyordu. Nitekim erkek çocuk doğuran kadın toplumdaki diğer kadınlara göre bir nebze üstün tutulmuş, kız çocuğu doğuran anne ise utanç kaynağı olarak görülmüştür. Bunun dışında kadın kocası öldüğünde onun malından miras alamadığı gibi bir eşya olarak görülmüş, adamın yakınlarına bırakılmıştır. Bu konuda ona seçme hakkı tanınmamış, bir mülk gibi ondan ona devredilmiştir. İşte böylesine iğrenç bir toplum yaşantısı içerisinde çıkarılan kadın, ailenin ve toplumun en saygın bireyi haline getirilmiştir.

Yine İslâm öncesi dönemde evlilik hayatı tamamen nefsi arzuları tatmin etmek üzerine kurulmuş, kadınlar da bunun için bir araç sayılmıştır. Evlenen kadının evliliğinde hiçbir güvencesi bulunmamış, her şey kocasının dudakları arasında çıkacak sözlere bağlı olmuştur. Ailede kadına fikir sorulmamış, her şey zorbalıkla yaptırılmış ve mide bulandırıcı evlilik yöntemleri uygulanmıştır.

İslâm'ın gelmesiyle bu toplumda yaygın olan bir çok şeyde değişikliğe gidilmiş, kadınlar bu yüz karası hayatın içerisinden çekilerek kurtarılmıştır. Onlara hak ettikleri asıl değeri İslâm vermiş, onları narin ve güzel kokulu çiçekler olarak nitelendirmiştir. İslâm kadının maruz kaldığı bu uygulamaları yasaklamış onları toplumun ve ailenin önemli bir parçası yapmıştır. Kadın ve erkeğin fiziksel ve duygusal bazı yönleri dışında Allah (c.c.)'ın huzurunda eşit olduğu vurgulanmış ve insanların bunu kabul etmeleri sağlanmıştır.

Kadının rızasının alınmasına ehemmiyet verilmiş onu razı etmeden birşey yapmaya zorlamak yasaklanmıştır. Aile içerisinde kadına söz hakkı verilmiş ve diğer bütün haklardan faydalanması sağlanmıştır. Fiziki farklılık nedeni ile kadın ve erkeğin aile içerisindeki vazifeleri bölünmüş olsa da eş olmaları hasebiyle birbirlerine saygı ve hürmetle muamele etmeleri emredilmiştir. Aile meselelerinde diktatörlük ortadan kaldırılmış, sorunların eşler arasına konuşularak çözülmesi emredilmiştir.

Aile reisi erkek olarak sayılsa da kadına mülk sahibi olma hakkı verilmiş, kadının bu malını erkeğin izinsiz kullanması yasaklanmıştır. Kadının geleceğini garanti altına almak için erkeğe mehir vermesi emredilmiş, bu mehirde hiçbir hakkı bulunmadığı ifade edilmiştir. Mehir tamamen kadının hakkıdır. Bunu dilerse kocasına verebilir. Ancak onun izni olmadan mehrinin kullanılması helal değildir. Eğer boşanmış olsalar bile bu mehir kadının hakkı sayılmış, erkeğin verdiği mehri geri alamayacağı bildirilmiştir.

İslâm dini kadınlara büyük önem vermiş ahlakı ile tanınan bazı kadınları örnek olarak anlatmıştır. Bu kadınlar ilim ve irfanı ile Rablerini tesbih etmiş, iffet ve hayâsı ile Allah'ın rızasını kazanmış şahsiyetlerdir. Bu yönü ile Allah Onları örnek almaları

için bütün müslümanlara anlatmıştır. Nitekim Allah (c.c.)'ın istediği gibi bir kul olmak için, onun rızasını kazanmış zatların hayatını örnek almak en etkili yoldur.

Bunların dışında sâliha bir kul olmak için izlenmesi gereken asıl kişi Hz. Muhammed (s.a.v.) ve onun hanımlarıdır. Zira Hz. Muhammed (s.a.v.) Kur'ân ahlakı ile donanan, yaşayan Kur'ân olmuştur. Onu kendisine rehber edinen kişi, Kur'ân'a göre yaşamış olacaktır. Hz. Peygamberin sünneti ve hadisleri mü'mine bir hanımın hayatında istenen değişikliği gerçekleştirmek için bir rehber olacaktır. Çünkü Peygamber efendimizin hayatında Allah (c.c.)'ın emirlerine ters bir nokta bulmak mümkün değildir.

Biz çalışmamızda hadislerden faydalanırken Buhârî'nin rivayet ettiği hadisler ile sınırlı kalsak da Hz. Peygamber'in bütün hadisleri bizlerin hayatını güzelleştirmek için söylenmiştir. İffet, hayâ, dürüstlük, ihlas, haşyet, ahlak, itaat gibi hasletler dinimizde çok önemli bir yere sahiptir. Bir hanım hayatını güzelleştirmek ve tezyin etmek için gerekli olan bütün açıklamaları Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hadis-i şeriflerinde bulacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

Ahmed b. Hanbel (v.241?), *Müsnedu Ahmed b. Hanbel*, İstanbul, Çağrı Yay. 1981.

Aktaş, Cihan, *Kadının Toplumsallaşması ve Fitne*, İslâmi Araştırmalar, 1991, sayı: 4.

Alagaş, Mehmet, *Kadının Onuru*, 12. Baskı, İzmir: İnsan Dergisi Yay. 2009.

Ali, Cevâd, *el-Mufasssal fî târihi'l-Arab kable'l-İslâm*. Dâru's-Sâkî, 2001,

Altıntaş, Ramazan, *Cahiliye Arap Toplumunda Kadın*, *DİD*, 2001, sayı: 1

Bayraklı, Bayraktar, *Kadın sevgi ve temel haklar*, işaret yay., İstanbul, 2000.

Birekul, Mehmet Emin, *Peygamber Günlerinde Kadın*, 1. Baskı, Konya: Yediveren Kitap, 2004.

Celal, Yeniçeri, *İslâm Ailesi ve Ev İdaresi*, 1. Baskı, İstanbul: Çamlıca Yay. 2009.

Çağatay, Dr. Neşet, *İslâm Öncesi Arap Tarihi ve Cahiliye çağı*, Ank. üni. İlahiyat Fak., Yay., baskı, 3, Ankara, 1971.

Ebu Davud, Süleyman b. Eşas (v. 275/888), *Sünenu Ebi Davud*, İstanbul, Çağrı Yay. 1981.

ed-Darîmi, Behram b. Abdissamed et-Temimi (v. 255/868), *Sünen 'i-Darimi*,

el-Askalânî, İbn Hacer, (852/1449), *Fethü'l-Bârî bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî* (thk. Abdülaziz b. Abdullah b. Bâz, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut ts.

el-Buhârî, Muhammed b. İsmail, (v. 256, ö. 870), *Edebu'l Müfred*, Ed: Muhammed

Nasıruddin el- Elbani, Çev. Rauf Pehlivan, İstanbul: Motif Yay. 2005. *el-Câmi'u's-Sahîh*, 1-8, İst. 1315.

el-Cessâs, Ebû Bekir Ahmed b. Ali, (370/981), *Ahkâmü'l-Kur'ân* (thk. Muhammed es-Sâdık Kamhâvî), Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî-Müessesetü't-Târîhi'l-Arabî, Beyrut 1412/1992,

el-Kalkaşandî, Ebü'l-Abbas Ahmed, (821/1418), *Nihâyetü'l-Ereb fî Ma'rifeti'l-Arab* (thk. İbrahim el- Ebyârî), 2. Basım, Dâru'l-Kitâbi'l-Lübânî, Beyrut 1400/1980.

el-Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebû Bekr, *el-Câmi li-Ahkâmi'l-Kur'ân* (thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), *Müessesetü'r-Risâle*, Beyrut 1427/2006.

el-Mevdudi, Ebu'l A'la, *Hicab*, Çev: Harun Ünal, 2. Baskı, İstanbul: Ağaç Yay. 2004.

en-Nesai, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, (v. 303), *Sunenu Nesai*, İstanbul, Çağrı Yay. 1981.

en-Nevevi, Muhyiddin, (v. 676, ö. 1277) *Nübüvvet Pınarından Kırk Hadis*, Trc. ve Açıklama: Lütfi Kazancı, 5. Baskı, İstanbul: Marifet Yay. 2006.

Eskicioğlu, Osman, *İslâm'da Kadının yeri*, DEÜİFD, 1994, sayı: 8.

es-Süheylî, *Ravdu'l-Ünf*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut ts, I.

et-Taberî, Ebû Câfer Muhammed b. Cerîr (310/922), *Tefsîrü't-Taberî; Câmiü'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l- Kur'ân* (thk. Mahmud Muhammed Şâkir; red. ve thr. Ahmed Muhammed Şâkir), Mektebetü İbn Teymiyye, Kahire [1971].

et-Tirmizi, Muhiddin b. İsa b. Sevre (v. 279), *es-Sünen-i et-Tirmizi*, İstanbul, Çağrı Yay. 1981.

Ez-Zerkeşi, Bedruddin, *Hz Aişe'nin Sahabeye Yönelttiği Eleştiriler*, Trc., Bünyamin Erul, Kitabiyat, Ankara, 2000.

Fayda, Mustafa, *TDV.İslâm Ansiklopedisi*, "Aişe" md.,

Fazlur Rahman, *İslâmi Yenilenme Makaleler I*, Çev. Adil Çiftçi, Ankara: Ankara Okulu Yay. 2004.

Günaltay, M. Şemseddin, *İslâm'dan Önce Araplar Arasında Kadının Durumu, Aile ve Türlü Nikâh Şekilleri*, Marife Dergisi, 2002, sayı 3.

Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Çev. Sâlih Tuğ, 5. Baskı, İstanbul: İrfan Yay. 1990.

Harman, Ömer Faruk, *Asiye*, md. DİA.

Hatiboğlu, Mehmed Said, *Müslüman Kültürü Üzerine*, 1. Baskı, Ankara: Kitabiyat, 2004.

İbn Habîb, Ebû Ca'fer Muhammed, (245/859), *Kitâbü'l-Muhabber* (nşr. Ilse Lichtenstadter), Beyrut ts. (H. 1361 Haydarâbâd basımından ofset). İstanbul, Çağrı Yay. 1981.

İbn Kesir, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, Çev. Bekir Karlığa-Bedrettin Çetiner, İstanbul: Çağrı Yay. 1994.

İbn Mace, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezir el-Kazvini (v.275), *Sünenü İbn Mâce*, Çağrı Yay. İstanbul,1981.

J., Schacht, *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1964.

Karaman, Fikret, Karagöz, İsmail, *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Ankara: DİB Yay. 2006.

Karaman, Hayreddin, Çağrıcı, Mustafa, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Ankara: DİB Yay. 2007.

Kırbaçoğlu, Hayri, *Alternatif Hadis Metodolijisi*, 2. Baskı, Ankara: Kitabiyat, 2004.

Kutub, Muhammed Ali, *(Müminlerin Anneleri) Peygamberimizin Hanımları*, trc., Taceddin Uzun, uysal yay., Konya, 1993.

Kutub, Seyyid, *Kur'an'ın Gölgesinde Kadın*, Çev. Mustafa Nuhoğlu, 5. Baskı, İstanbul: Ravza Yay.

Küçükkendirci, Hakan, *Kur'ân'da Övülen Kadınlar*, Konya, 2005.

Mehmet, Dikmen, *İslâm Hukukuna Göre Aile'de ve Toplumda Kadın*, İstanbul: Cihan Yay. 2010,. s. 51.

Okumuşlar, Muhiddin, *Hadislerin Anlaşılmasında Eğitsel Yorumun Önemi*, HTD, 2007, sayı: 2.

Osman, Ali, *İslâm'a Göre Cahiliye ve Ehl-i Kitâb Örf ve Âdetleri*, Beyan Yayınları, İstanbul 1996.

Savaş, Rıza, *Hz. Muhammed Devrinde Kadın*, 3. Baskı, İstanbul: Ravza Yay. 1991.

Şemseddin, Mehmed, "Kable'l-İslâm Araplarda İctimaî Aile", Dârülfünûn İlahiyat Fakültesi Mecmuası, sy. 4, İstanbul 1926.

Topaloğlu, Bekir, *İslâm'da Kadın*, 20. Baskı, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2008.

Topbaş, Osman Nuri, *Bir Nasihat Binbir İbret*, Ekrem Yayınları, İstanbul, 2016.

Uysal, Veysel, *Türkiye'de Dindarlık ve Kadın*, 1. Baskı, İstanbul: Dem Yay. 2006.

Yakışır, Muammer, *İbrahimi Hacca Doğru*, Baskı Çağlayan A.Ş. İzmir, 2000,

Zuhayli, Vehbe, *et-Tefsirü'l-Münir*, Risale Yayınları: 14, 564.